

„Kalisz od wschodu”, grafika z lat 30. lub 40. XIX w. ze zbiorów MOZK.

Sprawozdanie z realizacji „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kalisza na lata 2013-2016”

za okres 2013-2014

Spis treści

Wprowadzenie.	s. 3
CZĘŚĆ I – OPISOWA:	4
1. Cel, zakres oraz metodyka monitoringu.	4
2. PRIORYTET I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Kalisza.	6
3. Kierunek działań 1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania.	6
4. Kierunek działań 2. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.	24
5. Kierunek działań 3. Współpraca z właścicielami zabytków położonymi na terenie Kalisza, mająca na celu poprawę ich stanu zachowania.	29
6. Kierunek działań 4. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne.	32
7. Kierunek działań 5. Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.	35
8. PRIORYTET II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego Miasta.	36
9. Kierunek działań 1. Realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami, jako potwierdzenia uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.	36
10. Kierunek działań 2. Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego środowiska przyrodniczego.	42
11. Kierunek działań 3. Ochrona historycznych układów przestrzennych na terenie Kalisza.	45
12. Kierunek działań 4. Rozszerzenie zasobu ochrony dziedzictwa kulturowego gminy.	46
13. PRIORYTET III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego Kalisza oraz edukacja i promocja służące budowaniu tożsamości.	47
14. Kierunek działań 1. Opracowanie pełnej dokumentacji zasobu kulturowego Kalisza.	47
15. Kierunek działań 2. Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych, związane z przygotowanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.	49
16. Kierunek działań 3. Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym Kalisza.	53
17. Kierunek działań 4. Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym Kalisza.	56
18. Kierunek działań 5. Promocja dziedzictwa kulturowego Kalisza służąca budowaniu tożsamości i kreacji produktów turystyki kulturowej.	79
CZĘŚĆ II – TABELARYCZNA:	92
1. Monitoring „Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kalisza na lata 2013-2016” w zakresie oceny realizacji zadań w l. 2013-2014.	92
2. Budynki administrowane przez Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych, ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, poddane pracom remontowym w 2013 r.	100
3. Budynki administrowane przez Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych, ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, poddane pracom remontowym w 2014 r.	110

Wykaz skrótów zastosowanych w treści opracowania:

1. Kancelaria Prezydenta Miasta Kalisza – KPM
2. Wydział Budownictwa, Urbanistyki i Architektury – WBUA
3. Wydział Środowiska, Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej – WSRK
4. Wydział Rozbudowy Miasta i Inwestycji – WRI
5. Wydział Finansowy – WF
6. Wydział Geodezji i Kartografii – WGK
7. Wydział Administracyjno-Gospodarczy – WAG
8. Wydział Gospodarowania Mieniem – WGK
9. Wydział Edukacji – WE
10. Wydział Zarządzania Kryzysowego i Spraw Obronnych – WZKO
11. Wydział Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki – WKST
12. Biura Obsługi Inwestora i Partnera Społecznego – BOIPS
13. Stanowisko ds. rewitalizacji – SR
14. Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych – MZBM
15. Zarząd Dróg Miejskich – ZDM
16. Miejska Biblioteka Publiczna im. A. Asnyka – MBP
17. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, Oddział w Kaliszu – PTTK O/Kalisz
18. Miejski Zarząd Obiektów Służby Zdrowia – MZOSZ
19. Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego dla Miasta Kalisza – PINB
20. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków – WUOZ
21. Wojewódzki Konserwator Zabytków – WKZ.

Konsultacja specjalistyczna pod względem merytorycznym i redakcyjnym wraz z uzupełnieniem materiałów ikonograficznych – dr Ewa Andrzejewska, historyk sztuki.

Wprowadzenie

„Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kalisza na lata 2013-2016” przyjęty został uchwałą Rady Miejskiej Kalisza Nr XXXIV/474/2013 z dnia 25 kwietnia 2013 roku. Podstawą prawną sporządzenia „Programu” jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2014 r. poz.1446). Zgodnie z regulacją ustawową, cała sfera poświęcona zachowaniu zabytków podzielona została na dwa podstawowe zakresy: **ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami.**

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez ich właścicieli i obejmuje zapewnienie warunków do:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Zgodnie z art. 87 cyt. ustawy, „Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kalisza na lata 2013-2016” obejmuje okres 4 lat i jest dokumentem wymagającym cyklicznej aktualizacji. Z realizacji „Programu” Prezydent Miasta zobowiązany jest sporządzać, co 2 lata Sprawozdanie, które przedkłada Radzie Miejskiej.

Niniejsze „Sprawozdanie” Prezydenta Miasta Kalisza stanowi podsumowanie przedsięwzięć objętych „Programem”, podejmowanych przez podmioty prowadzące działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego w Kaliszu w latach 2013-2014, według stanu na dzień **31 grudnia 2014 r.**

Dokument przygotowany został przez Wydział Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki na podstawie materiałów merytorycznych i finansowych sporządzonych – według właściwości – przez podmioty realizujące poszczególne zadania, tj. Kancelarię Prezydenta Miasta Kalisza, Wydziały: Budownictwa, Urbanistyki i Architektury, Środowiska, Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej, Rozbudowy Miasta i Inwestycji, Finansowego, Geodezji i Kartografii, Gospodarowania Mieniem, Edukacji, Zarządzania Kryzysowego i Spraw Obronnych, Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki, Biuro Obsługi Inwestora i Partnera Społecznego, Stanowisko ds. rewitalizacji, Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych, Miejski Zarząd Obiektów Służby Zdrowia, Galerię Sztuki im. Jana Tarasina, Ośrodek Kultury Plastycznej „Wieża Ciśnień”, Miejską Bibliotekę Publiczną im. A. Asnyka, Zarząd Dróg Miejskich, Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego dla Miasta Kalisza, a także Powiatowy Urząd Pracy w Kaliszu.

Ocena stopnia realizacji „Programu” określona została w wyniku przeprowadzonego monitoringu, rozumianego jako systematyczne obserwowanie zjawiska w celu poznania jego dynamiki wraz z metodycznym gromadzeniem danych.

CZĘŚĆ I - Opisowa

Cel, zakres oraz metodyka monitoringu

Monitoring jest procesem systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów i całego „Programu” w aspekcie rzeczowym i, tam gdzie to możliwe, finansowym. Jego celem jest ustalenie zgodności realizacji zadań z przyjętymi celami oraz zarządzanie informacją służącą wspomaganie procesu decyzyjnego. Monitoring jest badaniem osiągniętych wyników w porównaniu do oczekiwań. Działania monitoringowe w niniejszym „Sprawozdaniu” posłużyły do analizy procesu realizacji założonych działań na poziomie priorytetów, kierunków i zadań.

W „Programie na lata 2013-2016” sformułowane zostały **3 Priorytety**, w ramach których określonych zostało **12 kierunków** działań. Dla ich osiągnięcia wyznaczono **78 zadań** realizacyjnych.

Priorytet I	Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element społeczno-gospodarczego rozwoju miasta Kalisza.
Kierunek 1	Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania
Kierunek 2	Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami
Kierunek 3	Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne
Kierunek 4	Podejmowanie współpracy z właścicielami zabytków położonymi na terenie Kalisza, mającej na celu poprawę ich stanu zachowania
Kierunek 5	Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami
Priorytet II	Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego
Kierunek 1	Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy
Kierunek 2	Budowanie zintegrowanego systemu ochrony dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego
Kierunek 3	Realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami, jako potwierdzenia uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy
Priorytet III	Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja, służące budowaniu tożsamości
Kierunek 1	Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych dla celów przygotowywania lub realizowania procesów inwestycyjnych
Kierunek 2	Umożliwienie jak najszerszego dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy
Kierunek 3	Kreowanie wizerunku Kalisza – miasta o najstarszej metryce pisanej oraz budowanie tożsamości mieszkańców
Kierunek 4	Rozwój edukacji i popularyzacji wiedzy o dziedzictwie kulturowym Kalisza.

„Sprawozdanie” składa się z 2 części – **opisowej i tabelarycznej**. Pierwsza z nich zawiera zwięzłe informacje merytoryczne i finansowe dotyczące realizacji poszczególnych zadań oraz ocenę stanu zaawansowania każdego zadania realizacyjnego ujętego w „Programie”.

Część tabelaryczna została opracowana na podstawie analizy danych zawartych w części pierwszej i miała na celu określenia etapu realizacji, na jakim znajdują się poszczególne przedsięwzięcia. Poszczególnym zadaniom przyporządkowano jeden z 5 poziomów zaawansowania, tj. **„w przygotowaniu”, „w trakcie realizacji”, „zrealizowane”, „ciągłe”, „cykliczne”**.

- **„w przygotowaniu”** dotyczy zadań będących na etapie wstępnym oraz tych, które zostały zaplanowane na l. 2015-2016,
- **„w trakcie realizacji”** dotyczy najszerszej grupy zadań, które są na etapie wykonywania oraz znacznego zaawansowania,
- **„zrealizowane”** obejmuje zadania w całości ukończone do dnia 31.12.2014 r.,
- **„ciągłe”** to typ zadań, które ze względu na swój charakter wykonywane są permanentnie, w każdym roku budżetowym,
- **„cykliczne”** – status ten posiadają zadania, które realizowane są systematycznie, w pewnych, bardziej lub mniej regularnych odstępach czasowych.

PRIORYTET I**REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO ELEMENT ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO MIASTA KALISZA.****Kierunek działań 1.**

Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania.

Zadanie 1. Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność Miasta Kalisza.

1.1. Przeprowadzenie prac remontowych w budynkach zabytkowych będących w zarządzie MZBM.

W okresie sprawozdawczym na prace remontowe i bieżące utrzymanie budynków ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kalisza zarządzanych przez Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych w Kaliszu wydatkowano łącznie **9.672.158,69 zł**. Prace prowadzono w **412** obiektach. Wykonano **remonty dachów** na **26** budynkach oraz **elewacje** **6** budynków.

W 2013 r. MZBM prowadził prace remontowe łącznie w **233** obiektach ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kalisza (dalej GEZ). Całość kosztów ww. prac wyniosła **5.068.021,08 zł**. MZBM otrzymał z budżetu Kalisza dotację przedmiotową na realizację remontów pustostanów w wysokości **1.000.000 zł**.

W czterech budynkach mieszkalnych wpisanych do rejestru zabytków i objętych Gminną Ewidencją Zabytków Miasta Kalisza, tj. w obiektach przy Al. Wolności 9a, Babina 1, Podgórze 4 oraz Stawiszyńskiej 33, zlecono wykonanie prac remontowych we wnętrzach. Szczegółowy wykaz ww. prac remontowych wraz z zestawieniem ich kosztów ujęto w poniższym zestawieniu.

Budynki wpisane do rejestru zabytków:

Lp.	Ulica	Nr domu	Zakres zleconych robót	Wartość prac z podatkiem VAT (w zł)	Źródło finansowania
1.	Al. Wolności	9a	remont pustostanu	33.172.55	MZBM*
2.	Babina	1	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1.800.00	MZBM*
			wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	4.428.00	
3.	Podgórze	8	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1.930.99	MZBM*
4.	Stawiszyńska	33	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 2)	2.560,00	MZBM*
			wymiana stolarki okiennej (szt.1)	1.020, 60	

* MZBM - środki własne Miejskiego Zarządu Budynków Mieszkalnych

Różny był zakres prac zrealizowanych w 229 zabytkowych budynkach ujętych w GEZ. W piętnastu z nich wykonano **remont dachów** – były to obiekty zlokalizowane przy ulicach: **Częstochowskiej 45, Ciasnej 11, Górnej 3, Grodzkiej 16, Hożej 3, Krótkiej 3, Łódzkiej 45, Nowy Świat 23, Piekarskiej 6, Podgórze 24, Pogodnej 2 i 4, Prusa 6-8, Staszica 21, Stawiszyńskiej 13**. Wyremontowano także **elewacje** trzech budynków: przy ul. **Chodyńskiego 5, Dobrzeckiej 5**

oraz **Widok 90** (łącznie z ogrodzeniem).

W pozostałych domach mieszkalnych wykonano różne prace związane z remontem klatek schodowych, wymianą stolarki okiennej i drzwiowej, remontem pieców kaflowych, wymianą instalacji elektrycznej, etc. Szczegółowy wykaz prac remontowych wraz z ze wskazaniem kosztów i źródeł finansowania ujęto w tabelarycznym zestawieniu, stanowiącym załącznik nr 1 do „Sprawozdania”.

W 2014 r. MZBM zlecił przeprowadzenie prac remontowych w **177** obiektach ujętych w GEZ. Całość kosztów ww. prac wyniosła **4.604.137,61 zł**. MZBM otrzymał z budżetu Kalisza dwie dotacje: przedmiotową¹ – na realizację remontów pustostanów oraz celową² – z przeznaczeniem na elewacje budynków. Pozostałe prace finansowane były w całości ze środków własnych MZBM. Zrealizowano remont 92 lokali; koszt całości prac zamknął się w kwocie **1.747.030,05 zł**, w tym środki z dotacji przedmiotowej wyniosły **1.500.000 zł**.

Natomiast dotację celową wykorzystano na remont elewacji 3 budynków – całość poniesionych na nie wydatków wyniosła **472.637,74 zł**.

W czterech budynkach mieszkalnych wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w GEZ zlecono wykonanie prac remontowych. Największy zakres miały prace przy **remontie dachu** kamienicy przy Al. Wolności 21 (budynku w podwórzu i oficynie). W kamienicach przy ul. Grodzkiej 11, Kadeckiej 1 oraz Kanonickiej 6 wykonane zostały prace związane z bieżącym utrzymaniem budynków.

Lp.	Ulica	Nr domu	Zakres zleconych robót	Wartość prac z podatkiem VAT (w zł)	Źródło finansowania
1.	Al. Wolności	9a	remont dachu (budynek w podwórzu i oficyna)	90 282,91	MZBM*
			wymiana drzwi wejściowych do budynku (szt. 1)	7 000,00	
2.	Grodzka	11	remont bramy wjazdowej wraz z montażem instalacji domofonowej	32 486,40	MZBM*
3.	Kadecka	1	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 200,00	MZBM*
4.	Kanonicka	6	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 350,00	MZBM*

* **MZBM** - środki własne Miejskiego Zarządu Budynków Mieszkalnych

W 173 obiektach ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków wykonano prace remontowe o różnym zakresie. Na 10 budynkach wykonano **remonty dachów** – były to obiekty przy Al. Wojska Polskiego 130, ul. Górnośląskiej 47, ul. Handlowej 8, ul. Hożej 1, ul. Młynarskiej 7, ul. Stawiszyńskiej 11, ul. Śródmiejskiej 19, ul. Śródmiejskiej 23, ul. Widok 27 oraz ul. Żwirki i Wigury 1. Zrealizowano **remonty elewacji 3** obiektów: przy ul. **Fabrycznej 16, Górnośląskiej 47** oraz **Krótkiej 3**.

W pozostałych budynkach wykonano różne prace remontowe związane z remontem klatek schodowych, wymianą stolarki okiennej i drzwiowej, remontem pieców kaflowych, wymianą

¹ **dotacja przedmiotowa** – dotacja przedmiotowa na rok 2014 na remonty pustostanów (Uchwała Nr XLI/549/2013 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 28 listopada 2013 r. oraz Uchwała Nr LI/671/2014 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 4 września 2014 r.)

² **dotacja celowa** – dotacja celowa na rok 2014 z przeznaczeniem na elewacje budynków podlegających zarządowi Miejskiego Zarządu Budynków Mieszkalnych (Uchwała Nr XLII/578/2013 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 20 grudnia 2013 r. oraz Uchwała Nr LI/675/2014 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 4 września 2014 r.)

instalacji elektrycznej, etc. Szczegółowy wykaz prac remontowych wraz z ze wskazaniem kosztów i źródeł finansowania ujęto w zestawieniu, stanowiącym załącznik nr 2 do „Sprawozdania”.

1.2. Przeprowadzenie prac remontowych w placówkach oświatowych zlokalizowanych w budynkach zabytkowych (WRI, WE).

W latach 2013-2014 w placówkach edukacyjnych zlokalizowanych w obiektach zabytkowych prowadzono działania ujęte w poniższym zestawieniu:

a) budynki objęte wpisem do rejestru zabytków:

- I Liceum Ogólnokształcące im. Adama Asnyka, przy ul. Grodzkiej 1 – konserwacja dachu zaplanowana na przyszłe lata.

b) budynki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków:

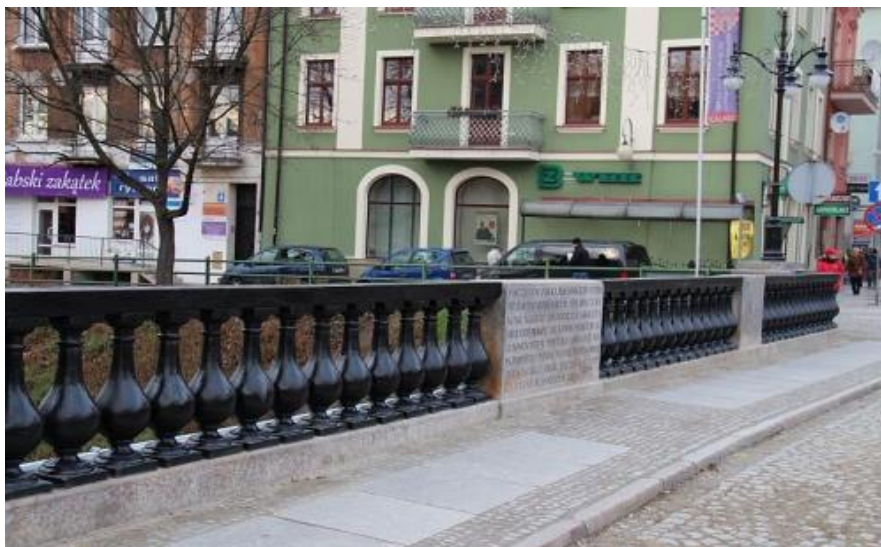
- II Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki przy ul. Szkolnej 5
 - 2013 r. – wykonano naprawę kominów i wymianę pojedynczych dachówek na dachu budynku od strony ul. Chopina (9.840 zł), usunięto przeciek na dachu budynku od strony rzeki (1.560 zł),
 - 2014 r. – usunięto przecieki nad salą komputerową i salą gimnastyczną (1.812,33 zł), położono kalenicę z blachy powlekanej oraz uszczelniono wywietrzniki, opierzenia murów ogniowych oraz włazów na dachu sali gimnastycznej (12.688,98 zł), wymieniono pokrycie z dachówki lewej części budynku przy wejściu do szkoły wraz z pasem dachówki pod oknami (32.860,25 zł),
- Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 3 przy ul. św. Michała 3 – w ramach termomodernizacji przeprowadzono remont odwodnienia budynku szkoły,
- Gimnazjum Nr 4 im. Marii Dąbrowskiej przy ul. Polnej 17 – w 2013 r. wykonano ekspertyzę oraz opracowano dokumentację projektową dla zadania: „Dostosowanie budynku Gimnazjum nr 4 do wymogów przeciwpożarowych” (7.380 zł),
- Państwowa Szkoła Muzyczna przy Pl. Jana Pawła II 9 – w 2014 r. wykonano w ramach zabezpieczenia przeciwpożarowego przebudowę węzła wodomierzowego (7.700 zł).

1.3. Przeprowadzenie kompleksowych prac remontowo-konserwatorskich Mostu Kamienego na rzece Prośnie objętego wpisem do rejestru zabytków, zgodnie z opracowaną dokumentacją konserwatorską i remontową (ZDM, WRI).

W ramach powyższego zadania w 2013 r. wykonano:

- remont nawierzchni jezdni i chodników wraz z poszczególnymi warstwami konstrukcyjnymi (hydroizolacja, tzw. zasypka),
- remont spodniej części łuku kamiennego, ścian bocznych, przyczółków,
- usunięcie kabli telekomunikacyjnych i elektrycznych ze ścian bocznych mostu i przeniesienie ich pod warstwę konstrukcyjną chodnika,
- renowację i konserwację elementów wyposażenia obiektu (postumenty pod oświetlenie, latarnie, płyty pomiędzy przęsłami balustrad),
- pełną renowację zabytkowych balustrad,
- usunięcie objawów zniszczeń elementów kamiennych spowodowanych oddziaływaniem czynników mechanicznych i biologicznych (czyszczenie z mchów, porostów, zacieków i wilgoci),
- zabezpieczenie antykorozyjne obiektu przez hydrofobizację elementów kamiennych,
- orurowanie (wykonano kanalizację kablową) do oświetlenia iluminacyjnego mostu.

Wartość końcowa inwestycji sięgnęła 1.279.103,70 zł. Kwota 216.460,21 zł pochodziła z dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Most Kamienny po kompleksowych pracach remontowo-konserwatorskich, (fot. I. Cieślak).

1.3.a. Prowadzenie prac inwestycyjnych i remontowych na obiektach mostowych oraz drogach położonych na obszarze objętym ochroną konserwatorską (ZDM).

W ramach inwestycji i robót remontowych obiektów mostowych i drogach położonych na obszarze objętym ochroną konserwatorską wykonano następujące zadania:

2013 rok		
Lp.	Nazwa zadania	wydatkowane środki (w zł)
1.	przebudowa ul. Staszica na odcinku od ulicy Górnośląskiej do ul. Młynarskiej w Kaliszu pod kątem wydzielenia miejsc postojowych	39.906,59
2.	przebudowa ul. Częstochowskiej w Kaliszu na odcinku od ul. Teatralnej do ul. Nowy Świat wraz z remontem obiektu mostowego	5.399.401,19*
	* zadanie realizowano w ramach Projektu współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013.	w tym: 2.667.605,00 z WRPO
		2.731.801,19 budżet Kalisza
3.	remont ul. Piłsudskiego i ul. Stanczukowskiego w ciągu drogi krajowej nr 25 w Kaliszu (remont ul. Piłsudskiego leżącej częściowo na obszarze objętym ochroną konserwatorską)	1.215.491,61
4.	bieżące utrzymanie dróg na terenie Miasta Kalisza z podziałem na rodzaj nawierzchni	2.090.845,28
	łącznie, w tym: – środki z budżetu Kalisza – środki z UE	8.735.644,67 6.068,039,67 2.667.605,00

2014 rok		
Lp.	Nazwa zadania	wydatkowane środki (w zł)
1.	przebudowa ul. Parczewskiego na odcinku od ulicy Kanonickiej do Placu Jana Pawła II w zakresie nawierzchni jezdni i chodników oraz wydzielenia dodatkowych miejsc postojowych	1.565.968,09 z budżetu Kalisza
2.	przebudowa ciągu ulic: Poznańskiej, Harcerskiej, Górnośląskiej i Wrocławskiej * zadanie dofinansowane ze środków UE (EFRR) w ramach WRPO na lata 2007-2013	21. 562.660,94* w tym: 10.071.918,24 ze środków UE 11.390.742,70 z budżetu Kalisza
3.	przebudowa chodnika w ul. Widok na odc. od ul. Polnej do Alei Wojska Polskiego	23.160,00
4.	Przebudowa Drogi Krajowej Nr 12 w Kaliszu wraz ze skrzyżowaniami na odcinku ul. Łódzkiej – od mostu na rzece Swędrni do granicy miasta * zadanie dofinansowane ze środków UE (EFRR) w ramach POIS na lata 2007-2013	11.284.060,85* w tym: 4.422.615,25 ze środków UE 6.861.445,60 z budżetu Kalisza
5.	przebudowa ul. Kaszubskiej	884.771,95 z budżetu Kalisza
6.	remont nawierzchni jezdni ulic: Ułańskiej i Legionów wraz z obrębem skrzyżowania z ul. Nowy Świat – odcinek pomiędzy posesjami Legionów 14 i Ułańska 7	554.636,41 z budżetu Kalisza
7.	przebudowa ul. Szewskiej	343.518,07 z budżetu Kalisza
8.	bieżące utrzymanie dróg na terenie Miasta Kalisza z podziałem na rodzaj nawierzchni	4.930.289,49 z budżetu Kalisza
	łącznie, w tym: – środki z budżetu Kalisza – środki z UE	41.149.065,80 26.654.532,31 14.494.533,49

1.4. Przeprowadzenie prac remontowych w objętym wpisem do rejestru zabytków budynku przy ul. Śródmiejskiej 34, mieszczącym Przychodnię lekarskie. Zakres prac:

- renowacja elewacji frontowej obiektu – etap IV, V i VI prac,
- bieżące odnawianie malatury wewnętrznej ścian obiektu oraz konserwacji instalacji wod.-kan., gaz., elektrycznej (MZOSZ).

W 2013 r. Miejski Zarząd Obiektów Służby Zdrowia zrealizował etap IV renowacji elewacji przychodni przy ul. Śródmiejskiej 34, który zgodnie z podziałem w projekcie zakresu prac, obejmował odcinek 50,0 m elewacji od narożnika ul. Nowy Świat (naturalny podział budynku na 2 części). Koszt ww. prac wyniósł **76.138, 93 zł (netto)**.

W 2014 r. wykonano V etap renowacji elewacji frontowej przychodni lekarskiej przy ul. Śródmiejskiej 34, której koszt wyniósł **75.009,15 zł (netto)**.

W ramach odnawiania malatury wewnętrznej ścian obiektu oraz konserwacji instalacji wodno-kanalizacyjnej, gazowej i elektrycznej w 2013 r. (wykonano między innymi: malowanie klatki schodowej „A”, wymianę drzwi na przeciwpożarowe w klatce „C”, wymianę rur wodociągowych (awaria – przecieki) w parterze klatek „B” i „C”, konserwację dźwigów wind na kwotę **77.778,52 zł (netto)**. W 2014 r. koszt kontynuacji bieżącego odnawiania malatury wewnętrznej ścian obiektu oraz konserwacji instalacji wyniósł **79.612,11 zł (netto)**.

1.5. Bieżące utrzymanie zabytkowych budynków Ratusza oraz Villi Calisia, objętych wpisem do rejestru zabytków, stanowiących siedziby Urzędu Miejskiego w Kaliszu (WA-G).

Ratusz – bieżące utrzymanie w 2013 r.	
Nazwa zadania	Koszty realizacji (w zł)
wymiana instalacji wewnętrznej gazowej w pomieszczeniach piwnicznych	8.487,00
wymiana drewnianych ławek wewnątrz <i>patio</i>	2.952,00
wymiana i montaż drzwi do archiwum WGM	1.522,74
naprawa sieci elektrycznej zewnętrznej wraz z iluminacją świąteczną	1.900,01
usunięcie awarii i naprawa instalacji WC	1.008,60
zakup klimatyzatora do serwerowni	6.500,00
drobne prace malarskie, wymiana wykładzin, itp.	2.425,74
łącznie	24.796,09
Ratusz – bieżące utrzymanie w 2014 r.	
wymiana podłogi drewnianej na korytarzu III piętra	15.900,00
prace malarsko-tapeciarskie pomieszczeń biurowych nr 47 i 47a	6.682,50
montaż ścianki z profili aluminiowych przeszklonej szybą z poliwęglanu komorowego w pomieszczeniu nr 57	2.559,63
drobne prace malarskie, wymiana wykładzin itp.	3.667,50
wymiana oświetlenia w pomieszczeniach	2.792,80
łącznie	31.602,43

W 2013 r. w Villi Calisia, w ramach bieżącego utrzymania, zlecono wykonanie i montaż drzwi wewnętrznych – za kwotę **3.034,41 zł**, a w 2014 r. zlecono wykonanie zadaszenia nad wejściem bocznym – **3.247,20 zł**.

1.5.a. Dążenie do przeprowadzenia zadań inwestycyjnych dotyczących zabytkowego budynku ratusza – w miarę zabezpieczonych środków finansowych w budżecie miasta (WA-G, WRI).

Remont elewacji ratusza, jako przedsięwzięcie o dużym zakresie, zostało rozłożone na dwa lata.

Całkowity koszt inwestycji oszacowano na ponad 3 miliony złotych (w Wieloletniej Prognozie Finansowej zaplanowano na ten cel 3.250.000,00 zł.)

W **2013 r.** wykonano dokumentację projektową dla zadania „**Renowacja elewacji Ratusza Miejskiego w Kaliszu**”. W jej ramach opracowano:

- projekt remontu elewacji ratusza oraz osuszenia przyziemia i piwnic budynku,
- projekt dokumentacji technicznej remontu pokrycia dachu,
- projekt remontu pomieszczeń wieży ratuszowej wraz z wymianą stolarki.

Na zadanie to wydatkowano kwotę **57.195 zł.**

W **2014 r.** przeprowadzono następujące roboty przy gmachu zabytkowego ratusza:

- wymianę pokrycia dachowego wraz z rynnami z blachy miedzianej,
- wykonanie izolacji stropu na ostatniej kondygnacji,
- wymianę stolarki okiennej na wieży ratuszowej oraz w piwnicy,
- wykonanie izolacji pionowej i poziomej ścian fundamentowych,
- renowację elewacji ratusza, która polegała na oczyszczeniu i uzupełnieniu tynków, naprawie i uzupełnieniu ubytków w gzymsach, wykonaniu rekonstrukcji zdobień, w tym elementów złożonych, malowanie,
- renowację herbu Kalisza w zwieńczeniu ryzalitu oraz pokrycie go złotem płatkowym
- renowację tarcz zegara,
- montaż instalacji odgromowej,
- renowację drzwi wejściowych (zewnętrznych)
- montaż iluminacji w chodniku

Jednym z elementów projektu było wykonanie nowej iluminacji ratusza. W ramach tego przedsięwzięcia oświetlenie budynku oraz wykonanie ogrzewania rynien i spustów dachowych w budynku ratusza.

Z uwagi na konieczność wykonania robót dodatkowych termin realizacji zadania został przedłużony do 30.04.2015 r. – koszt **2.429.733,50 zł.**

Wszystkie decyzje dotyczące prac przy zabytkowym budynku ratusza podejmowane są w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ratusz w trakcie remontu, (fot. Karina Zachara, źródło: wkaliszu.pl).

1.6. Prowadzenie rewaloryzacji zespołów zabytkowej zieleni, objętych wpisem do rejestru zabytków:

- Park Miejski,
- park podworski w Szczypiornie,
- park podworski na Majkowie,
- Planty Miejskie (WSRK)

W 2013 r. kontynuowana była rewaloryzacja Parku Miejskiego w Kaliszu. W pozostałych zespołach zabytkowej zieleni, tj. parkach podworskich w Szczypiornie i na Majkowie oraz na Plantach Miejskich, wykonywano w latach 2013-2014 prace związane z bieżącym utrzymaniem. W ramach rewaloryzacji Parku Miejskiego w 2013 r. uzupełnione zostały nasadzenia bylin, krzewów i drzew na polanie przy przedszkolu „Bursztynowy Zamek” i w pobliżu pomnika „Flory”.

Łącznie posadzono:

byliny	4 420 sztuk
dąbrówka rozłogowa „Atropurpurea” (<i>Ajuga reptans</i>)	680 sztuk
bergenia sercowata „Robusta” (<i>Bergenia cordifolia</i>)	140 sztuk
turzyca ptasie łapki „Variegata” (<i>Carex ornitopoda</i>)	270 sztuk
konwalia majowa (<i>Convallaria majalis</i>)	250 sztuk
funkia „Marginato alba”, „Francee”, „Patriot” (<i>Hosta hybrida</i>)	100 sztuk
gajowiec żółty (<i>Lamium galeobdolon</i>)	650 sztuk
jasnota plamista (<i>Lamium maculatum</i>)	600 sztuk
poziomkówka indyjska (<i>Duchesnea indica</i>)	650 sztuk
tiarella sercolistna (<i>Tiarella cordifolia</i>)	480 sztuk
pragnia syberyjska (<i>Waldsteinia ternata</i>)	600 sztuk
krzewy liściaste i iglaste	810 sztuk
kolkwiczka chińska (<i>Kolkwitzia amabilis</i>)	30 sztuk
trzmielina niska (<i>Euonymus nanus</i>)	50 sztuk
kosodrzewina (<i>Pinus mugo</i>)	40 sztuk
różanecznik katawbijski (<i>Rhododendron catawbiense</i> Michx.)	100 sztuk
hortensja bukietowa „Grandiflora” (<i>Hydrangea paniculata</i>)	30 sztuk
krzewuszką cudowną „nana Purpurea” (<i>Weigela florida</i>)	560 sztuk
drzewa liściaste	1 sztuka
grab pospolity „Fastigiata” (<i>Carpinus betulus fastigiata</i>)	1 sztuka

Koszt zadania: **30.672 zł**, w tym z WFOŚiGW w Poznaniu **10.000 zł**.

Ponadto wymieniono na nowe 110 koszy na odpady. Przeznaczono na ten cel kwotę **35.719,20 zł**. Koszt zadania ogółem: **66.391,20 zł**, w tym z WFOŚiGW w Poznaniu **10.000 zł**.

W 2014 r. przygotowano podłoże i wykonano uzupełniające nasadzenia roślin na terenie Parku Miejskiego w Kaliszu. Prace te objęły następujące lokalizacje:

- rabatę bylinową „pod magnolią” oraz rabatę bylinową „pod miłorzębami” - w okolicach rzeźby Flory,
- rabatę bylinową przy stawie „Kogutek”,
- rabatę bylinową przy przedszkolu „Bursztynowy zamek”,
- rabatę bylinową położoną „nad strugą parkową”,
- rabatę bylinową „na polanie słońca”,
- zagospodarowanie zieleni wysepki przy Centrum Kultury i Sztuki,
- zagospodarowanie zieleni terenu wokół kamienicy przy ul. Łaziennej, sąsiadującej z parkiem.

Łączny koszt zadania to **40. 329,36 zł.**

1.7. Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy zachowanych fragmentach murów miejskich objętych wpisem do rejestru zabytków, zlokalizowanych na działkach, których właścicielem jest Miasto (WKST).

W związku z wszczętym w 2012 r. postępowaniem w sprawie uregulowania stanu prawnego baszty Dorotki wraz z przyległym fragmentem murów, trwającym przez cały 2013 r., przy ww. fragmencie zachowanych fortyfikacji miejskich w 2013 r. nie były podejmowane prace remontowo-konserwatorskie.

Decyzją z dnia 13.12.2013 r. Wojewoda Wielkopolski stwierdził nabycie przez Miasto Kalisz z mocy prawa własności tej nieruchomości położonej przy pl. Jana Pawła II nr 3 w Kaliszu, oznaczonej w ewidencji gruntów: jednostka ewidencyjna M. Kalisz, obręb 025 Śródmieście I, działka nr 79/2 o pow. 0.0017 ha, zapisanej w KW nr KZ 1A/00083500/8. W związku z powyższym, Prezydent Miasta Kalisza wystąpił do WKZ z wnioskiem o wydanie zaleceń do przeprowadzenia badań architektoniczno-konserwatorskich baszty wraz z przyległym fragmentem murów. W oparciu o otrzymane wytyczne zlecono wykonanie badań konserwatorsko-architektonicznych baszty Dorotki oraz przylegającego do niej fragmentu murów miejskich oraz opracowanie dokumentacji konserwatorskiej, programu prac konserwatorskich, a także programu zagospodarowania zabytku nieruchomego wraz z otoczeniem (koszt **24.600,00 zł**). Opracowanie stanowić będzie podstawę do sporządzenia dokumentacji projektowanej w zakresie prac remontowo-konserwatorskich baszty wraz z jej otoczeniem.

Ponadto, na podstawie wykonanych w 2012 r. badań architektoniczno-konserwatorskich zabytkowego fragmentu średniowiecznych murów obronnych Miasta Kalisza zlokalizowanego na posesjach przy ul. Szklarskiej 4 i Parczewskiego 3-5, w 2014 r. zlecono opracowanie dokumentacji projektowej prac remontowo-konserwatorskich wraz z oceną stanu technicznego tego odcinka obronnego muru miejskiego (koszt **5.535,00 zł**).

1.8. Podjęcie działań zmierzających do rewaloryzacji budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej przy ul. Łaziennej 6, objętego wpisem do rejestru zabytków (MBP, WRI).

W latach 2013-2014 Miejska Biblioteka Publiczna im. A. Asnyka, będąca właścicielem budynku ul. Łaziennej 6, nie podejmowała działań w zakresie rewaloryzacji przedmiotowego obiektu.

Zadanie 2. Dążenie do opracowania programu rewaloryzacji zabytkowego Parku Miejskiego (WSRK).

W 2013 r. zakończono prace związane z inwentaryzacją zieleni w Parku Miejskim w Kaliszu. Zinwentaryzowano także zieleń w Ogródku Jordanowskim (Parku im. I. J. Paderewskiego) i na Cmentarzu Żołnierzy Radzieckich. Historycznie są to składowe części Parku Miejskiego w Kaliszu.

Ogółem zinwentaryzowano 4182 drzew, 467 obiektów zieleni niskiej (grup krzewów, bylin, żywopłotów) oraz 14 grup samosiewów. Z inwentaryzacji zieleni wynika, że skład gatunkowy drzewostanu jest zróżnicowany i niezwykle interesujący. Dominują gatunki liściaste, które stanowią 96% drzewostanu. Procentowy udział gatunków drzew wygląda następująco: największy udział stanowią klony zwyczajne – 27%, dęby szypułkowe – 7%, brzozy, lipy – 5%, olsze, buki, wiązy, kasztanowce, akacje – 4%, graby, jesiony, klony – 3%, pozostałe gatunki, jak dęby czerwone, klony polne, wiśnie, jarząb, topole stanowią 1-2 %. Gatunki iglaste tworzą 4% drzewostanu.

Dokumentację wykonano w oparciu o aktualne podkłady geodezyjne w skali 1:500. W opracowaniu podano następujące informacje:

- określenie polskiej i łacińskiej nazwy gatunkowej rośliny oraz jej odmiany,
- pomiary dendrologiczne z uwzględnieniem pierśnicy pnia drzew, wysokości drzew, średnicy korony, średnicy pojedynczych krzewów, powierzchni krzewów i bylin, długości żywopłotów,
- określenie stanu zdrowotnego drzew, tj. posuszu w koronie, ubytków wgłębnych i uszkodzeń mechanicznych oraz obecności organizmów pasożytniczych.

Przeprowadzona inwentaryzacja będzie stanowić podstawę do aktualizacji programu (projektu) rewaloryzacji zabytkowego Parku Miejskiego. Na zadanie wydatkowano kwotę **22.000 zł**.

W 2014 r. zadanie inwestycyjne, obejmujące wykonanie projektu rewitalizacji zabytkowego Parku Miejskiego, nie zostało umieszczone w planie wydatków majątkowych.

Natomiast na 2015 r., w ramach funduszu obywatelskiego, zabezpieczono w wydatkach majątkowych środki w wysokości 500.000 zł na zadanie: „Park Miejski – rewitalizacja. Opracowanie koncepcji i projektu”.

Zadanie 3. Dążenie do rewitalizacji kaliskiej Starówki: I etap – rewitalizacja płyty Głównego Rynku (SR).

3.1. Opracowanie, zgodnie z wytycznymi WKZ, dokumentacji historyczno-architektonicznej, a następnie dokumentacji projektowej (SR).

3.2. Przystąpienie do relacji projektu rewitalizacji (SR).

Ze względu na fakt, że w ramach Krajowej Polityki Miejskiej przewidziane zostały środki pomocowe na odnowę zdegradowanych centrów miast, 2013 r. przyniósł nowe podejście do zagadnienia rewitalizacji śródmieścia Kalisza, które znajduje się na mapie ośrodków przewidzianych do rewitalizacji. Według dzisiejszych pojęć rewitalizacja musi mieć charakter kompleksowy i komplementarny, zgodny z celami i programami społecznymi, mieszkaniowymi i ekologicznymi. Miasto chce podjąć przedsięwzięcie długofalowe, polegające na tym, żeby poprzez rewitalizację rozwiązać najistotniejsze problemy występujące na obszarze śródmieścia. Celem i intencją jest, aby proces ten odbywał się przy jak najszerszym udziale społecznym, a mieszkańcy mieli realny wpływ na to, co będzie się działo z centrum i w zabytkowym centrum. W związku z tym Prezydent Miasta Kalisza powołał Radę Konsultacyjną ds. Rewitalizacji Śródmieścia Kalisza, do której zaprosił przedstawicieli wielu środowisk społecznych i zawodowych. Pierwsze posiedzenie Rady odbyło się 4 października i przyniosło bardzo ciekawą dyskusję i pakiet wniosków. Kontynuacją wstępnych prac nad rewitalizacją było spotkanie konsultacyjne w dniu 7 października w siedzibie Fundacji „Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości” poświęcone omówieniu projektu „Programu wsparcia finansowego na zadania remontowe i konserwatorskie, podejmowane przez właścicieli i zarządców nieruchomości położonych w śródmieściu Kalisza”. W spotkaniu udział wzięło 45 właścicieli i zarządców.

Ponadto, przeprowadzona w grudniu 2013 r. aktualizacja „Zintegrowanego Planu Rozwoju

Obszarów Miejskich i Poprzemysłowych dla Miasta Kalisza”, pozwoliła na rozszerzenie dotychczasowego obszaru rewitalizacji o Śródmieście Kalisza. Daje to możliwość objęcia większej ilości nieruchomości będących własnością Miasta i tym samym stworzy możliwość pozyskania środków na rewitalizację w ramach nowej perspektywy finansowej.

Obecna perspektywa budżetowa UE zakłada przeznaczenie środków na rewitalizację miast w ramach „Narodowego Planu Rewitalizacji”. Podstawą przyszłych działań ma być przygotowywana od 2014 roku ustawa o rewitalizacji. Zarówno Plan, jak i Ustawa najprawdopodobniej wprowadzą nowy model opracowania „Gminnego Programu Rewitalizacji”, stąd do czasu wejścia w życie obu aktów nie można go opracować.

Z dniem 09.09.2014 r. utworzono w strukturze organizacyjnej UM w Kaliszu **stanowisko pracy ds. rewitalizacji**, podległe bezpośrednio Prezydentowi Miasta Kalisza. Pracownik na tym stanowisku został wybrany w trybie konkursu i zatrudniony od dnia 17.11.2014 r. Z uwagi na zbyt krótki okres, jaki w związku z powyższym pozostałby do końca roku na realizację zadania, zostało ono ujęte do realizacji w Planie Działalności Prezydenta Miasta Kalisza na 2015 r. Główny specjalista ds. rewitalizacji w roku 2014 rozpoczął swoją działalność od konsultacji społecznych, od których zgodnie z założeniem „Planu” należy rozpocząć rewitalizację obszaru miejskiego. W sposób symboliczny rozpoczęto owe konsultacje od zorganizowania w trakcie kaliskich Mikołajek (6.12.2014 r.) akcji „Bombka z marzeniami”, która stanowiła zaproszenie do konsultacji społecznych (więcej o akcji: <http://www.kalisz.pl/pl/q/dla-mieszkancow/aktualnosci/kalisz-piekniejszy-od-krakowa-czyli-bombka-zniesie-wszystko>). Ponadto odbył się szereg spotkań z przedstawicielami Stowarzyszenia Właścicieli Nieruchomości (24.11.2014, 22.12.2014), Zrzeszenia Właścicieli i Zarządców Domów (24.11.2014, 22.12.2014), Kaliskiej Inicjatywy Miejskiej (22.12.2014), Stowarzyszenia „Rowerem do nowoczesności” (22.12.2014), środowiskiem architektów (22.12.2014).

Zadanie 4. Dążenie do rewitalizacji obszarów i obiektów poprzemysłowych zlokalizowanych na terenie miasta (WRI).

W 2013 roku opracowano aktualizację „Zintegrowanego Planu Rozwoju Obszarów Miejskich i Poprzemysłowych Miasta Kalisza do roku 2020” oraz wykonano prognozę oddziaływania na środowisko dla tejże aktualizacji (koszt realizacji **31.980,00 zł** ze środków w dyspozycji WRI).

Zadanie 5. Utrzymanie ograniczenia ruchu kołowego w obrębie kaliskiej Starówki (ZDM).

Dotychczasowe ograniczenie ruchu kołowego w obrębie kaliskiej Starówki zostało utrzymane. Na powyższe zadanie w latach 2013-2014 nie wydatkowano środków.

Zadanie 6. Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych będących własnością Miasta (WGM, WRI, MZBM).

Miasto Kalisz uzyskało w 2013 r. pozwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na przeprowadzenie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru pod numerem 38/A, jako historyczny układ urbanistyczny miasta Kalisza, w zakresie obejmującym rozbiórkę budynku mieszkalnego jednorodzinnego zlokalizowanego na nieruchomości położonej w Kaliszu przy ul. Warszawskiej 41.

W celu uzyskania w/w pozwolenia zlecone zostało wykonanie:

- projektu rozbiórki budynku mieszkalnego i gospodarczego położonych przy ul. Warszawskiej 41 (koszt **2.999,99 zł**),
- inwentaryzacji budowlanej budynku mieszkalnego przy ul. Warszawskiej 41 (koszt **600 zł**),

- karty ewidencyjnej tegoż budynku (koszt **738,00 zł**).
- łącznie koszt w/w dokumentacji **4.337,99 zł** (ze środków pozostających w dyspozycji WGM).

Ponadto w dniu 16.10.2013 r. Miasto Kalisz zawarło umowę sprzedaży nieruchomości zlokalizowanej przy ul. Tadeusza Kościuszki 7, zabudowanej dwukondygnacyjnym budynkiem mieszkalnym z poddaszem użytkowym, ujętej w gminnej ewidencji zabytków. W w/w umowie wskazano, że przedmiotowa nieruchomość położona jest w obszarze objętym ochroną konserwatorską i w związku z tym konieczne jest uzyskanie stosownych uzgodnień WKZ. W przypadku sprzedaży kolejnych nieruchomości ujętych w gminnej ewidencji i podlegających ochronie konserwatorskiej nabywcy będą informowani o konieczności uzyskania stosownych pozwoleń WKZ.

W 2014 r., w celu adaptacji budynku przy ul. Górnośląskiej 71b na potrzeby nowo tworzonego żłobka, przygotowano dokumentację projektową (koszt **24.600,00 zł**).

Zadanie 7. Opracowanie i realizacja planu systematycznych kontroli stanu zachowania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych – w porozumieniu i z udziałem przedstawicieli WKZ (WKST i PINB).

Pracownicy merytorycznych Wydziałów (WGM, WRI WSRK, WKST) oraz przedstawiciele zarządców i jednostek podległych Miastu (MZBM, ZDM) systematycznie uczestniczą wg właściwości w kontrolach i wizjach lokalnych prowadzonych przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków – Delegaturę w Kaliszu na terenie miasta, dotyczących komunalnych obiektów zabytkowych.

Ponadto każdorazowo inspektor ds. ochrony zabytków WKST uczestniczy w wizjach oraz komisjach powoływanych przez WKZ dla dokonania stanu przebiegu lub odbioru prac przy obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru, których właściciele lub zarządcy uzyskali dotację z budżetu Miasta Kalisza w danym roku, a także w trakcie wykopalisk oraz w odbiorach wykonanych ratowniczych badań archeologicznych współfinansowanych przez Miasto.

W 2013 r. były to następujące obiekty:

- **kaplica Męki Pańskiej oraz kruchta płn. przy kościele OO. Franciszkanów** w Kaliszu w ramach realizowanego II etapu prac obejmującego konserwację elementów kamieniarki prezbiterium oraz warstw malarskich i elementów architektonicznych nawy Kaplicy Męki Pańskiej,
- **bazylika Wniebowzięcia NMP** (Sanktuarium św. Józefa) – w związku z pełną konserwacją dwóch ołtarzy bocznych, ustawionych przy łuku tęczowym kościoła, noszących wezwania: św. Anny (ob. Matki Boskiej Ostrobramskiej) oraz św. Rocha i Sebastiana (ob. Matki Boskiej Częstochowskiej),
- **kościół pw. św. Wojciecha i Stanisława** (ob. Garnizonowy) w związku z pracami remontowo-konserwatorskimi fasady pojezuickiego obejmującymi zakończenie konserwacji portalu oraz remont i konserwację zwieńczenia fasady,
- **kościół filialny pw. św. Wojciecha na Zawodziu** w związku z pracami remontowo-konserwatorskimi obejmującymi wymianę fundamentów i podwaliny,
- **cerkiew prawosławna pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła** w związku z konserwacją i restauracją ikony „Modlitwa w Ogrójcu” (głównego obrazu zaoltarzowego),
- **kaplica Ordęgów, ob. Kaplica św. Barbary** wraz z otoczeniem przy ul. Szczypiornickiej 70, w związku z I etapem prac rewitalizacyjnych obiektu, obejmujących remont dachu,
- teren badań archeologicznych prowadzonych przy **ul. Bolesława Pobożnego 13**, dz. nr 16 (AZP 66-39/2) na obszarze wczesnośredniowiecznej osady targowo-rzemieślniczej na Starym Mieście, w trakcie prac wykopaliskowych.

W 2014 r. były to następujące obiekty:

- **kaplica Męki Pańskiej przy kościele OO. Franciszkanów** w Kaliszu w ramach realizowanego III etapu konserwacji i restauracji barokowo-klasycystycznego ołtarza głównego,
- **kościół pw. św. Wojciecha i Stanisława** (ob. Garnizonowy), w związku z pracami remontowo-konserwatorskimi fasady kościoła pojezuickiego, obejmującymi remont i konserwację dolnej części fasady,
- **kościół filialny pw. św. Wojciecha na Zawodziu**, w związku z pracami remontowo-konserwatorskimi obejmującymi III etap – konserwację szalunku, remont dachu (więźby i miejscowo pokrycie), konserwację okien,
- **kaplica Ordełów**, ob. Kaplica św. Barbary wraz z otoczeniem przy ul. Szczypiornickiej 70, w związku z II etapem prac rewitalizacyjnych obiektu, obejmującym izolację fundamentów i wykonanie opaski żwirowej, rekonstrukcję stolarki okiennej i drzwiowej, rekonstrukcję schodów przed wejściem,
- **budynek dawnego klasztoru kanoników regularnych lateraneńskich**, obecnie dom parafialny przy Parafii Katedralnej św. Mikołaja, w związku z remontem dachu oraz konstrukcji stropu poddasza,
- **secesyjna kamienica przy ul. T. Kościuszki 9**, tzw. Dom Szrajera, w związku z interwencyjnymi pracami konserwatorskimi i restauratorskimi przy detalu architektonicznym w formie 4 orłów na szczycie elewacji tego budynku.

Zadanie 8. Podejmowaniu starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków stanowiących własność Miasta (Wydziały i BOIPS).

Miasto Kalisz pozyskało w 2013 r. następujące środki finansowe ze środków zewnętrznych:

- z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej kwotę **10.000 zł** na rewaloryzację zabytkowego Parku Miejskiego w Kaliszu,
- z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego kwotę **216.460,21 zł** na przeprowadzenie prac konserwatorskich Mostu Kamiennego.

Ponadto aktualizacja w 2013 r. „Zintegrowanego Planu Rozwoju Obszarów Miejskich i Poprzemysłowych dla Miasta Kalisza” pozwoliła na rozszerzenie obszaru rewitalizacji, co skutkuje objęciem większej ilości nieruchomości będących własnością Miasta i tym samym stworzyło możliwość pozyskania środków na rewitalizację w ramach nowej perspektywy finansowej.

Zadanie 9. Zapewnienie właściwego utrzymania grobownictwa wojennego i miejsc pamięci narodowej, w szczególności prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy historycznych nagrobkach i miejscach pamięci narodowej na kaliskich cmentarzach (WSRK).

Przedsięwzięcia wykonane w celu zapewnienia właściwego utrzymania grobownictwa wojennego i miejsc pamięci narodowej, w szczególności prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy historycznych nagrobkach i miejscach pamięci narodowej na kaliskich cmentarzach, zrealizowane w latach 2013-2014 prezentuje poniższe zestawienie:

2013 rok		
Lp.	Nazwa i rodzaj prac	Wydatkowane środki (w zł)
1.	odnowienie tablicy pamiątkowej poświęconej Powstaniu Wielkopolskiemu	1.500,00
2.	renowacja tabliczek z nazwiskami ofiar Sybiru – Ogrójec Klasztoru OO Jezuitów	2.000,00
3.	usuwanie uszkodzeń na Cmentarzu Żołnierzy Radzieckich (uzupełnienie 19 gwiazd z nagrobków i usuwanie graffiti)	3.200,00
4.	wymiana tabliczek z nazwiskami ofiar Katynia – Ogrójec Klasztoru OO Jezuitów	6.640,00
5.	wykonanie kosztorysu na remont schodów na Cmentarzu Żołnierzy Radzieckich	1.107,00
6.	remont schodów wejściowych na Cmentarz Żołnierzy Radzieckich od strony ul. Częstochowskiej	44.219,64
7.	remont schodów na Cmentarz Żołnierzy (od strony rzeki)	5.950,00
8.	renowacja nagrobków i powierzchni przyległych na Cmentarzu Żołnierzy Radzieckich	4.800,00
	łączy koszt prac,	69.416,64
	w tym:	
	środki z budżetu Kalisza	15.166,64
	środki z budżetu Wojewody Wielkopolskiego	54.250,00
2014 rok		
Lp.	Nazwa i rodzaj prac	Wydatkowane środki (w zł)
1.	wymiana tabliczek z nazwiskami ofiar Katynia na terenie Ogrójca Klasztoru OO Jezuitów	11.952,00
2.	naprawa murku oporowego przy Grobie Nieznanego Żołnierza, odtworzenie i zamontowanie dwóch mieczy z granitu na bryle obelisku ofiar II wojny światowej na cmentarzu komunalnym, zamontowanie uchwytów na flagi przy tablicy pamiątkowej Powstania Wielkopolskiego na ścianie Klasztoru SS Nazaretanek	3.340,00
3.	wykonanie nagrobka harcerza Zygmunta Światłowskiego na Cmentarzu Wojskowym przy ul. Żołnierskiej	5.881,00
	łączy koszt prac:	21.173,00
	(wyłącznie z budżetu Kalisza)	

Zadanie 10. Wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli zabytków poprzez dofinansowanie prowadzonych przez nich prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych w ramach uchwały Nr XLIX/687/2010 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 27 maja 2010 roku w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków (WKST).

W trybie uchwały Nr XLIX/687/2010 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 27 maja 2010 roku w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, z budżetu Kalisza na 2013 rok udzielone zostały dotacje celowe w wysokości **597.000 zł** z przeznaczeniem na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Dotacje zostały udzielone następującym podmiotom:

- **Zakonowi OO. Franciszkanów** z siedzibą przy ul. Sukienniczej 7 w Kaliszu – na II etap prac konserwatorskich w Kaplicy Męki Pańskiej oraz kruchcie pñ. przy kościele OO. Franciszkanów w Kaliszu, tj. konserwację elementów kamieniarki prezbiterium oraz warstw malarskich i elementów architektonicznych nawy Kaplicy Męki Pańskiej, w wysokości 200.000 zł,
- **Parafii Rzymskokatolickiej Wniebowzięcia NMP** (Sanktuarium św. Józefa) z siedzibą przy pl. św. Józefa 7 – na pełną konserwację dwóch ołtarzy bocznych z Sanktuarium św. Józefa w Kaliszu, ustawionych przy łuku tęczowym kościoła, noszących wezwania: św. Anny (ob. Matki Boskiej Ostrobramskiej) oraz św. Rocha i Sebastiana (ob. Matki Boskiej Częstochowskiej), w wysokości 60.000 zł,
- **Parafii Wojskowej pw. św. Wojciecha i Stanisława** z siedzibą przy ul. Kolegialnej 2 w Kaliszu – na II etap prac remontowo-konserwatorskich fasady pojezuickiego kościoła pw. św. Wojciecha i Stanisława (ob. Garnizonowego) w Kaliszu, tj. zakończenie konserwacji portalu oraz remont i konserwację fasady, w wysokości 150.000 zł,
- **Parafii Rzymskokatolickiej św. Gotarda** z siedzibą przy ul. Kordeckiego 3 w Kaliszu – na I etap prac remontowo-konserwatorskich zabytkowego kościoła filialnego pw. św. Wojciecha na Zawodziu w Kaliszu, tj. wymianę fundamentów i podwalin, w wysokości 50.000 zł,
- **Parafii Prawosławnej pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła** z siedzibą przy ul. Niecałej 1 w Kaliszu – na konserwację i restaurację głównego obrazu ołtarzowego, tj. ikony „Modlitwa w Ogrójcu” w cerkwi pw. św. App. Piotra i Pawła, w wysokości 35.000 zł,
- **Parafii Rzymskokatolickiej pw. Podwyższenia Krzyża Świętego** z siedzibą przy ul. Wrocławskiej 209 w Kaliszu – na I etap rewitalizacji Kaplicy Ordeğów, ob. Kaplicy św. Barbary przy ul. Szczypiornickiej 70 w Kaliszu, tj. remont dachu, w wysokości 67.000 zł,
- **Parafii Wojskowej pw. św. Wojciecha i Stanisława** z siedzibą przy ul. Kolegialnej 2 w Kaliszu – na prace budowlano-konserwatorskie części szczytowej fasady pojezuickiego kościoła pw. św. Wojciecha i Stanisława (ob. Garnizonowego) w Kaliszu, w zakresie konserwacji tynków (prace wykończeniowe) i malowania elewacji, konserwacji rzeźbionych kapiteli oraz herbu jezuitów, złocenia kuli i krzyża na zwieńczeniu szczytu fasady, w wysokości 35.000 zł.

Kaplica Męki Pańskiej przy kościele
OO. Franciszkanów po konserwacji,
(fot. E. Andrzejewska).

Konserwacja ołtarza MB Ostrobramskiej z
kościół Wniebowzięcia NMP,
(fot. z dokumentacji konserwatorskiej).

W trybie ww. uchwały z budżetu Kalisza na 2014 r. udzielone zostały dotacje celowe w wysokości **690.000,00 zł** z przeznaczeniem na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Dotacje zostały udzielone następującym podmiotom:

- **Klasztorowi OO. Franciszkanów** w Kaliszu – na prace konserwatorskie we wnętrzu Kaplicy Męki Pańskiej (ob. Kaplicy Wierzyśnej Adoracji) przy kościele OO. Franciszkanów w Kaliszu w zakresie konserwacji i restauracji barokowo-klasycystycznego ołtarza głównego – w wysokości 165.000 zł,
- **Parafii Wojskowej pw. św. Wojciecha i Stanisława** w Kaliszu – na zakończenie prac budowlanych i konserwatorskich fasady pojezuickiego kościoła pw. św. Wojciecha i Stanisława (ob. Garnizonowego) w Kaliszu, obejmujące remont i konserwację dolnej części fasady – w wysokości 250.000 zł,
- **Parafii Rzymskokatolickiej św. Gotarda** w Kaliszu – na II etap prac remontowo-konserwatorskich zabytkowego kościoła filialnego pw. św. Wojciecha na Zawodziu w Kaliszu, tj. konserwację szalunku, remont dachu (więźby i miejscowo pokrycia dachowego) oraz konserwację okien – w wysokości 60.000 zł,
- **Parafii Rzymskokatolickiej pw. Podwyższenia Krzyża Świętego** w Kaliszu – na II etap prac przy rewitalizacji Kaplicy Ordęgów, obecnie Kaplicy św. Barbary przy ul. Szczypiornickiej 70 w Kaliszu, tj. izolację fundamentów i wykonanie opaski żwirowej, rekonstrukcję stolarki okiennej i drzwiowej, rekonstrukcję schodów przed wejściem – w wysokości 65.000 zł,
- **Parafii Rzymskokatolickiej św. Mikołaja (Parafii Katedralnej)** w Kaliszu – na remont dachu oraz konstrukcji stropu poddasza na zabytkowym budynku domu parafialnego (dawnego klasztoru kanoników regularnych laterańskich) przy Parafii Katedralnej św. Mikołaja – w wysokości 135.000 zł,

- **Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Kaliszu** – na prace dokumentacyjne związane z zachowaniem zabytkowego cmentarza ewangelicko-augsburskiego w Kaliszu przy ul. Harcerskiej 2 – opracowanie ekspertyzy stanu technicznego muru ogrodzeniowego cmentarza ze szczególnym uwzględnieniem jego części pn.-wsch. (popękanej i odchylonej od pionu) oraz opracowanie projektu remontu ogrodzenia, zgodnie z zaleceniami WKZ – w wysokości 15.000 zł.

Ołtarz główny kaplicy Męki Pańskiej przy kościele OO Franciszkanów po konserwacji, (fot. z dokumentacji konserwatorskiej).

Fasada pojezuickiego kościoła pw. św. Wojciecha i Stanisława w trakcie prac remontowo-konserwatorskich, (fot. E. Andrzejewska).

Kościół filialny pw. św. Wojciecha na Zawodziu po zakończeniu prac remontowo-konserwatorskich, (fot. R. Zaręba).

22 maja 2014 r. Rada Miejska Kalisza podjęła uchwałę Nr XLVII/641/2014 w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych lub znajdujących się na terenie miasta Kalisza, która opublikowana została w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego w dniu 28 maja 2014 r. pod pozycją 3323 i weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, tj. 12 czerwca tegoż roku. W trybie nowej uchwały, na wniosek właścicielki zabytkowej secesyjnej **kamienicy przy ul. T. Kościuszki 9 w Kaliszu, zwanej Domem Szrajera** udzielona została dotacja z budżetu Kalisza na interwencyjne prace konserwatorskie i restauratorskie przy detalu architektonicznym w formie 4 orłów na szczycie elewacji tego zabytkowego budynku w wysokości 20.000 zł.

łącznie w 2014 r. na dotacje celowe przeznaczono kwotę **710.000 zł**.

Secesyjna kamienica przy ul. Kościuszki 9 po rekonstrukcji orlich głów wieńczących ryzality fasady, (fot. E. Andrzejewska).

Zadanie 11. Współpraca samorządu ze związkami wyznaniowymi, będącymi właścicielami i zarządcami zabytków sakralnych (kościół, zespołów kościelno-klasztornych, cmentarzy), umożliwiającą wspieranie ich działań przy podejmowaniu niezbędnych prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych (WKST).

Kaliski samorząd od wielu lat systematycznie współpracuje z przedstawicielami związków wyznaniowych będących właścicielami i zarządcami zabytków sakralnych, położonych na terenie Kalisza. Współdziałanie to ma na celu udzielenie pomocy merytorycznej i wspieranie wszelkich inicjatyw przy podejmowaniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach zabytkowych, których gestorami są kościoły i związki wyznaniowe. W latach 2013-2014 tutejszy Urząd współpracował w przedmiotowym zakresie z następującymi parafiami rzymskokatolickimi: Wniebowzięcia NMP (Sanktuarium św. Józefa), św. Gotarda, Podwyższenia Krzyża Świętego, Parafią Wojskową św. Wojciecha i Stanisława, Katedralną św. Mikołaja, Zgromadzeniem OO. Franciszkanów, a także Parafiami: Prawosławną pw. św. App. Piotra i Pawła i Ewangelicko-Augsburską.

Zadanie 12. Współpraca z właścicielami zabytkowych cmentarzy położonych przy kaliskiej Rogatce, stowarzyszeniami zajmującymi się statutowo ochroną i opieką nad dziedzictwem kulturowym oraz WKZ w celu wypracowania skutecznych form zachowania i ochrony integralności tych nekropolii (WKST).

W związku z przekazaną Prezydentowi Miasta Kalisza informacją WKZ dotyczącą zamiaru likwidacji przez właściciela cmentarza rzymskokatolickiego, tj. Parafię Katedralną św. Mikołaja w Kaliszu, piaskowcowego nagrobka Józefa Balukiewicza i jego małżonki Antoniny z Suchodolskich, położonego na zabytkowym cmentarzu katolickim przy Rogatce, podjęte zostały działania zmierzające do rozpoznania ww. sprawy w porozumieniu z proboszczem Parafii oraz podjęcia współpracy służącej ochronie wartości historycznych, artystycznych i kulturowych cmentarza miejskiego.

W celu zabezpieczenia zabytkowego muru cmentarza ewangelickiego w 2014 r. podjęta została współpraca z Parafią Ewangelicko-Augsburską w Kaliszu, w wyniku której na zlecenie Parafii wykonana została ekspertyza stanu zachowania zabytkowego muru oraz dokumentacja projektowa.

Kierunek działań 2.

Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Zadanie 1. Stosowanie zwolnień od podatku od nieruchomości w odniesieniu do budynków i gruntów wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej (zgodnie z art. 7 ust 1 pkt 6 ustawy z dnia 12 stycznia 1991r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2006 r. nr 121, poz. 844 z późn. zm.); (WF).

Zwolnienia od podatku od nieruchomości w odniesieniu do budynków i gruntów wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, stanowią ważny element wsparcia finansowego.

W 2013 r. realizowano zwolnienie od podatku od nieruchomości budynków i gruntów wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków zgodnie z art. 7 ust.1 pkt 6 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 95, poz. 613 z późn. zm.). Na podstawie tego przepisu zwolnienie obejmuje grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej. Zwolnieniem objęto **23 kamienice** na łączną kwotę **15.626,74 zł** oraz grunty na kwotę **750,90 zł**.

Poniższe zestawienia zawierają wykaz budynków i gruntów zwolnionych z podatku:

Budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, zwolnione od podatku od nieruchomości w 2013 r.	
lp.	adres nieruchomości
1.	Aleja Wolności 16
2.	Aleja Wolności 19
3.	Aleja Wolności 21
4.	ul. Babina 1
5.	ul. Babina 2 – dwa obiekty
6.	ul. Babina 9
7.	ul. Babina 19
8.	ul. Główny Rynek 3
9.	ul. Główny Rynek 4
10.	ul. Kazimierza Pułaskiego 16
11.	ul. Kazimierza Pułaskiego 18
12.	ul. Tadeusza Kościuszki 9
13.	ul. Mostowa 4
14.	ul. Niecała 5
15.	ul. Niecała 8
16.	ul. Nowy Świat 8
17.	Plac Jana Kilińskiego 2
18.	ul. Śródmiejska 4
19.	ul. Śródmiejska 13
20.	ul. Śródmiejska 33
21.	ul. Zamkowa 13
22.	ul. Zamkowa 21

Grunty wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, zwolnione od podatku od nieruchomości w 2013 r.	
lp.	adres nieruchomości
1.	Niecała 5
2.	Niecała 8
3.	Śródmiejska 29

W 2014 r. realizowano zwolnienie od podatku od nieruchomości budynków i gruntów wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków zgodnie z art. 7 ust.1 pkt 6 ustawy z dnia 12 stycznia 1991r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 849). Na podstawie tego przepisu zwolnienie obejmuje grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej. Zwolnieniem objęto **25** kamienic na łączną kwotę **17 021,96 zł** oraz grunty na kwotę **754,54 zł**.

Budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, zwolnione od podatku od nieruchomości w 2013 r.	
l.p.	adres nieruchomości
1.	Aleja Wolności 16
2.	Aleja Wolności 19
3.	Aleja Wolności 21
4.	ul. Babina 1
5.	ul. Babina 2 – dwa obiekty
6.	ul. Babina 9
7.	ul. Babina 19
8.	ul. Główny Rynek 3
9.	ul. Główny Rynek 4
10.	ul. Kazimierza Pułaskiego 16
11.	ul. Kazimierza Pułaskiego 18
12.	ul. Tadeusza Kościuszki 9
13.	ul. Mostowa 4
14.	ul. Niecała 5
15.	ul. Niecała 8
16.	ul. Nowy Świat 8
17.	ul. Podgórze 8
18.	Plac Jana Kilińskiego 2
19.	ul. Śródmiejska 4
20.	ul. Śródmiejska 13
21.	ul. Śródmiejska 33
22.	ul. Świętego Stanisława 9
23.	ul. Zamkowa 13
24.	ul. Zamkowa 21

Zestawienie gruntów wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków, zwolnionych od podatku od nieruchomości w ramach ww. ustawy:

Grunty wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, zwolnione od podatku od nieruchomości w 2014 r.	
l.p.	adres nieruchomości
1.	Niecała 5
2.	Niecała 8

Zadanie 2. Stosowanie zwolnień od podatku od nieruchomości budynków wielorodzinnych stanowiących zabytkową substancję Miasta, w których dokonano remontu co najmniej jednej ściany zewnętrznej lub dachu pokrytego dachówką (w ramach uchwały Nr LVI/758/2010 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 28 października 2010 r. w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości); (WF).

Właściciele kamienic niewpisanych do rejestru zabytków, a stanowiących zabytkową substancję miasta mieli możliwość skorzystania z ulgi w ramach uchwały Nr LVI/758/2010 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 28 października 2010 roku w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości

(treść powyższej uchwały została zamieszczona na stronie internetowej www.bip.kalisz.pl). Na mocy uchwały zwalnia się od podatku od nieruchomości na okres pięciu lat budynki wielorodzinne, w których dokonano remontu co najmniej jednej ściany zewnętrznej lub dachu pokrywanego dachówką. Zwolnienie dotyczy również budynków, w których prowadzona jest działalność gospodarcza. W 2013 r. zwolnieniem z ww. uchwały objęte zostały 2 kamienice na łączną kwotę **12.871,87 zł**.

l.p.	adres nieruchomości
1.	ul. Gabriela Narutowicza 2
2.	ul. Śródmiejska 25

W 2014 r. zwolnieniem z tytułu ww. uchwały objętych zostało **15 kamienic** na łączną kwotę **21.865,06 zł**, według poniższego wykazu:

lp.	adres nieruchomości
1.	Bankowa 5
2.	Bankowa 7
3.	Główny Rynek 2
4.	Główny Rynek 8
5.	Główny Rynek 17
6.	Kazimierza Pułaskiego 32-40
7.	Kazimierza Pułaskiego 42
8.	Nowy Świat 31
9.	Plac Św. Józefa 8
10.	Śródmiejska 31
11.	Śródmiejska 35
12.	Wał Staromiejski 12
13.	Wał Staromiejski 16
14.	Wspólna 8
15.	Zgodna 3

Z ww. zwolnienia skorzystali także właściciele 2 kamienic wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków, w których prowadzona jest działalność gospodarcza. Łącznie zwolnienie podatkowe wyniosło **14.206,35 zł**.

l.p.	adres nieruchomości
1.	ul. Gabriela Narutowicza 2
2.	ul. Śródmiejska 25

Zadanie 3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, mająca na celu realizację zadań ważnych dla społeczności lokalnej o charakterze gospodarczym, społecznym, kulturalnym, sportowym, czy innym (BOIPS).

Centrum Organizacji Pozarządowych działające w strukturze Biura Obsługi Inwensora i Partnera Społecznego prowadzi harmonogram konkursów, który dostępny jest na stronie internetowej

www.kalisz.pl oraz wywieszany jest na tablicach informacyjnych znajdujących się w budynkach Kaliskiego Inkubatora Przedsiębiorczości oraz Urzędu Miejskiego przy ulicy Kościuszki 1a. Na stronie internetowej w zakładce „Organizacje pozarządowe” BOIPS zamieszcza informacje i aktualności dotyczące projektów NGO. Biuro konsultuje założenia projektowe i zapisy w formularzach ofertowych.

Prowadzona jest także dystrybucja mailowa informacji o ogłaszanych naborach do organizacji pozarządowych. Informacje, skąd czerpać środki na działalność organizacji pozarządowych, zamieszczane są także w wydawanym co miesiąc Biuletynie Informacyjnym dla NGO.

Zadanie 4. Poszukiwanie inwestorów i funduszy dla rozwoju miasta (BOIPS).

W roku 2013 Biuro Obsługi Inwestora i Partnera Społecznego przygotowało wniosek aplikacyjny w ramach dotacji na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania miejskich obszarów funkcjonalnych.

Projekt pn. „Działając razem osiągniemy więcej – współpraca Jednostek Samorządu Terytorialnego dla rozwoju Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej” współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach „Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007–2013” oraz z budżetu państwa, realizowany jest w okresie: 01.09.2013 r.–28.02.2015 r.

Jego celem jest wprowadzenie zintegrowanego podejścia do rozwiązywania problemów Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej. Przygotowanie strategii i planów działań zaowocuje określeniem i wypracowaniem konkretnych rozwiązań, które w dłuższej perspektywie przyczynią się do poprawy spójności komunikacyjnej pomiędzy ośrodkami miejskimi a gminami wiejskimi Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej oraz innymi obszarami kraju, a także opracowaniem działań na rzecz regionalnego rynku pracy. W roku 2014 przystąpiono do realizacji ww. projektu.

W 2013 r. zaproponowano oferty inwestycyjne 15 przedsiębiorcom, z czego 4 za pośrednictwem Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych, chcącym lokować swoje inwestycje w Kaliszu. Potencjalni inwestorzy byli zainteresowani przede wszystkim niezabudowanymi działkami z przeznaczeniem pod zabudowę usługowo-produkcyjną. Biuro prowadziło rozmowy szczegółowe z 5 inwestorami oraz zorganizowało dla nich wizyty na wybranych terenach. Jedna z firm znalazła nową lokalizację dla prowadzonej już w Kaliszu działalności, natomiast dwie firmy przystąpiły do negocjacji cenowej z właścicielami terenów i w grudniu 2013 r. umowy zostały sfinalizowane. Kolejna firma prowadziła rozmowy z Miastem dotyczące zakupu terenu w podstrefie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Odbłyła się także wizja proponowanych terenów, z udziałem przedstawicieli Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych oraz dyrektor amerykańskiej firmy, która rozważa możliwość lokalizacji firmy w Kaliszu. Biuro prowadziło także obsługę poinwestycyjną 3 firm, które rozpoczęły inwestycje w Kaliszu.

W 2014 r. zaproponowano oferty inwestycyjne 17 przedsiębiorcom, w tym 5 za pośrednictwem Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych. Byli oni zainteresowani niezabudowanymi działkami z przeznaczeniem pod zabudowę usługowo-produkcyjną. Ponadto dwie firmy otrzymały zezwolenie na prowadzenie działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej. Biuro prowadziło także obsługę poinwestycyjną 2 firm, które rozpoczęły inwestycje w Kaliszu.

Zadanie 5. Współpraca organizacyjna i merytoryczna z organizatorami zbiorów publicznych przeznaczonych na ratowanie zabytkowych kaliskich cmentarzy (WKST)

Nieprzerwanie od 2001 r., kiedy to z inicjatywy Stowarzyszenia „Wszystko dla Kalisza” im. Prof. J. Rubińskiego ogłoszona została I kwesta na rzecz ratowania zabytkowych kaliskich cmentarzy, Miasto udziela wsparcia organizacyjnego i merytorycznego kaliskiemu Oddziałowi PTTK przy przygotowaniu i przeprowadzaniu dorocznych zbiorów publicznych. Przedstawiciel Urzędu

Miejskiego wspólnie z PTTK O/Kalisz oraz upoważnionym pracownikiem kaliskiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków uczestniczy w wytypowaniu obiektów przeznaczonych do przeprowadzenia prac konserwatorskich i zabezpieczających, przygotowuje materiały informacyjne o zabytkowych obiektach, które poddane będą pracom konserwatorskim ze środków pozyskanych podczas zbiórek, a także uczestniczy w odbiorach prac przy zabytkach sztuki sepulkralnej.

Na stronie www.kalisz.pl zamieszczane są bieżące informacje dotyczące kwest oraz materiały służące upowszechnianiu wśród społeczności lokalnej wiedzy o dziedzictwie kulturowym i integracji kaliszian wokół idei ochrony zabytkowych nekropolii. Dzięki pomocy logistycznej Straży Miejskiej możliwe jest sprawne prowadzenie kwest w dniu 1 listopada oraz zabezpieczenie i transport zebranych środków finansowych.

W 2013 r. odbyła się 13. edycja kwesty. Zbiórka miała szczególny charakter – przebiegała w roku obchodów 150. rocznicy wybuchu powstania styczniowego, a jej celem było zebranie funduszy na podjęcie restauracji grobowca Henryka Mikołaja Milera (1839-1921) – powstańca styczniowego, adiutanta generałów Edmunda Taczanowskiego i Józefa Hauke-Bosaka z cmentarza rzymskokatolickiego przy ul. Górnośląskiej. Został on wytypowany w porozumieniu z WKZ i Parafią Katedralną św. Mikołaja w Kaliszu. Podczas kwesty zebrano **10.322,98 zł**. Z pozyskanych środków PTTK zlecił opracowanie dokumentacji projektowej remontu i konserwacji nagrobka. Czternasta kwesta w 2014 r. przyniosła kwotę **10.997,30 zł**, która przeznaczona zostanie na rozpoczęcie prac remontowych i restauratorskich przy tym obiekcie.

Kierunek działań 3.

Współpraca z właścicielami zabytków położonymi na terenie Kalisza mająca na celu poprawę ich stanu zachowania.

Zadanie 1. Bieżące zamieszczanie na stronie internetowej Miasta dostępnych samorządowi informacji dotyczących możliwości pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, ułatwiających właścicielom i zarządom obiektów zabytkowych terminowe i prawidłowe składanie stosownych wniosków w dziedzinie dziedzictwa kulturowego miasta (BOIPS i WKST).

W celu ułatwienia właścicielom i zarządom zabytków wpisanych do rejestru zabytków dostępu do aktualnych informacji o możliwościach aplikowania o zewnętrzne środki finansowe na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz terminowego i prawidłowego składania wniosków o udzielenie dotacji, Miasto Kalisz zamieszcza na swojej witrynie internetowej bieżące informacje dotyczące podmiotów uprawnionych do udzielania dotacji, programach, terminach naboru wniosków oraz wszelkie inne dane, które pozwolą właścicielom i zarządom zgromadzić wymagane dokumenty i sporządzić wniosek.

W latach 2013-2014 informowano o możliwości uzyskania dofinansowania na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane z budżetu Województwa Wielkopolskiego, a także programach Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Informacje te zostały opublikowane na stronie internetowej www.kalisz.pl w zakładce Aktualności oraz w zakładce Organizacje pozarządowe.

W 2013 r. dotacje celowe na realizację zadań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad

zabytkami otrzymali następujący Beneficjenci:

- Parafia Wojskowa pw. św. Wojciecha i Stanisława w Kaliszu – w wysokości **15.000 zł z budżetu Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków** na II etap prac konserwatorskich i restauratorskich przy kamiennym portalu pojezuickiego kościoła pw. św. Wojciecha i Stanisława,
- Parafia Wojskowa pw. św. Wojciecha i Stanisława w Kaliszu – w wysokości **20.000 zł z budżetu samorządu Województwa Wielkopolskiego Wojewódzkiego** na II etap prac, tj. zakończenie konserwacji portalu oraz remont i konserwację fasady,
- Miasto Kalisz w wysokości **216.460,21 zł z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego** na zadanie „Kalisz, Most Aleksandryjski zwany Kamiennym (XIX w.) – odbudowa i renowacja obiektu”.

Rok 2014 nie przyniósł wnioskodawcom oczekiwanych dotacji z programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Dziedzictwo Narodowe, Priorytet I – Ochrona zabytków”. Do Ministra wnioskowali gospodarze Rzymskokatolickiej Parafii Ordynariatu Polowego pw. św. Wojciecha i św. Stanisława w Kaliszu oraz Klasztoru OO. Franciszkanów.

Niepowodzeniem zakończyły się również starania **Rzymskokatolickiej Parafii Ordynariatu Polowego pw. św. Wojciecha i św. Stanisława oraz Sanktuarium św. Józefa** o środki finansowe z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009-2014.

Zadanie 2. Doradztwo dla właścicieli i zarządców obiektów zabytkowych w zakresie możliwości pozyskania środków finansowanych z budżetu Miasta Kalisza w trybie uchwały Nr XLIX/687/2010 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 27 maja 2010 roku w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków (WKST).

Właściciele i zarządcy obiektów zabytkowych, zgłaszający się do merytorycznego Wydziału Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki z zapytaniami czy prośbą o pomoc, w tym sprawdzenie prawidłowości wypełnienia wniosków o udzielenie dotacji z budżetu Kalisza na prace remontowe, konserwatorskie obiektów zabytkowych, w miarę możliwości organizacyjnych Urzędu, uzyskują niezbędną informację czy pomoc.

W związku z tym, że Rada Miejska Kalisza w dnia 22 maja 2014 roku podjęła uchwałę Nr XLVII/641/2014 „w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych lub znajdujących się na terenie miasta Kalisza”, (opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego w dniu 28 maja 2014 roku pod pozycją 3323, weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, tj. 12 czerwca 2014 r.), WKST przygotował stosowne informacje, dotyczące m.in. nowego wzoru druku wniosku, terminu jego składania, wymaganych załączników, oraz przekazał je do Biura Informacji Miejskiej celem zamieszczenia na stronie www.kalisz.pl w zakładce Aktualności. Nowa uchwała wraz z załączonym doń drukiem wniosku budziły duże zainteresowanie potencjalnych beneficjentów oraz były indywidualnie omawiane na prośbę 9 wnioskodawców, którzy ubiegali się o dotacje z budżetu Kalisza na 2015 rok, jednakże jednoosobowa obsada stanowiska ds. ochrony zabytków uniemożliwia szerszy zakres merytorycznego wsparcia przy wypełnianiu wniosków i kompletowaniu dokumentacji.

Zadanie 3. Doradztwo dla organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych na zachowanie i utrzymywanie dziedzictwa kulturowego (BOIPS).

Biuro Obsługi Inwestora i Partnera Społecznego wspiera organizacje pozarządowe w pozyskiwaniu środków z funduszy zewnętrznych. Doradza w kwestiach związanych z poszukiwaniem źródeł dofinansowania, wypełnianiem formularza ofertowego itp. W roku 2013 udzielono 11 porad.

Jednym z ważnych działań służących realizacji zadania jest projekt Miasta Kalisza pn. „Wspólnie budujemy kapitał społeczny Kalisza – wdrożenie standardów współpracy NGO i JST” w ramach **Priorytetu V „Dobre rządzenie”, Działanie 5.4 „Rozwój potencjału trzeciego sektora”, Poddziałanie 5.4.2 „Rozwój dialogu obywatelskiego”** Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, który znalazł się na liście rankingowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wniosków przeznaczonych do dofinansowania. Wniosek, przygotowany przez Biuro Obsługi Inwestora i Partnera Społecznego w partnerskiej współpracy ze Stowarzyszeniem Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich PISOP, na 193 złożonych aplikacji znalazł się na 6 miejscu. Celem głównym projektu jest poprawa jakości mechanizmów współpracy Miasta Kalisza i 100 działaczy kaliskich organizacji pozarządowych. Adresaci projektu to przede wszystkim pracownicy, członkowie, wolontariusze, kadra zarządzająca z min. 70 kaliskich NGO (100 osób), jak również pracownicy administracji publicznej Miasta Kalisz (12 osób). Planowane w ramach projektu działania to m.in.:

- powstanie Centrum Organizacji Pozarządowych prowadzącego wsparcie szkoleniowe, doradcze (w zakresie finansowym, prawnym i projektowym) i infrastrukturalne (możliwość korzystania z sal i sprzętu) dla NGO,
- uruchomienie Grup Roboczych (wypracowanie przez przedstawicieli JST i NGO dokumentów/procedur, tj: karty oceny formalnej i merytorycznej do weryfikacji ofert w przypadku zlecania zadań publicznych NGO, katalogu błędów formalnych i merytorycznych ofert, procedur dotyczących patronatu, możliwość promocji organizacji pozarządowej na stronie Miasta Kalisza, wypracowanie standardu sprawozdań z realizacji zadania, wdrażanie procedur, programu współpracy),
- szkolenia dla JST (formy i zasady zlecania zadań),
- szkolenia międzysektorowe (przedstawienie praktycznych zasad i form współpracy oraz zlecania NGO zadań przez administrację samorządową),
- spotkania konsultacyjne (konsultacja założeń do Rocznego Programu Współpracy),
- Szkoła Modelowej Współpracy.

Działania w projekcie są ukierunkowane na zbudowanie podstaw kompleksowego i efektywnego wsparcia współpracy NGO i JST – ustalenie jasnych mechanizmów działania, które w perspektywie długofalowej zaowocują tworzeniem polityk publicznych odpowiadających potrzebom obywateli. Osiągnięcie celu głównego przyczyni się do osiągnięcia wskazanego efektu realizacji POKL – współtworzenie, a co z tym związane konsultowanie dokumentów wypracowanych w projekcie (program współpracy, dokumenty dotyczące ofert realizacji zadania publicznego, zasad udzielania patronatu, spotkania Szkoły Modelowej Współpracy) przyczynią się do zacieśnienia współpracy, ustalenia jej jasnych zasad i procedur. Poprzez zastosowane mechanizmy wsparcia wzrośnie efektywność dotychczas stosowanych narzędzi konsultacyjnych oraz jakość i przydatność opracowywanych dokumentów. NGO i JST dowiedzą się jakie mogą być kierunki rozwoju współpracy w świetle aktualnych przepisów prawnych. Realizacja projektu rozpocznie się w 2014 r. i potrwa do połowy roku 2015.

Biuro wspierało organizacje pozarządowe w pozyskiwaniu środków z funduszy zewnętrznych. Obecnie doradztwo w kwestiach związanych z poszukiwaniem źródeł dofinansowania, wypełnianiem formularza ofertowego itp. prowadzone jest przez Centrum Organizacji Pozarządowych prowadzonego w ramach projektu pn. „Wspólnie budujemy kapitał społeczny Kalisza – wdrożenie standardów współpracy NGO i JST” w ramach Priorytetu V „Dobre rządzenie”, Działanie 5.4 „Rozwój potencjału trzeciego sektora”, Poddziałanie 5.4.2 „Rozwój dialogu obywatelskiego” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

W 2014 roku udzielono ogólnie 11 porad kaliskim organizacjom pozarządowym, w tym 6 w zakresie identyfikowania funduszy zewnętrznych na projekty kulturalne. Doradztwo dotyczyło również tworzenia projektów oraz wypełniania ofert o dofinansowanie. Centrum Organizacji Pozarządowych udzieliło wsparcia między innymi Stowarzyszeniu Multi.Art, które w porozumieniu z innymi kulturalnymi organizacjami z Kalisza stworzyło koncepcję Wirtualnego Muzeum Wiłkomirskich – platformy internetowej prezentującej i popularyzującej artystyczny dorobek artystycznej rodziny należącej w świecie muzycznym do najbardziej rozpoznawalnych. W tym przypadku został przekazany organizacji wykaz funduszy na poszczególne etapy projektu. Stowarzyszenie Niepubliczny Teatr Impresaryjny Scena Tam 2 oraz Stowarzyszenie Bank Energii Kulturalno-Artystycznej skonsultowały wnioski o dofinansowanie projektów artystycznych: festiwalu ożywiającego przestrzeń kaliskiej starówki, a także teatralnej inicjatywy skierowanej do więźniów Zakładu Karnego w Kaliszu.

Zadanie 4. Współpraca z zarządcami obiektów zabytkowych położonych na terenie Kalisza, będących własnością samorządu Województwa Wielkopolskiego, w których prowadzona jest działalność kulturalna – Teatr im. W. Bogusławskiego, Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej, Centrum Kultury i Sztuki – mająca na celu należyte ich utrzymanie i wyeksponowanie (WKST).

W latach 2013-2014 gospodarze obiektów zabytkowych, będących własnością samorządu Województwa Wielkopolskiego, w których prowadzona jest działalność kulturalna nie podejmowali współpracy z Miastem Kalisz w zakresie utrzymania i wyeksponowania tychże obiektów.

Kierunek działań 4.

Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne.

Zadanie 1. Bieżące utrzymanie zabytkowych zespołów zieleni miejskiej, zgodnie z Programem ochrony środowiska dla Kalisza na lata 2011-2014 z perspektywą do roku 2018 r. w części dotyczącej ochrony zasobów przyrody, w tym zieleni miejskiej (str. 59-61 Programu), (WSRK).

Zakres rzeczowy bieżącego utrzymania zieleni obejmuje przede wszystkim pielęgnację roślin, koszenie trawy, grabienie liści, odchwaszczanie, przycinanie żywopłotów, usuwanie suchych drzew, wywóz odpadów, itp.

lp.	Nazwa rejonu	Środki finansowe wydatkowane w 2013 r. (w zł)	Środki finansowe wydatkowane w 2014 r. (w zł)
1.	bieżące utrzymanie zieleni w Parku Miejskim	286. 791,66	186 185,82
2.	bieżące utrzymanie centrum zabytkowego – Planty Miejskie, Al. Wolności, klomb przed Ratuszem, bulwar nadrzeczny, ul. Wodna, zieleniec przy kościele OO Franciszkanów	217. 154,77	147.904,97
3.	bieżące utrzymanie zieleni w parku podworskim w Szczypiornie	24.059,00	18.218,00
4.	bieżące utrzymanie zieleni w parku podworskim im. Rodziny Wiłkomirskich na Majkowie	44.270,00	32.853,00
5.	nowe trawniki i uzupełnienia nasadzeń nasadzenia różaneczników i bylin w Al. Wolności	59. 616,00	–
6.	uzupełniające nasadzenia roślin na terenie centrum zabytkowego w Kaliszu, tj. na Plantach, bulwarze nadrzecznym i w Al. Wolności.	–	25.434 zł
łącznie		631.891,43	410.595,79

Zadanie 2. Dążenie do wyeksponowania zabytków w przestrzeni miejskiej poprzez zagospodarowanie ich otoczenia i iluminację (WRI).

W 2013 r. wyłoniono wykonawcę iluminacji Mostu Aleksandryjskiego zwanego Kamiennym oraz Inspektora nadzoru inwestorskiego dla tego zadania. W 2014 r. wykonano iluminację Mostu Aleksandryjskiego zwanego Kamiennym. Koszt realizacji **100.945,59 zł**.

Most Aleksandryjski z iluminacją, (fot. ze strony www.faktykaliskie.pl).

W 2014 r. dla upamiętnienia 100. rocznicy zburzenia Kalisza w sierpniu 1914 r. wykonano skwer historyczny Rozmarek. W ramach zadania zrealizowano następujące prace:

- rozbiórkę istniejącej nawierzchni z kostki betonowej,
- wycinkę, przesadzenie, sadzenie nowych oraz kosmetykę istniejących drzew i krzewów,
- wykonanie gabionów z ekspozyturami z wypełnieniem gruzem ceglanym,
- wykonanie tablic piaskowych upamiętniających burzoną synagogę wraz z tekstem w trzech językach,
- ustawienie ławek z podstawą gabionową,
- wykonanie instalacji elektrycznej zasilającej oraz oświetleniowej,
- wymiana nawierzchni placu na nową z kostki granitowej wraz ze spoinowaniem zaprawą przepuszczalną,
- wymiana nawierzchni trawiastej wraz z obsadzeniem kwietników,
- wykonanie i montaż odlewu KALISZ FENIKS 1914-2014 o średnicy 2 m.
- montaż koszy na śmieci.

Łączny koszt realizacji tego zadania wyniósł **619.955,21 zł**.

Skwer Rozmarek z ekspozycją historyczną (wyżej) i z iluminacją, (fot. Jakub Seydak, Anna Błaszczuk, www.kalisz.pl).

Kierunek działań 5.**Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.**

Zadanie 1. Podjęcie współpracy z Wydziałem Pedagogiczno-Artystycznym w Kaliszu UAM im. A. Mickiewicza w Poznaniu w celu włączenia studentów i absolwentów kierunku „ochrona dóbr kultury” w działania zmierzające do upowszechniania i ochrony dziedzictwa kulturowego Kalisza (WKST).

W latach 2013-2014 nie podjęto współpracy z Wydziałem Pedagogiczno-Artystycznym w Kaliszu UAM im. A. Mickiewicza w Poznaniu w celu włączenia studentów i absolwentów kierunku „ochrona dóbr kultury” w działania zmierzające do upowszechniania i ochrony dziedzictwa kulturowego Kalisza.

Zadanie 2. Kontynuacja współpracy z Liceum Plastycznym wchodzącym w skład Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 w Kaliszu w zakresie zatwierdzania kierunków kształcenia związanych z opieką nad zabytkami: renowacja elementów architektury i architektura krajobrazu (WE).

W roku szkolnym 2013/2014 i 2014/2015 uruchomiono dwa kierunki kształcenia związane z opieką nad zabytkami:

- w Liceum Plastycznym – renowacja detalu architektonicznego
- w Technikum Budowlanym – architektura krajobrazu.

Ponadto w IV Liceum Ogólnokształcącym prowadzone są kierunki kształcenia związane z opieką nad zabytkami, renowacją elementów architektury i architekturą krajobrazu. W placówce tej jest klasa z rozszerzonym programem historii sztuki. W ramach zajęć uczniowie spotykają się z pracownikami instytucji kulturalnych, artystami, historykami i regionalistami. Odwiedzają miejsca zabytkowe w mieście i regionie.

Zadanie 3. Wspieranie i promowanie inicjatyw dotyczących powstania i rozwoju nowych prywatnych muzeów czy ekspozycji (WKST).

Prezydent Miasta Kalisza, doceniając zasługi Fundacji Króla Salomona w zakresie organizacji w Kaliszu Muzeum im. G. J. Osiakowskich w Kaliszu przy ul. Garbarskiej 2, podczas uroczystej Inauguracji Roku Kulturalnego 2013/2014 wyróżnił Fundację doroczną nagrodą w kategorii „Ochrona zabytków i zachowanie dziedzictwa kulturowego”.

Zadanie 4. W przypadku wystąpienia zapotrzebowania na pracowników związanych z tradycyjną sztuką budowlaną podjęcie przez PUP, w ramach posiadanych możliwości merytorycznych i finansowych, przeznaczonych na aktywne formy zwalczania bezrobocia, działań zmierzających do organizacji szkoleń, jak i ewentualnego tworzenia miejsc pracy (PUP).

W latach 2013-2014 nie występowało zapotrzebowanie na pracowników związanych z tradycyjną sztuką budowlaną, dlatego też Powiatowy urząd pracy w Kaliszu nie zorganizował szkolenia z zakresu opieki nad zabytkami. Nie zostało także utworzone żadne miejsce pracy w tym obszarze ze środków Funduszu Pracy. Żaden pracodawca nie złożył wniosku o dofinansowanie stanowiska pracy w tym obszarze ani też żaden bezrobotny nie wnioskował o pomoc finansową na rozpoczęcie działalności gospodarczej w tym zakresie.

PRIORYTET II OCHRONA I ŚWIADOME KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO MIASTA.

Kierunek działań 1.

Realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami, jako potwierdzenia uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.

Zadanie 1. Przyjęcie przez Radę Miejską „Programu Opieki nad Zabytkami na Miasta Kalisza lata 2013-2016” oraz okresowe monitorowanie jego realizacji (WKST).

Rada Miejska Kalisza uchwałą Nr XXXIV/474/2013 z dnia 25 kwietnia 2013 r. przyjęła „Gminny Program Opieki nad Zabytkami na Miasta Kalisza lata 2013-2016”. Dokument zamieszczony został na stronie internetowej Miasta Kalisza, a także przekazany do publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego. Opublikowano go dnia 5 sierpnia 2013 roku, pod poz. 4810.

Systematycznie prowadzony jest monitoring stanu wdrażania i realizacji „Programu”, gdzie w ramach 3 Priorytetów określonych zostało 14 kierunków działań, dla osiągnięcia których wyznaczono 78 zadań realizacyjnych, przyporządkowanych poszczególnym Wydziałom i komórkom organizacyjnym Miasta.

Prezydent Miasta Kalisza powierzył Wydziałowi Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki koordynację działań w zakresie gromadzenia i analizy materiałów oraz informacji na temat osiągniętych celów i realizacji zadań „Programu” w aspekcie rzeczowym i finansowym. Na ich podstawie Wydział sporządza dla Prezydenta Miasta projekt „Sprawozdania” z realizacji „Programu”. Prezydent Miasta Kalisza, zgodnie z obowiązującymi przepisami, co dwa lata przedkłada Radzie Miejskiej Kalisza „Sprawozdanie” z wykonania zadań ujętych w „Programie” za okres minionych dwóch lat.

Zadanie 2. Przyjęcie przez Radę Miejską aktualizacji Zintegrowanego Planu Rozwoju Obszarów Miejskich i Poprzemysłowych dla Miasta Kalisza do roku 2020 oraz kolejne aktualizacje Planu w przypadku wystąpienia takiej konieczności, w celu ukierunkowania działań rewitalizacyjnych i stworzenia warunków do równoważenia struktury przestrzennej i społecznej miasta (WRI, BOIPS).

Uchwałą Nr XLII/583/2013 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 20 grudnia 2013r. w sprawie uchwalenia Aktualizacji Zintegrowanego Planu Rozwoju Obszarów Miejskich i Poprzemysłowych Miasta Kalisza do roku 2020, zaktualizowany został „Zintegrowany Plan Rozwoju Obszarów Miejskich i Poprzemysłowych dla Miasta Kalisza do roku 2020”, przyjęty uchwałą Rady Miejskiej

Kalisza NR XXVII/355/2012 z dnia 27 września 2012 r. Przedmiotowa aktualizacja została podyktowana potrzebą wytyczenia kolejnych obszarów, na których należy podjąć działania rewitalizacyjne.

„Zintegrowany Plan Rozwoju Obszarów Miejskich i Poprzemysłowych” jest elastycznym dokumentem o otwartej formule. Aktualizacji dokumentu należy dokonywać w przypadkach zauważenia istotnych zmian w natężeniu negatywnych zjawisk na terenie Miasta Kalisza. Wytyczenie nowego obszaru zdegradowanego wraz z zaplanowaniem odpowiednich działań rewitalizacyjnych pozwoli na ograniczenie skali działania negatywnych zjawisk oraz ich pogłębiania się. Niniejsza aktualizacja planu powstała przy współpracy różnych środowisk związanych z codziennym życiem Kalisza. Zmiana zakresu obszarów została zgodnie ustalona podczas spotkań roboczych, a podyktowana była zainteresowaniem przedsiębiorców realizacją inwestycji rewitalizacyjnych na obszarze Miasta Kalisza.

Podmioty biorące udział w rewitalizacji obszarów zdegradowanych, niedysponujące wystarczającą ilością środków własnych, mogą ubiegać się o pozyskanie dofinansowania z zewnętrznych źródeł finansowania, zwrotnych i bezzwrotnych, z wielu dostępnych krajowych oraz zagranicznych funduszy.

Najkorzystniejszym sposobem współfinansowania inwestycji są dotacje bezzwrotne, realizowane za pośrednictwem Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. WRPO na lata 2007-2013 w ramach **Priorytetu IV – Rewitalizacja obszarów problemowych** oraz założenia do Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 w **Priorytecie inwestycyjnym 9.2 – Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich**, zakładają możliwość ubiegania się o wsparcie finansowe projektów z zakresu odnowy miast. Warunkiem złożenia wniosku jest posiadanie Lokalnego Programu Rewitalizacji, który będzie dokumentem stanowiącym podstawę do identyfikacji zintegrowanych projektów rewitalizacyjnych.

Ponadto inwestycje zlokalizowane na obszarach dysfunkcyjnych wskazanych w niniejszej aktualizacji, mają szansę na pozyskanie finansowania za pomocą preferencyjnych pożyczek w ramach inicjatywy JESSICA. Poprzez opracowanie tego dokumentu Miasto stwarza korzystne warunki do inwestowania, umożliwia podmiotom realizującym nowe zadania inwestycyjne uzyskanie współfinansowania, co znacząco przyspieszy dynamikę procesów inwestycyjnych.

Zadanie 3. Coroczne wydzielanie w budżecie miasta Kalisza środków finansowych umożliwiających realizację zadań własnych samorządu w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, objętych „Programem Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kalisza na lata 2013-2016” (wszystkie Wydziały, MZOSZ, MZBM, ZDM).

W latach 2013-2014 na realizację zadań samorządu w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, ujętych w „Programie Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kalisza na lata 2013-2016”, wydatkowane zostały następujące środki finansowe, wg dysponentów części budżetu:

Nazwa podmiotu będącego dysponentem środków budżetowych	środki z budżetu Miasta Kalisza (w zł) 2013 r.	środki zewnętrzne i źródło finansowania (w zł) 2013 r.	środki z budżetu Miasta Kalisza (w zł) 2014 r.	środki zewnętrzne i źródło finansowania (w zł) 2014 r.
Wydział Rozbudowy Miasta i Inwestycji	1.175.055,17	216.460, 21* *MKiDN	3.263.810,85	—
Wydział Administracyjno- Gospodarczy	27.830,50	—	34.849,63	—
Wydział Gospodarowania Mieniem	4.469,99	—	—	—
Wydział Budownictwa, Urbanistyki i Architektury	47.448,00	—	25.880,85	—
Wydział Środowiska, Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej	849.699,27		472.098,15	10.000,00** **WFOŚiGW w Poznaniu 54.250,00*** ***Woj. Wlkp.
Kancelaria Prezydenta Miasta Kalisza	152.898,00		374.070,75	
Pełnomocnik PMK	—	—	480.000,00 [#] # projekt Kalisz-Feniks 1914-2014	—
Wydział Finansowy	29.249,51	—	53.847,91	—
Wydział Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki, w tym:	847.800,00		941.000,00	
— dotacje na prace konserwatorskie i pozostałe środki na ochronę zabytków	733.800,00		827.000,00	
— zadania realizowane w otwartych konkursach	99.500,00		94.000,00	
— dotacje dla instytucji kultury Woj. Wlkp.	20.000,00		20.000,00	
Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych, w tym:	5.067.021,08	—	4.604,137, 61	—
— dotacja przedmiotowa z budżetu Kalisza	1.0000.0000,00		1.500.000,00	
— dotacja celowa z budżetu Kalisza	—		472.637,74	
Zarząd Dróg Miejskich	6.068.039,67	2.667.605,00	26.654.532,31	14.494.533,49
Miejski Zarząd Obiektów Służby Zdrowia	153.917,45	—	154.621,26	—
łącznie	14.423.519,64	2.884.065,21	37.005.001,41	14.558.783,49

Warto podkreślić, że wieloletnie działania kaliskiego samorządu na rzecz zachowania narodowego dziedzictwa docenił Wojewoda Wielkopolski i Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków, wyróżniając w 2014 r. Prezydenta Miasta Kalisza Nagrodą „Za opiekę nad zabytkami”. Wyróżnienia te, przyznawane od 2007 roku, wręczane są osobom szczególnie zasłużonym dla ochrony dziedzictwa narodowego na terenie naszego regionu. Ich laureatami są instytucje oraz ludzie, którzy działają na rzecz ochrony zabytków i zachowania dziedzictwa kulturowego Wielkopolski. Okolicznościowa statuetka wręczona została podczas uroczystych obchodów Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w Wielkopolsce, które odbyły się na Zamku Górków w Szamotułach.

Zadanie 4. Prowadzenie i bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków nieruchomych Miasta Kalisza (WKST).

Gminna ewidencja zabytków, obejmująca zabytki nieruchome i zabytki archeologiczne, jest formą identyfikacji dziedzictwa kulturowego społeczności lokalnych, a jej prowadzenie, zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece na zabytkami (Dz. U. z 2014, poz.1446), stanowi jedno z podstawowych zadań jednostek samorządu terytorialnego. Znaczne nasycenie obszaru Kalisza zabytkami nieruchomymi sprawia, że potrzeby w zakresie ich dokumentowania i zachowania są duże. Szczególne znaczenie ma tutaj Gminna Ewidencja Zabytków (GEZ).

Ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego, nie jest ograniczona czasowo i podlega aktualizacji, poprzez wyłączenie lub włączenie do niej obiektów i obszarów, uzgodnionych uprzednio z WKZ.

GEZ prowadzona jest w formie zbioru kart adresowych dla obiektów w nich wyszczególnionych. Jednolity dla całego kraju wzór karty adresowej gminnej ewidencji zabytków, określony został w załączniku nr 6 do rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz.661).

Zarządzeniem Nr 190/2013 Prezydenta Miasta Kalisza z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie założenia i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków Miasta Kalisza, założona została Gminna Ewidencja Zabytków, obejmująca 2248 obszarów i zabytków nieruchomych (bez zabytków archeologicznych).

W oparciu o wykaz stanowisk archeologicznych, przekazany Prezydentowi Miasta Kalisza przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków Delegatura w Kaliszu w lipcu 2013 r., na zlecenie Miasta w IV kwartale 2013 r. opracowanych zostało 239 kart adresowych zabytków archeologicznych dla 239 stanowisk archeologicznych.

Zmiany w ewidencji dokonywane są każdorazowo zarządzeniem Prezydenta Miasta Kalisza, publikowanym w Biuletynie Informacji Publicznej.

Prezydent Miasta Kalisza Zarządzeniem nr 210/2014 z dnia 14 kwietnia 2014 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie założenia i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków Miasta Kalisza, dokonał aktualizacji gminnej ewidencji zabytków, polegającej na:

- włączeniu 239 kart adresowych zabytków archeologicznych do GEZ,
- wyłączenie 8 obiektów, zgodnie z informacją kaliskiej Delegatury WKZ,
- uzupełnienia danych wynikających z decyzji WKZ o wpisaniu kolejnych obiektów do rejestru zabytków,
- uzupełnienia danych wynikających z decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o skreśleniu obiektów i części obszarów z rejestru zabytków.

Po weryfikacji ewidencja obejmuje zbiór 2242 kart adresowych zabytków nieruchomych oraz

239 kart adresowych zabytków archeologicznych.

Aktualizacja opublikowana została w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie www.kalisz.pl.

Zadanie 5. Stała współpraca samorządu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (wszystkie Wydziały i jednostki organizacyjne).

W okresie 2013-2014 samorząd współpracował z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Delegaturą w Kaliszu, w następującym zakresie:

- uzgadniania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- uzgadniania warunków zabudowy dla wszystkich inwestycji projektowanych na obszarze Kalisza objętym ochroną konserwatorską (w ramach procedury wydawania decyzji o warunkach zabudowy oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego),
- każdorazowo, przed wydaniem decyzji o warunkach zabudowy, pozwolenia na budowę dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub będących w wykazie zabytków nieruchomych (bez zabytków archeologicznych) ujętych w gminnej ewidencji zabytków oraz innych obiektów budowlanych projektowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską Wydział Budownictwa, Urbanistyki i Architektury (dalej WBUA) wymagał przedłożenia pozwolenia WKZ na planowane prace,
- uzgadniania dokumentacji projektowej i występowania o pozwolenie na prace, które prowadzi samorząd jako właściciel obiektów zabytkowych i terenów zielonych wpisanych do rejestru zabytków i objętych ochroną konserwatorską (m.in. most kamienny, most przy ul. Częstochowskiej, zabytkowy Park Miejski, Planty, budynek przychodni przy ul. Śródmiejskiej 34, kamienice),
- udziału przedstawicieli Wydziałów oraz komórek organizacyjnych w wizjach lokalnych obiektów zabytkowych (np. Mostu Kamiennego, murów miejskich, cmentarzy, budynków), prowadzonych przez WKZ w celu określenia stanu ich zachowania oraz zakresu prac koniecznych do wykonania,
- tworzenia i aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kalisza,
- wnioskowania o wpis do rejestru zabytków obiektów stanowiących własność Miasta.

Zadanie 6. Zawieranie w umowach sprzedaży, dzierżawy zabytków nieruchomych warunków nakładających obowiązek przeprowadzenia niezbędnych prac remontowych i konserwatorskich (WGM, MZBM).

W latach 2013-2014 współpraca Miasta z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków dotyczyła następujących nieruchomości:

- ul. Babina 1 (w lokalach mieszkalnych nr: 13, 20, 24 oraz 11 i 14),
- ul. Warszawska 3 (w lokalu nr 4),
- ul. Górnośląska 66a ("Wieża Ciśnień"),
- ul. Warszawska 41.

Miasto występowało do WKZ o określenie warunków i wydanie pozwolenia na sprzedaż lokali usytuowanych w budynkach wpisanych do rejestru zabytków,

- w protokołach rokowań sprzedaży w/w lokali wpisywano zobowiązania do użytkowania zabytku zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz do przestrzegania wskazań konserwatorskich,
- zawiadamiano WKZ o sprzedaży lokali z budynków wpisanych do rejestru zabytków,
- w treści ogłoszenia o przetargach podawana była informacji o tym, że lokal usytuowany jest w budynku wpisanym do rejestru zabytków oraz że na wniosek sprzedawcy, WKZ wyda pozwolenia na sprzedaż przedmiotowych nieruchomości, a zawarcie umowy

notarialnej w tej sprawie nastąpi po uzyskaniu stosownej decyzji WKZ.

Przy zbywaniu nieruchomości zabudowanych z zasobu Miasta Kalisza i Skarbu Państwa:

- Miasto występowało do WKZ o określenie warunków i wydanie pozwolenia na sprzedaż nieruchomości zbudowanych, ujętych w gminnej ewidencji zabytków,
- w treści ogłoszeń o przetargach na zbycie informowano, że nieruchomość ujęta jest w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kalisza i podlega ochronie konserwatorskiej,
- w protokołach rokowań i umowach sprzedaży nieruchomości zabudowanych, ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kalisza, umieszczano zapis o obowiązku przestrzegania wskazań konserwatorskich.

W 2013 r. nie podpisano umów sprzedaży, dzierżawy czy użyczenia dotyczących obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Zadanie 7. Okresowa kontrola, zgodnie z art. 62 Prawa budowlanego wszystkich obiektów (w tym również obiektów zabytkowych poddawanych okresowej kontroli raz na 5 lat). W przypadku instalacji gazowej oraz przewodów kominowych obowiązek ten dotyczy okresu rocznego (MZBM, MZOSZ, WA-G).

Obiekty budowlane w zarządzie MZBM, MZOSZ, administrowanie przez WA-G oraz obiekty edukacyjne poddawane są corocznym przeglądom technicznym, podczas których ocenie podlega ich stan ogólnobudowlany, a także stan instalacji gazowych oraz przewodów kominowych. Kompleksowe przeglądy tychże obiektów wykonywane są raz na 5 lat i wówczas oceniany jest ich ogólny stan techniczny, ze wszystkimi mediami i instalacjami. Powstała w ten sposób dokumentacja pozwala racjonalnie i właściwie planować prace remontowe i naprawcze zarówno w budynkach zabytkowych, jak i tych nieujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Zadanie 8. Okresowa kontrola właściwego oznakowania zabytków wpisanych do rejestru zabytków, znakiem informacyjnym przekazanym przez samorząd (znak Konwencji Haskiej); (WKST).

Stosownie do art. 12. 1. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2014 r., poz.1446), w latach minionych Prezydent Miasta, w uzgodnieniu z WKZ, wytypował obiekty objęte wpisem do rejestru zabytków, na których mogą zostać umieszczone znaki informujące o tym, iż zabytek ten podlega ochronie. Działania te służą upowszechnieniu w świadomości społecznej wiedzy o dziedzictwie kulturowym i potrzebie jego ochrony. Właścicielom i zarządcom 92 zabytków przekazane zostały znaki informacyjne, wykonane wg wzoru określonego w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz.U. 2004 nr 30 poz. 259). W 2014 r. przeprowadzona została wizja lokalna, podczas której stwierdzono, że wytypowane zabytki są właściwie oznakowane.

Zadanie 9. Coroczna aktualizacja „Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Miasta Kalisza” sporządzonego na podstawie otrzymanych aktualizacji od właścicieli lub zarządców obiektów zabytkowych (WZKO, WKST).

„Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla miasta Kalisza” sporządzany jest na podstawie „Planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych” dla wytypowanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków 27 zabytków nieruchomych i ruchomych. Do ich sporządzenia zobowiązani są ustawowo właściciele i zarządcy tych obiektów.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami „Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla miasta Kalisza”, jest integralną częścią „Planu Obrony Cywilnej Miasta” i podlega corocznej aktualizacji w terminie do 31 marca, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego. W celu zgromadzenia danych do aktualizacji, WKST przygotowuje wystąpienia Prezydenta Miasta Kalisza do właścicieli lub zarządców obiektów zabytkowych objętych „Planem”, przypominające o obowiązku poinformowania o zmianach jakie zaszły w sporządzonym dla danego obiektu. Na podstawie pozyskanych informacji WZKO dokonuje aktualizacji „Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Miasta Kalisza”. Corocznie w marcu treść aktualizacji zostaje przesłana do WKZ.

Kierunek działań 2.

Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.

Zadanie 1. Uwzględnianie ochrony zabytków nieruchomych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, zasad ochrony odnoszących się do stref ochrony konserwatorskiej, w tym stref występowania zabytków archeologicznych oraz zasad ochrony odnoszących się do stref ochrony przyrody, w opracowywanych dla terenu miasta Kalisza dokumentach studialnych dot. polityki przestrzennej – np. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”, w dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, a ponadto w decyzjach o warunkach zabudowy (WBUA, WSRK, WKST).

Zadanie 2. W odniesieniu do wszelkich opracowywanych dla terenu miasta Kalisza dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego” oraz we wszelkich dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, a ponadto w decyzjach o warunkach zabudowy, wprowadzanie zapisów zapewniających ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz innych obszarów chronionych, tj. historycznych obszarów urbanistycznych, założeń dworsko-parkowych, zabytkowych cmentarzy oraz obiektów wpisanych do rejestru i ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków (WBUA).

W latach 2013-2014 opracowano projekt zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza” oraz prognozę oddziaływania środowisko do projektu zmiany „Studium” (projekt przed uzgodnieniem z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków).

W 2013 r. uchwalono „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego – Huby”, (uchwała nr XXXVII/502/2013, opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego z dnia 01.08.2013 r., poz. 4786).

W opracowaniu znajdowały się następujące **miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego**:

2013 rok	
Nazwa dokumentu	Stan zaawansowania
„Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic: Długiej, Grzybowej, Szerokiej – II”	uzgodniono z WKZ
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Chmielnik – Północ”	przed uzgodnieniem z WKZ
„Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla projektowanej drogi publicznej – w ciągu drogi krajowej nr 25”	przed uzgodnieniem z WKZ
Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic: Cicha-Prosta”	przed uzgodnieniem z WKZ
„Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla zespołu zabudowy mieszkaniowej na osiedlu Tyniec”	przed uzgodnieniem z WKZ
2014 rok	
„Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic: Długiej, Grzybowej, Szerokiej – II”	uzgodniono z WKZ
„Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Chmielnik – Północ”	przed uzgodnieniem z WKZ
„Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla projektowanej drogi publicznej – w ciągu drogi krajowej nr 25”	przed uzgodnieniem z WKZ
Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic: Cicha-Prosta”	przed uzgodnieniem z WKZ
„Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla zespołu zabudowy mieszkaniowej na osiedlu Tyniec”. Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu ograniczonego ulicami: Częstochowską, Budowlanych, Polną i planowaną tzw. „Trasą Bursztynową” - zmiana nr 2	przed uzgodnieniem z WKZ
„Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla wyodrębnionych części osiedla Dobrzec”	przed uzgodnieniem z WKZ

Wydatki z budżetu Kalisza poniesione na opracowania planistyczne (w zł)	
2013 r.	
Opracowanie „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – Huby”	14.884,00
Opracowanie zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza” oraz prognozy oddziaływania środowisko do projektu zmiany „Studium...”.	32.564,00
Łącznie	47.448,00

2014 r.	
„Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu ograniczonego ulicami: Częstochowską, Budowlanych, Polną i planowaną tzw. „Trasą Bursztynową” - zmiana nr 2	12.684,95
„Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla wyodrębnionych części osiedla Dobrzec”	12.330,95
„Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic Długiej, Grzybowej, Szerokiej – II”	387,50
„Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla zespołu zabudowy mieszkaniowej na osiedlu Tyniec”,	387,45
Zmiana „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza”.	90,00
łącznie	25.880,85

Wydział Budownictwa, Urbanistyki i Architektury, w ramach postępowań administracyjnych prowadzonych na podstawie przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w 2013 r. wydał 47 decyzji o **ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego** oraz **275 decyzji o warunkach zabudowy**, natomiast w 2014 r. wydał **45 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego** oraz **299 decyzji o warunkach zabudowy**.

Wszystkie projektowane działania inwestycyjne w ramach wydanych decyzji na terenie objętym ochroną konserwatorską były na bieżąco uzgadnianie z WKZ.

Zadanie 3. Dążenie do wytypowania obszaru miasta, który ze względu na jego cechy wymaga opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (WBUA i Wydziały merytoryczne).

Informacja zamieszczona została w opisie realizacji zadania nr 2.

Zadanie 4. Podejmowanie działań eliminujących samowole budowlane, zwłaszcza w granicach stref ochrony konserwatorskiej miasta Kalisza (wymiana stolarki i witryn na PVC, malowanie przyziemi, szyldy szpecące elewacje) oraz wzmożona kontrola stanu technicznego obiektów o wartości historycznej (PINB).

Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego dla Miasta Kalisza, zgodnie z właściwościami organu nadzoru budowlanego, prowadzi i kontynuuje postępowanie administracyjne dotyczące stanu technicznego budynków wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Kalisza. Powyższe działania w 2013 r. objęły 12 budynków, natomiast w 2014 r. 21 obiektów, ujętych w poniższym zestawieniu:

2013 rok		2014 rok	
1.	ul. Zamkowa 15	1.	ul. Wał Piastowski 7
2.	ul. Harcerska 12	2.	ul. Łódzka 65
3.	ul. Śródmiejska 33	3.	ul. Majkowska 5
4.	ul. Chopina 17	4.	ul. Górnośląska 12
5.	ul. Złota 4-6	5.	ul. Wrocławska 33
6.	ul. Górnośląska 13	6.	ul. Lipowa 44

7.	ul. Dobrzecka 4
8.	ul. Pułaskiego 8
9.	ul. Babina 14
10.	ul. Majkowska 27
11.	ul. Częstochowska 67
12.	ul. Łódzka 20

7.	ul. Widok 94
8.	ul. Widok 40
9.	ul. Górna 5
10.	ul. Staszica 20
11.	ul. Babina 9
12.	ul. Toruńska 10
13.	ul. Piskorzewie 13
14.	ul. Piskorzewie 19
15.	ul. Pułaskiego 12
16.	ul. Polna 15
17.	ul. Sukiennicza 6
18.	ul. Górnośląska 22
19.	ul. Śródmiejska 31
20.	ul. Jabłkowskiego 7
21.	ul. Śródmiejska 33

PINB prowadzi też postępowanie dotyczące stanu technicznego ogrodzenia cmentarza ewangelickiego przy ul. Harcerskiej 2.

Kierunek działań 3.

Ochrona historycznych układów przestrzennych na terenie Kalisza.

Zadanie 1. Poprawa ładu przestrzennego miasta, poprzez:

- a. ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy,
- b. wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarze centrum miasta oraz historycznych siedlisk, w zgodzie z historyczną kompozycją układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy (WBUA).

Ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy zapewniają zapisy w projekcie zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza”.

Zadanie 2. Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną, określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, zwłaszcza w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji (WBUA).

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, wskazanych w zadaniach 1-2. Kierunku 2. Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego, zamieszczone są zapisy dotyczące działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną konserwatorską.

Kierunek działań 4.

Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy.

Zadanie 1. Uzupełnianie Gminnej Ewidencji Zabytków o obiekty przewidziane do ochrony na podstawie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także aktualizowanie ich o dane uzyskane w wyniku przeprowadzonych prac naukowo-badawczych (WKST).

W latach 2013-2014 nie było w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń, które wymagały uzupełnienia Gminnej Ewidencji Zabytków. Nie prowadzono też prac naukowo-badawczych, w wyniku których zaistniałby konieczność uzupełnienia GEZ.

Zadanie 2. Wystąpienie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków cennych obszarów, układów urbanistycznych, ruralistycznych i obiektów zabytkowych, w celu zapewnienia tym obszarom i obiektom pełnej ochrony prawnej (WKST).

Prezydent Miasta Kalisza, mając na uwadze wartości artystyczne i historyczne willi Ludwika Müllera dla rozwoju architektury pocz. XX w., w grudniu 2013 r. zwrócił się do WKZ z wnioskiem o wpis do rejestru zabytków budynku willi (tzw. willi Müllera) przy ul. Tadeusza Kościuszki 8 w Kaliszu wraz z otoczeniem (obręb 036 Śródmieście II dz. 77/10), ujętej w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kalisza i stanowiącej własność Miasta Kalisza.

Willa wzniesiona została ok. 1912 r. po południowej stronie ul. Tadeusza Kościuszki dla kaliskiego przemysłowca Ludwika Müllera. Budynek do 1945 r. zamieszkały przez rodzinę Müllerów, następnie mieściły się tu biura oraz zakład szewski. Od 1951 r. przeznaczony został na mieszkania kwaterunkowe, a w połowie 60. XX w. wnętrza poddano przekształceniom. Autorem projektu budynku był przypuszczalnie architekt Aleksander Hermann, pełniący funkcje inżyniera miejskiego w okresie prezydentury Bronisława Bukowińskiego, pierwszy kaliszanin tworzący w duchu rodzącego się modernizmu. Opracował projekty takich obiektów jak Most Trybunalski (1906 r.), przystań KTW, łaźnia Towarzystwa Higienicznego przy ul. Kopernika 13 (1913 r.). Obiekt posiada cechy wczesnego modernizmu – charakteryzuje go rezygnacja z dekoracji na rzecz podkreślenia konstrukcji.

W listopadzie 2014 r. WKZ zawiadomił Miasto Kalisz o wszczęciu postępowania administracyjnego w sprawie wpisania do rejestru zabytków willi Ludwika Müllera wraz z otoczeniem. 14 grudnia tegoż roku przedstawiciel WKZ przeprowadził oględziny obiektu z udziałem stron postępowania.

PRIORYTET III

BADANIE I DOKUMENTACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO KALISZA ORAZ EDUKACJA I PROMOCJA SŁUŻĄCE BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI.

Kierunek działań 1.

Opracowanie pełnej dokumentacji zasobu kulturowego Kalisza.

Zadanie 1. Stałe prowadzenie monitoringu i weryfikacji gminnej ewidencji zabytków nieruchomych, z zastosowaniem komputerowej bazy danych (WKST).

W 2014 r., w związku z decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego znak DOZ-OAiK-6700-310-1/12-13 z dnia 29.11.2013 r., skreślającą z rejestru zabytków część obszaru miasta Kalisza uznanego, decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu nr 33/A z dnia 28.02.1956 r. za zabytek, ograniczany został obszar miasta objęty wpisem do rejestru zabytków, a w konsekwencji zmianie uległa forma ochrony poszczególnych zabytków tam zlokalizowanych.

Z tego względu konieczne było wykonanie aktualizacji (w wersji papierowej i elektronicznej) 1650 kart adresowych Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kalisza, do których odnosi się ww. decyzja Ministra Kultury i Dziedzictwa. Weryfikacja kart adresowych GEZ dała także asumpt do umieszczenia w działającym na stronie www.kalisz.pl Miejskim Systemie Informacji Przestrzennej Miasta Kalisza cyfrowo przetworzonych danych, dotyczących tychże zabytków. Obiekty zostały umiejscowione na cyfrowej mapie wraz z opisem, zdjęciami i informacją o formie ochrony. Chcemy jednak, aby wszystkie te dane były dostępne nie tylko dla specjalistów. Dlatego też obecnie prowadzone są działania nad wypracowaniem takiej formy ich przetworzenia, która ułatwi wszystkim zainteresowanym korzystanie z zawartych w MSIP danych dotyczących dziedzictwa kulturowego Kalisza.

Zadanie 2. Przystąpienie do sporządzenia gminnej ewidencji zabytków archeologicznych w formie kart stanowisk archeologicznych, na podstawie wykazu przekazanego przez Miasto przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WKST).

Zabytki nieruchome archeologiczne stanowią integralną część Gminnej Ewidencji Zabytków prowadzonej przez Prezydenta Miasta Kalisza. Zgodnie z obowiązującymi uregulowaniami prawnymi, ewidencja jest tworzona na podstawie wykazu zabytków przekazanego Miastu przez WKZ. WKZ (Delegatura w Kaliszu) przekazał Miastu Kalisz pismem z dnia 17.07.2013 r. wykaz stanowisk archeologicznych wskazanych do ujęcia w Gminnej Ewidencji Zabytków Nieruchomych Archeologicznych dla Miasta Kalisza. Na tej podstawie Miasto zleciło wykonanie, w okresie od sierpnia do listopada 2013 r., 239 kart adresowych zabytków Gminnej Ewidencji Zabytków Nieruchomych Archeologicznych Miasta Kalisza dla 239 stanowisk archeologicznych wraz z opracowaniem mapy ewidencyjnej zabytków archeologicznych Miasta Kalisza. WKZ stwierdził kompletność przekazanej dokumentacji oraz jej wykonanie zgodnie z

rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661). Koszt opracowania kart łącznie z mapą ewidencyjną zabytków archeologicznych wyniósł **11.316 zł**.

Prezydent Miasta Kalisza Zarządzeniem nr 210/2014 z dnia 14 kwietnia 2014 r., zmieniającym zarządzenie w sprawie założenia i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków Miasta Kalisza, dokonał aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków, polegającej m.in. na włączeniu do istniejącego zbioru kart adresowych 239 kart adresowych zabytków archeologicznych. Tym samym utworzona została gminna ewidencja zabytków archeologicznych, stanowiąca integralną część Gminnej Ewidencji Zabytków.

Zadanie 3. Przystąpienie do sporządzenia elektronicznej, systematycznie aktualizowanej bazy informacji o stanowiskach archeologicznych wytypowanych do wpisania do rejestru zabytków na podstawie informacji uzyskiwanych od WKZ (WKST).

Wszystkie karty adresowe zabytków archeologicznych oraz mapa ewidencyjna tychże obiektów zostały opracowane w wersji elektronicznej i będą systematycznie aktualizowane.

Zadanie 4. Dążenie do sporządzenia mapy dziedzictwa kulturowego miasta Kalisza z naniesioną lokalizacją obiektów i obszarów chronionych oraz stref ochrony stanowisk archeologicznych, systematycznie uaktualnianą, na podstawie informacji uzyskiwanych od WKZ (WKST, WBUA, WSRK).

W związku z opracowywaniem w 2013 r. kart gminnej ewidencji zabytków archeologicznych we współpracy ze stanowiskiem ds. GIS w Wydziale Geodezji i Kartografii, sporządzona została mapa ewidencyjna zabytków archeologicznych Miasta Kalisza w skali 1:10 000 na podkładzie z mapy topograficznej wraz z naniesieniem:

- stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków wraz z numerami,
- stanowisk archeologicznych wraz z numerami,
- mapa duża w skali 1:10 000, na kartach szczegółowość 1:10 000 - pomniejszone do 1:25 000.

Dane ewidencyjne zawarte ww. mapie zostaną zamieszczone w Miejskim Systemie Informacji Przestrzennej.

W 2014 r. w bazie danych przestrzennych, w ramach działającego na stronie www.kalisz.pl Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej Miasta Kalisza, zamieszczone zostały dane dotyczące aktualizacji 1650 kart adresowych gminnej ewidencji zabytków. Prace te polegały na umiejscowieniu zabytków na cyfrowej mapie oraz uzupełnieniu o dane opisowe, zdjęcia i wszelkie dodatkowe materiały. Utworzona baza danych została nagrana i przekazana Miastu w dwóch kompletach na nośnikach danych.

Zadanie 5. Dążenie do opracowania pełnej dokumentacji historycznej, konserwatorskiej i archeologicznej zachowanych fragmentów murów miejskich (WKST).

W 2013 r. na zlecenie Miasta Kalisza przeprowadzona została kwerenda w zasobach Archiwum Państwowego w Kaliszu, w zespołach: akta miasta Kalisza, Księgi i akta hipoteczne sądów oraz

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Kaliszu, mająca na celu zebranie informacji o dokumentach dotyczących przebiegu, rozbiórek i zachowania murów obronnych w Kaliszu. W związku z uregulowaniem stanu prawnego nieruchomości, na której zlokalizowana jest baszta Dorotka wraz z przyległym fragmentem murów miejskich, Miasto Kalisz jako właściciel tego obiektu zwróciło się w 2014 r. do WKZ o wydanie zaleceń dotyczących badań architektoniczno-konserwatorskich baszty. Po ich uzyskaniu, na zlecenie Miasta przeprowadzone zostały badania konserwatorsko-architektoniczne baszty Dorotki wraz z przyległym fragmentem murów miejskich oraz opracowana dokumentacja konserwatorska, program prac konserwatorskich oraz program zagospodarowania zabytku nieruchomego wraz z otoczeniem. Koszt opracowania wyniósł **24.600 zł** (ze środków w dyspozycji WKST).

Zadanie 6. Finansowanie inwentaryzacji architektoniczno-konserwatorskiej zagrożonych obiektów zabytkowych, stanowiących własność Miasta Kalisza (WKST, MZBM i WGM).

W 2013 r. w ramach tego zadania wykonano:

- inwentaryzację budowlaną budynku mieszkalnego przy ul. Warszawskiej 41 – koszt **600 zł**,
- kartę ewidencyjną zabytku nieruchomego dla budynku mieszkalnego przy ul. Warszawskiej 41 – koszt **738 zł**.

W 2014 r. nie zlecano wykonania inwentaryzacji architektoniczno-konserwatorskich obiektów będących w zasobie komunalnym.

Kierunek działań 2.

Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych, związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.

Zadanie 1. Prowadzenie corocznych wizji lokalnych z udziałem przedstawicieli państwowych służb konserwatorskich i samorządu, w celu monitorowania stanu zachowania istniejących na terenie Kalisza fragmentów fortyfikacji oraz określenia bieżących potrzeb remontowo-konserwatorskich (WKST).

W 2013 r. na wniosek Miasta Kalisza przeprowadzona została przez WKZ wizja lokalna przy baszcie Dorotce, mająca na celu monitorowanie stanu tego obiektu oraz przylegających doń murów miejskich. Podczas wizji nie stwierdzono zmian mogących stanowić zagrożenie dla tego obiektu.

Zadanie 2. Prowadzenie prac inwestycyjnych i drogowych pod nadzorem archeologicznym (WRI, ZDM).

W okresie sprawozdawczym na zlecenie Miasta przeprowadzono prace archeologiczne o charakterze dokumentacyjno-zabezpieczającym, w związku z następującymi inwestycjami prowadzonymi przez WRI:

Nazwa inwestycji	Koszt nadzoru archeologicznego w 2013 r. (w zł)
budowa budynku administracyjno-socjalnego przy ul. Wał Matejki 2-4 w Kaliszu	4.600,00
budowa sieci kanalizacji sanitarnej na ul. Makowej w Kaliszu	1.500,00
budowa sieci kanalizacji sanitarnej na ul. Romańskiej w Kaliszu	1.000,00
budowa sieci wodociągowej na ul. Olszynowej i części ul. Sulisławickiej w Kaliszu	2.706,00
budowa przyłącza sieci wodociągowej do budynku Państwowej Szkoły Muzycznej przy Placu Jana Pawła II w Kaliszu	861,00
budowa kanalizacji sanitarnej w Sołectwach: Sulisławice i Sulisławice Kolonia w Kaliszu	4.981,50
łącznie	15.648.50
Nazwa inwestycji	Koszt nadzoru archeologicznego w 2014 r. (w zł)
wykonanie izolacji pionowej i iluminacji Ratusza	615,00
budowa oświetlenia ul. Złotej od ul. Parczewskiego do Al. Wojska Polskiego w Kaliszu	2.000,00
wykonaniem skweru Rozmarek u zbiegu ulic Targowej i Przechodniej w Kaliszu	861,00
budowa oświetlenia ul. Słowiańskiej od nr 100 do ul. Sulisławickiej w Kaliszu	2.091,00
łącznie	5.567,00

W 2013 r. nadzoru konserwatorskiego przy robotach drogowych wymagała przebudowa ulicy Częstochowskiej na odcinku od ul. Teatralnej do ul. Nowy Świat z mostem nad Kanałem Rypinkowskim – koszt nadzoru **7.150 zł**.

W 2014 r. zlecono wykonanie prac archeologicznych wraz ze sporządzeniem dokumentacji naukowo-badawczej w związku z planowanym wykonaniem skweru Rozmarek u zbiegu ulic Targowej i Przechodniej w Kaliszu – koszt prac i dokumentacji **18.450 zł**.

Przeprowadzono prace archeologiczne o charakterze dokumentacyjno-zabezpieczającym w związku z budową kanalizacji sanitarnej w Sołectwach: Sulisławice i Sulisławice Kolonia w Kaliszu – koszt **22.859,55 zł**.

Zadanie 3. Współpraca z Instytutem Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie w zakresie opracowania programów archeologicznych badań ratowniczych na terenie miasta, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego (WKST).

W związku z tym, że przy grodzie na Zawodziu w okresie wczesnośredniowiecznym funkcjonowały dwie osady: przygodowa i na Starym Mieście, począwszy od 2001 r. Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie koncentruje swoje zainteresowania badawcze na problematyce osadnictwa na Starym Mieście w Kaliszu. Również w l. 2013-2014 na Starym

Mieście prowadzone były archeologiczne badania ratownicze.

Warto dodać, że wieloletnia współpraca kaliskiego samorządu z Instytutem została w sposób szczególny wyróżniona. Z okazji przypadającej w 2013 r. rocznicy 60-lecia istnienia Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, w uznaniu zasług Miasta i finansowego wkładu samorządu Kalisza w rozwój badań archeologicznych na terenie Starego Miasta i Zawodzia, Prezydent Janusz Pęcherz uhonorowany został Medalem za wieloletnią współpracę w dziedzinie archeologii. Odznaczenie, wręczone zostało podczas uroczystego, jubileuszowego posiedzenia Rady Naukowej IAiE PAN w Pałacu Staszica w Warszawie.

3 września 2014 r. w Kaliszu, dla uczczenia **60. rocznicy powstania kaliskiej Stacji Archeologicznej IAiE Polskiej Akademii Nauk**, pod honorowym patronatem Prezydenta Miasta Kalisza, zorganizowana została sesja popularno-naukowa „Badania, postacie i odkrycia”. Wydarzenie to stało się okazją do podsumowania współpracy badaczy z samorządem oraz działającymi w mieście instytucjami, a także do podpisania listu intencyjnego wyznaczającego kierunki dalszych działań.

Do Kalisza przybyło wielu znakomitych badaczy, których praca naukowa związana była na przestrzeni minionego sześćdziesięciolecia z naszym miastem. Obecni byli m.in. prof. dr hab. Andrzej Buko, dyrektor Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk (dalej IAiE PAN), prof. dr hab. Tadeusz Poklewski-Kozieł z IAiE PAN Łódź, mgr Iwona Dąbrowska, prof. Marta Młynarska-Kaletynowa, dr Tadeusz Baranowski, były kierownik Kaliskiej Stacji Archeologicznej, dr Adam Kędzierski – kierownik Kaliskiej Stacji Archeologicznej. Przed rozpoczęciem obrad władze miasta, dyrekcja Instytutu Archeologii i Etnologii PAN oraz Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej podpisały list intencyjny, w którym wyrażono wolę dalszej współpracy. Prof. Andrzej Buko, dyrektor IAiE PAN w Warszawie, otrzymał z rąk Prezydenta Miasta Kalisza, Janusza Pęcherza, odznakę Honorowego Przyjaciela Miasta Kalisza.

Podpisanie listu intencyjnego – od lewej Jerzy A. Splitt, dyrektor Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej, prof. dr hab. Andrzej Buko, dyrektor Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, Janusz Pęcherz, prezydent Miasta Kalisza; (fot. Iwona Cieślak).

Zadanie 4. Współfinansowanie przez Miasto ratowniczych badań archeologicznych prowadzonych na terenie Kalisza (WKST).

Ratownicze badania archeologiczne w latach 2001-2014 prowadzone przez Instytut Archeologii i Etnologii PAN, przy finansowym wsparciu samorządu, zlokalizowane zostały we wschodniej części dawnej osady targowo-rzemieślniczej na Starym Mieście, niedaleko dzisiejszego koryta Prosny, na działce przy ulicy Stare Miasto 13. W ramach wspólnego przedsięwzięcia Miasto w 2013 i 2014 r. dofinansowało badania kwotą po **20.000 zł**.

W 2013 r. przebadano teren o powierzchni 250 m². Prace prowadzono w miejscu, gdzie rozpoznano wstępnie istotny fragment zabudowy osady – obiekt mieszkalny wraz z zapleczem gospodarczym, datowany na okres od X po XIII w. W trakcie badań odkryto domniemany obiekt mieszkalny oraz jego zaplecze produkcyjne i gospodarcze. Znalezione ślady wyspecjalizowanej produkcji rzemieślniczej – paleniska i piece związane z przetwarzaniem metalu oraz produkcją ceramiki i szkła – są ważnym świadectwem powstawania i rozwoju rzemieślniczo-handlowej osady związanej z grodem na Zawodziu. Pierwsze ślady osadnictwa związane są z okresem pradziejowym: z kulturą pomorską, bądź z wczesnymi fazami kultury przeworskiej. Piaszczysta wydma bądź wyspa na dnie doliny rzecznej została w tym okresie zajęta przez cmentarz z pochówkami ciałopalnymi. W trakcie prac natrafiono na ślady dwóch zniszczonych grobów. W okresie wczesnego średniowiecza jako pierwszy powstał najpewniej obiekt mieszkalny wraz z towarzyszącymi mu obiektami produkcyjnymi. Funkcjonowanie warsztatów można datować na okres najpóźniej od połowy XI wieku najprawdopodobniej do końca XII wieku. W tym czasie teren ten był położony peryferyjnie w stosunku do centrum osady, w pobliżu cieku wodnego. Prawdopodobnie w 2. połowie XII w., nastąpiła funkcjonalna reorganizacja przestrzeni osady na Starym Mieście. W związku z rozwojem osadniczym, likwidowano warsztaty rzemieślnicze na rzecz obiektów mieszkalnych, przenosząc produkcję na tereny bardziej oddalone. Datowanie obu faz użytkowych możliwe było dzięki dużej liczbie dobrze datowanych monet. Z fazą pierwszą związane są najprawdopodobniej znalezione we wtórnym wypełnisku obiektu 28 monety Bolesława Śmiałego oraz tzw. *krzyżówki*. Druga faza datowana jest na XIII wiek dwoma *brakteatami*.

W okresie od czerwca do sierpnia 2014 roku kontynuowano wykopaliska na stanowisku archeologicznym przy ul. Stare Miasto 13. W trakcie badań pozyskano duże ilości materiałów zabytkowych – ceramiki i kości zwierzęcych oraz liczne zabytki wydzielone: narzędzia, ozdoby ze szkła i monety. W materiale numizmatycznym znalazły się *krzyżówki*, łączone z kaliskim mennictwem czasów Władysława Hermana i księcia Zbigniewa. Niewątpliwie najciekawszy jest obiekt wielofazowy mieszkalny, użytkowany najpierw w końcu XI i XII w., a potem w połowie XIII w. Poziomy fazy późniejszej datowane były tzw. ceramiką stalowo-szarą, związaną z przemianami gospodarczymi w XIII-wiecznej Polsce, a także unikatowym typem *brakteata guziczkowego*. Może on pochodzić z kaliskiej mennicy Bolesława Pobożnego lub Przemysła II. Rozpoznane w roku 2014 zaplecze produkcyjne i gospodarcze domostwa pochodziło z pierwszej fazy zasiedlenia z XI i XII stulecia. Znajdowane w obiektach ślady wyspecjalizowanej produkcji rzemieślniczej – paleniska i piece, łączone z przetwórstwem metalu oraz produkcją ceramiki i szkła – są ważnym świadectwem powstawania i rozwoju rzemieślniczo-handlowej osady, związanej z grodem na Zawodziu. Należy podkreślić, iż w całej, ponad pięćdziesięcioletniej historii prac archeologicznych na tym obszarze, nie natrafiono na tak dobrze zachowany i jednocześnie dobrze datowany zespół obiektów o zróżnicowanych funkcjach. Na 2015 r. IAiE PAN, we współpracy z Miastem Kalisz, planuje kontynuację penetracji archeologicznych na tym stanowisku.

Fałszywe krzyżówki z XI-XII w., produkowane w Saksonii i w Polsce. Ówczesny system monetarny opierał się wyłącznie na srebrnych denarach. Odkryte w 2014 r. monety okazały się miedzianymi i mosiężnymi fałszyfkami o nieznanym pochodzeniu. Jedna z nich została wybita bardzo poprawnym stemplem, więc pochodziła najpewniej z oficjalnej mennicy, produkującej srebrne denary; (fot. Adam Kędzierski).

Kierunek działań 3.

Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym Kalisza.

Zadanie 1. Zamieszczenie na stronie www.kalisz.pl „Programu Opieki nad Zabytkami na Miasta Kalisza lata 2013-2016” oraz wydanie dokumentu drukiem (WKST).

„Gminny Program Opieki nad Zabytkami na Miasta Kalisza lata 2013-2016” zamieszczony został w Biuletynie Informacji Publicznej, w zakładce „Uchwały Rady Miejskiej” oraz na stronie www.kalisz.pl w zakładce „Dokumenty strategiczne”.

Mając na uwadze zarówno aspekty informacyjne w obszarze praktycznego wykorzystania wiedzy i danych zawartych w tym dokumencie, jak również jego wysokie walory promocyjne i poznawcze, „Program” został we wrześniu 2013 r. wydany drukiem w nakładzie 200 egzemplarzy (**5.904 zł** ze środków w dyspozycji WKST). Publikację przekazano do Miejskiej Biblioteki Publicznej im. A. Asnyka oraz kaliskich bibliotek, wyższych uczelni, instytucji kultury, służbom konserwatorskim, władzom wojewódzkim, radnym, stowarzyszeniom społeczno-kulturalnym.

Zadanie 2. Udostępnienie i systematyczna aktualizacji na stronie www.kalisz.pl wykazu obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kalisza (WKST).

W trosce o jak lepszy dostęp obywateli do aktualnych informacji o zabytkach ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kalisza (GEZ), każdorazowo zmiany zachodzące w ewidencji zamieszczane są na stronie www.kalisz.pl w Biuletynie Informacji Publicznej, w zakładce „Zarządzenia Prezydenta Miasta Kalisza” oraz w zakładce „Ewidencja zabytków”.

Załącznik do zarządzenia nr 190/2013 Prezydenta Miasta Kalisza z dnia 26 kwietnia 2013 roku w sprawie założenia i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków Miasta Kalisza, zawierający wykaz kart adresowych obiektów znajdujących się w GEZ, zamieszczony został na stronie www.kalisz.pl w BIP, w zakładce „Ewidencja zabytków”.

Zarządzenie nr 210/2014 Prezydenta Miasta Kalisza z dnia 14 kwietnia 2014 r. zmieniające zarządzenie w sprawie założenia i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków Miasta Kalisza, wprowadziło zmiany do gminnej ewidencji zabytków, a znowelizowany wykaz obiektów w niej ujętych, udostępniony został na stronie www.kalisz.pl w BIP, w zakładce „Ewidencja zabytków”.

Zadanie 3. Systematyczne zamieszczanie na stronach www.kalisz.pl, www.cit.kalisz.pl informacji dotyczących historii i dziedzictwa kulturowego Kalisza (WKST, KPM, CIT).

Na stronie Miasta Kalisza, w części „O mieście” znajdują się m.in. zakładki: „Historia Kalisza”, „Kalisz wielokulturowy”, „Kalisz na szlaku bursztynowym”, „Dokumenty strategiczne Miasta Kalisza”, w szczególności: „Strategia dla miasta Kalisza na l. 2014-2020”, „Strategia Rozwoju Turystyki dla Miasta Kalisza na lata 2007-2013”, „Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kalisza na lata 2013-2016”, „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”.

W BIP systematycznie zamieszczone są uchwały Rady Miejskiej Kalisza dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego, a także „Wykaz zabytków ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kalisza”. Ponadto w „Aktualnościach” dodawane są informacje o wszelakich przedsięwzięciach związanych z zachowaniem dziedzictwa oraz upowszechnianiem wiedzy o historii miasta i jego spuściźnie historyczno-kulturowej.

Pracownicy Centrum Informacji Turystycznej systematycznie aktualizowali bazę danych zabytków, galerii, muzeów na stronie www.cit.kalisz.pl. W 2013 roku dodano informacje o Muzeum im. G. J. Osiakowskich przy ul. Garbarskiej 2 w Kaliszu (koszty związane z utrzymaniem domeny strony www.cit.kalisz.pl i jej aktualizacją wyniosły **402,21 zł**).

W 2014 roku uaktywniona została strona www.1914kalisz.pl, poświęcona historii Kalisza sprzed 100 lat, jego zniszczeniu w 1914 roku, jak również obchodom setnej rocznicy tej tragedii. W ciągu całego roku systematycznie uzupełniane były kolejne podstrony: „Sierpień 1914”, której treść stanowi artykuł porządkujący fakty na temat zniszczenia miasta; „Obrazy zniszczenia”, a więc fotografie zniszczonego miasta z odpowiednimi opisami, „Kalisz w literaturze” – podstrona prezentująca utwory literackie poruszające tematykę katastrofy kaliskiej, obejmująca teksty prozatorskie, poetyckie, utwory dla dzieci, literackie wzmianki, jak również satyrę i propagandę; „Program obchodów” i „Aktualności”, w których publikowane były relacje z wydarzeń rocznicowych. Również w roku 2014 opłacony został hosting strony www.1914kalisz.pl na rok 2015 (**293,72 zł**).

Ponadto na stronie www.cit.kalisz.pl pracownicy Centrum Informacji Turystycznej informowali o:

- „Kaliszobraniach” – szóstym sezonie spotkań krajoznawczych, „Kaliszobrani Extra” i „Happeningach Przewodnickich”, organizowanych przez Kaliskie Koło Przewodników Miejskich i Terenowych PTTK im. A. Chodyńskiego, popularyzujących wiedzę o Kaliszu i jego dziedzictwie kulturowym,
- rajdach pieszych i rowerowych, organizowanych przez kaliski oddział PTTK, Klub Turystyki Kolarskiej „Cyklista” oraz inne instytucje,
- planowanych pracach konserwatorskich przy kaliskich zabytkach,
- nowych atrakcjach turystycznych, m.in. Skarbcu Sanktuarium Św. Józefa w Kaliszu,
- dostępności Oddziału MOZK „Kaliski Gród Piastów” na Zawodziu, atrakcjach grodu,

- warsztatach archeologicznych odbywających się na jego terenie,
- spotkaniach przedstawiających dziedzictwo kulturowe miasta, w tym o prelekcjach, wykładach, odczytach organizowanych przez kaliskie instytucje, mających na celu m.in. zaznajomienie mieszkańców i turystów z historią kaliskich zabytków, czy ukazujące obraz miasta z przełomu XIX i XX wieku,
 - wystawach w Muzeum Okręgowym Ziemi Kaliskiej, nowych eksponatach w Muzeum Historii Szczypiorna,
 - nowych publikacjach związanych z Kaliszem, dostępnych do sprzedaży w CIT, opowiadających o historii miasta, jego zabytkach,
 - imprezie turystycznej „Prosna – Feniks – pociągiem do Kalisza”, która przybliżała turystom m.in. okres początku XX wieku w Kaliszu,
 - „Dniach Pamięci Sierpnia 1914” oraz wydarzeniach związanych z obchodami setnej rocznicy zburzenia Kalisza.

Zadanie 4. Wykorzystanie tworzonych obecnie Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej (MSIP Kalisz) dla udostępnienia informacji dotyczących obiektów zabytkowych (WGK, WKST).

W okresie 2013 - 2014 r. zespół Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej przygotował bazy inicjalne w następującym zakresie tematycznym:

- warstwa „ochrona konserwatorska” – w związku z dwiema decyzjami Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (znak DOZ-OAiK-6700-310-1/12-13 z dnia 29.11.2013 r. skreślającej z rejestru zabytków części obszaru miasta Kalisza uznanego za zabytek przez WKZ 28.02.1956 r. oraz znak DOZ-OAiK-6700-310-2/12-13 z dnia 29.11.2013 r. skreślającej część całego obszaru miasta Kalisza w granicach aktualnych, uznanego za zabytek przez WKZ 18.02.1957 r.). skreślającymi z rejestru zabytków znaczne części obszaru miasta Kalisza – 2 mapy obszarów założenia urbanistycznego skreślonego z rejestru zabytków i pozostawionego w rejestrze zabytków,
- warstwa „Gminna Ewidencja Zabytków Archeologicznych” (mapa stanowisk i obszarów archeologicznych),
- warstwa „Gminna Ewidencja Zabytków miasta Kalisza” (wprowadzenie do systemu interaktywnych kart adresowych) – zadanie to realizowane jest wspólnie przez MSIP i WKST.

Żołżone bazy inicjalne posłużą do budowy narzędzia udostępniającego zasoby bazowe drogą intranetową i internetową. Utworzone narzędzie umożliwić będzie zarówno aktualizację bazy danych, jak również zadania związane z wyszukiwaniem i przeglądaniem zasobów. Prace przygotowawcze realizowane będą w I półroczu 2015 r. przez zespół administracyjny Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej Miasta Kalisza.

Zadanie 5. Stała współpraca z lokalnymi mediami w celu prezentacji środowiska kulturowego Kalisza (Wydziały i komórki organizacyjne).

Za pośrednictwem Biura Informacji Miejskiej na bieżąco przekazywane są mediom informacje o środkach finansowych przeznaczanych przez Miasto na dotacje celowe do prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, materiały dotyczące inwestycji i remontów prowadzonych przez Miasto Kalisz przy obiektach zabytkowych, które stanowią własność komunalną lub pozostają w zarządzie jednostek podległych, a także o efektach działań właścicieli, którzy uzyskali dotacje z budżetu Kalisza na przeprowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych.

Ponadto Miasto na swojej witrynie internetowej upowszechnia wszelkie informacje o dobrych

praktykach w odniesieniu do środowiska kulturowego Kalisza podejmowanych przez inne podmioty.

Zadanie 6. Utrzymanie i bieżąca konserwacja 10 infokiosków zainstalowanych w Kaliszu (KPM).

W okresie sprawozdawczym pracownicy Centrum Informacji Turystycznej co miesiąc sprawdzali stan 10 infokiosków zlokalizowanych na terenie Kalisza, przesyłali raporty do Wielkopolskiej Organizacji Turystycznej w Poznaniu, zgłaszali na policję ewentualne uszkodzenia mechaniczne i dewastacje. Koszty związane z utrzymaniem infokiosków, tj. mycie, opłata za energię i Internet, w 2013 r. wyniosły **13.691,98 zł** (brutto). W 2014 r., poza ww. działaniami, ubezpieczono infokioski na 2 lata, a koszty ich utrzymania zamknęły się w kwocie **15.908,37 zł** (brutto).

Kierunek działań 4.

Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym Kalisza.

Zadanie 1. Organizowanie i wspieranie konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych związanych z dziedzictwem kulturowym regionu, np. konkursów wiedzy, plastycznych i fotograficznych (WE, KPM, WKST).

1.1. Działania w placówkach edukacyjnych.

Działania edukacyjne związane z upowszechnianiem wiedzy o dziedzictwie historyczno-kulturowym Kalisza – najstarszego z polskich miast – oraz potrzebie zachowania tegoż dziedzictwa, stanowią istotny element budowanej tożsamości i służą umacnianiu związków mieszkańców z „małą ojczyzną”. Przedsięwzięcia w tym zakresie przygotowywane są na różnych płaszczyznach i adresowane do szerokich, ale i zróżnicowanych kręgów odbiorców i uczestników. Niezwykle ważna rola przypada w tym zakresie placówkom edukacyjnym. Nie ustalono jednego programu nauczania w ramach ścieżki edukacji regionalnej, który miałby obowiązywać we wszystkich szkołach naszego miasta. Przygotowanie programu zajęć związanych z upowszechnianiem wiedzy o dziedzictwie historyczno-kulturowym Kalisza na poszczególnych poziomach nauczania należy do kompetencji nauczycieli. Wprowadzenie elementów wiedzy o Kaliszu i jego zabytkach jest zatem bezpośrednio związane ze ścieżką edukacyjną wyznaczoną przez nauczyciela. Zagadnienia związane z dziejami Kalisza, jego architekturą i zabytkami, prezentowane są na lekcjach języka polskiego, historii, wiedzy o społeczeństwie, wiedzy o kulturze. Na podkreślenie zasługuje aktywność nauczycieli i uczniów w tej materii, która przejawia się inwencją i różnorodnością działań.

Twórcze podejście nauczycieli powoduje wprowadzanie w kaliskich szkołach wielu autorskich programów edukacji regionalnej, bogatych w treści, które lokalizując miejsca i wydarzenia w przestrzeni miasta, ukazują ich historyczną rangę. Przykładowo w Zespole Szkolno-Przedszkolnym Nr 2 w dzielnicy Kalisz-Szczypiorno, szczególny nacisk w tym zakresie położony został na upowszechnianie wiedzy o dziejach Szczypiorna oraz istniejącego tu obozu legionistów.

Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 14 w Kaliszu, na zajęciach koła historycznego, realizowali **projekt edukacyjny pt. „Moja mała ojczyzna”**, w ramach którego przygotowali foldery, plakaty

oraz prezentacje multimedialne dotyczące zabytków Kalisza. Dużo miejsca poświęcono również Kaliszowi podczas I wojny światowej – uczniowie opracowywali plakaty, zapoznawali się ze starymi zdjęciami, mapami i planami miasta. Powstał także folder związany ze sławnymi kaliszanami. Uczniowie pracowali metodą projektu nad tematem **„Tego już nie ma – czyli nieistniejące budowle miasta Kalisza”**. Utworzono mapę nieistniejących zabytków miasta.

W IV LO. zorganizowano interdyscyplinarne **warsztaty artystyczne pt. „Jestem stąd”**, których celem było wzmocnienie poczucia tożsamości i stworzenie więzi z „małą ojczyzną”. W V LO. problematyka regionalna omawiana jest podczas lekcji historii w ramach ścieżki edukacyjnej „Edukacja regionalna (najważniejsze wydarzenia w dziejach miasta)”.

W Centrum Kształcenia Ustawicznego i Praktycznego realizowano projekt „Kalisz – najstarsze Miasto w Polsce”.

Istotną rolę w procesie edukacji regionalnej pełniły także nowatorskie rozwiązania programowe, organizacyjne lub metodyczne, mające poprawić jakość pracy szkół. W ramach innowacji pedagogicznej w Zespole Szkolno-Przedszkolnym Nr 3 przy ul. św. Michała wprowadzono **warsztaty dla dzieci „Dobrzec na Ludowo, czyli dobrzeckie spotkania z folklorem”**. W Zespole Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich realizowane są działania w ramach innowacji pedagogicznej pt. „Kalisz miastem wielokulturowym” oraz „Kalisz – moja mała ojczyzna”.

Dzieci i młodzież poznają dziedzictwo miasta także podczas **wycieczek edukacyjno-krajoznawczych po Kaliszu**, które obejmują zwiedzanie ratusza wraz z ekspozycją na wieży ratuszowej, zabytków sakralnych, obiektów prowadzących szlakiem tradycji wielokulturowego Kalisza, zabytkowych cmentarzy wyznaniowych przy rogatce, cmentarza żołnierskiego (osiedle Majków), ukraińskiego, żydowskiego, Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej z „Kaliskim Grodem Piastów” na Zawodziu. Stałym elementem kaliskiej ścieżki regionalnej jest również korzystanie z oferty wystawienniczej Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej oraz udział w lekcjach muzealnych.

Organizacji Dnia Patrona w szkołach towarzyszą także działania związane z budowaniem związków z „małą ojczyzną” poprzez upowszechnianie dziedzictwa naszego miasta. Dobrym przykładem jest cykliczna organizacja przez Gimnazjum nr 4 **Gry Miejskiej „Śladami Marii Dąbrowskiej po Kaliszu”** z okazji Dnia Patronki. Uczniowie i wychowawcy z Zespołu Szkół nr 7 – pielęgnując wartości związane z patronką szkoły – opiekują się pomnikiem Marii Konopnickiej, prowadzą prace porządkowe, składają kwiaty w dniu urodzin pisarki, zapalają znicze. Organizują też rajd turystyczno-krajoznawczy z zadaniami, które dotyczą postaci patronki szkoły i mają na celu popularyzację Jej twórczości. Natomiast Dzień Patrona w Szkole Podstawowej nr 11, noszącej imię Wojciecha Bogusławskiego, związany jest m.in. kultywowaniem pamięci o związkach „ojca sceny narodowej” z Kaliszem. Opiekunowie i uczniowie pamiętają m.in. o składaniu kwiatów pod tablicą pamiątkową.

W wielu kaliskich szkołach realizowany są także **projekty dotyczące tradycji wielokulturowości**. Szkoła Podstawowa Nr 1 w ramach projektu edukacyjnego w klasach IV-VI „Spacerkiem po Kaliszu”, zorganizowała zwiedzanie miejsca upamiętniającego holokaust Żydów w czasie wojny. Gimnazjum nr 2 realizowało projekt „Żydowski pejzaż Kalisza”, „Menora, Tora, synagoga – dzieje Żydów kaliskich”. Uczniowie poznali też historię Fiszela Kawe – kamieniarza z ulicy Ciasnej i jego rodziny.

W III LO odbywały się warsztaty interdyscyplinarne „Historia i kultura Żydów polskich”. IV LO, w ramach XII Dnia Polski „Kalisz wielokulturowy”, przygotowało konkurs na prezentację multimedialną „Kalisz wielokulturowy – ludzie, miejsca, pamiątki”, wykład historyczny oraz koncert piosenek polskich, żydowskich i niemieckich w wykonaniu Studio Piano Song. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1 w roku szkolnym 2013/2014 realizował działania edukacyjno-wychowawcze „Uczymy się od Janusza Korczaka”, mający na celu poznanie i

pogłębianie wiedzy o wielokulturowości Kalisza i jego zabytkach.

Placówki edukacyjne organizują szkolne **konkursy wiedzy i plastyki związane z dziejami i ważnymi wydarzeniami naszego miasta**. W związku z 100. rocznicą zburzenia Kalisza podczas I wojny światowej w 2014 r. na poziomie szkolnym przygotowano wiele działań. Przykładowo wymienić można Szkołę Podstawową Nr 14, gdzie ogłoszono **konkurs plastyczno-fotograficzny „Kaliskie zabytki”**, Gimnazjum nr 3, organizujące cykliczny szkolny konkurs wiedzy o Kaliszu. W Gimnazjum nr 4 odbył się konkurs historyczny **„Kalisz 1914”**.

Gimnazjum nr 7 przeprowadziło **„Konkurs wiedzy o Kaliszu w XX w.”**, z uwzględnieniem przełomowych wydarzeń w historii kraju i miasta, konkurs na prezentację multimedialną lub film poświęcony związkom Kalisza z Prosną oraz warsztaty na temat możliwości wykorzystania rzeki Prosny i zbiorników wodnych w rejonie Kalisza **„Proсна i Kalisz – źródła naszej tożsamości”**.

III LO przeprowadziło Międzyszkolny Konkurs Wiedzy dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych w setną rocznicę zburzenia Kalisza. Zespół Szkół Ekonomicznych przeprowadził Szkolny Konkurs Literacki **„Kalisz – miasto nad Prosną”**; w Zespole Szkół Zawodowych im. Zesłańców Sybiru odbył się konkurs fotograficzny **„Kalisz – Wenecja Północy”**.

Młodzież szkolna współpracuje z kaliskim oddziałem Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego i uczestniczy w rajdach i konkursach związanych z upowszechnianiem dziedzictwa historyczno-kulturowego Kalisza, organizowanych przez to stowarzyszenie. Uczniowie brali **udział w rajdach**: **„Śladami przodków”**, **„Barwy jesieni”**, **„Szlakami Powstania Wielkopolskiego”**, **„Szlakami Powstania Wielkopolskiego”**.

Organizatorami I rajdu **„Dzielnicami Kalisza”** i związanych z nim konkursów było Gimnazjum nr 3 oraz Kaliski Oddział PTTK. Celem imprezy turystycznej była popularyzacja wiedzy historycznej i geograficznej, znajomość sławnych osób związanych z Kaliszem, promowanie edukacji regionalnej oraz rozwijanie aktywnych form turystyki. Gimnazjum przygotowało też Międzyszkolny Konkurs Plastyczny na projekt logo Rajdu **„Dzielnicami Kalisza”**.

Gimnazjum nr 4 im. Marii Dąbrowskiej w Kaliszu było organizatorem cyklicznej **gry miejskiej „Wzdłuż średniowiecznych murów obronnych Kalisza”**, adresowanej do uczniów szkół podstawowych oraz gimnazjalnych. Scenariusz gry osadzony został w średniowiecznym Kaliszu i rozgrywał się wokół murów obronnych naszego miasta. Ponadto młodzież tego Gimnazjum przygotowała dla szkół podstawowych **rajd „Śladami Jana Pawła II w Kaliszu”**.

Szkoła Podstawowa nr 13 przygotowała Międzyszkolny Konkurs Dziennikarski dla uczniów klas IV-VI, którego tematyka związana była z Kaliszem i regionem.

Uczniowie Liceum Plastycznego – we współpracy z kaliskim Oddziałem PTTK – w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków, wcielają się corocznie w rolę przewodników. Oprawdają uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych po mieście i w ten sposób propagują wiedzę o rodzimym dziedzictwie.

I LO było inicjatorem **konkursu recytatorskiego dla gimnazjalistów i licealistów pn. „Gałązka heliotropu”**, popularyzującego poetów i pisarzy związanych z Kaliszem. Uczniowie IV LO pracowali nad mini przewodnikami po Kaliszu, ze szczególnym uwzględnieniem elementów architektury nawiązującej do form antycznych. W 2013 r., podczas realizacji międzynarodowego projektu **„Make a Step”**, licealiści oprowadzali gości z Indii i Peru, prezentując im zabytki Kalisza. Podczas wycieczki po mieście opowiedzieli po angielsku historię ważnych obiektów: Rogatki Wrocławskiej, położonych obok siebie nekropolii różnych wyznań, Mostu Kamiennego, placu, na którym znajduje się pomnik Jana Pawła II, bazyliki św. Józefa, 200-letniego parku miejskiego, teatru. Zwiedzanie miasta było pretekstem, by rozmawiać o wielokulturowości, roli historii, zabytkach, wybitnych postaciach i miejscach ważnych dla kultury grodu nad Prosną. W I LO uczniowie realizowali projekt **„Alternatywne zwiedzanie Kalisza – stacje językowo-historyczne”**, w ramach którego przygotowali trzy trasy zwiedzania Kalisza oraz najważniejsze informacje o zwiedzanych obiektach w języku niemieckim. Projekt przeprowadzony został

podczas wymiany z partnerską szkołą z Hamm.

Szkoły współpracują z instytucjami i podmiotami życia społecznego przy organizacji przedsięwzięć służących upowszechnianiu wiedzy. Uczniowie brali udział w wykładach, warsztatach i wystawach przygotowanych przez Archiwum Państwowe w Kaliszu. V LO, we współpracy z kaliskim oddziałem Polskiego Towarzystwa Historycznego i Muzeum Okręgowym Ziemi Kaliskiej, przygotowało dwie sesje starożytnicze.

W III LO lekcje z wiedzy o kulturze ze szczególnym uwzględnieniem znajomości zabytków i prowadzone były w instytucjach kulturalnych w Kaliszu i regionie, natomiast lekcje o sztuce – w galeriach sztuki – Centrum Rysunku i Grafiki im. T. Kulisiewicza i Galerii im. Jana Tarasina.

Dzieci i młodzież szkolna na wszystkich poziomach edukacji uczestniczą także w projektach ogólnopolskich, regionalnych, miejskich.

Do programów o charakterze ogólnopolskim należy, przygotowany i wdrażany od 2001 r. przez Centrum Edukacji Obywatelskiej projekt **„Ślady przeszłości – uczniowie adoptują zabytki”**. W jego ramach uczniowie opiekują się zapomnianymi zabytkami w swojej okolicy, prezentują ich historię innym mieszkańcom. Organizują wycieczki, opracowują foldery informacyjne, przygotowują przedstawienia teatralne, wystawy fotografii i prac plastycznych, kręcą filmy dokumentujące i promujące lokalne dziedzictwo.

W programie tym aktywnie uczestniczą kaliskie szkoły. Od kilku lat uczniowie III LO sprawują opiekę nad Pomnikiem Ofiar Katyńskich, znajdującym się w Ogródcu Jezuitów w Kaliszu, a także nad Dębami Katyńskimi (skwer im. E. Kor-Walczaka). Uczniowie IV LO opiekowali się obeliskiem przed wejściem do liceum, upamiętniającym czyn Legionów Polskich.

W ramach tego projektu Gimnazjum nr 3 ma pieczę nad skwerem (w parku jordanowskim) poświęconym ofiarom zbrodni katyńskiej "Dęby Katyńskie" oraz nad Cmentarzem Żołnierzy Radzieckich, a uczniowie Gimnazjum nr 4 opiekują się Kaplicą Repphanów na Cmentarzu Ewangelickim.

Z kolei uczniowie Szkoły Podstawowej nr 21 w Kaliszu troszczą się o grób 7 Legionistów Polskich zlokalizowany na Cmentarzu Miejskim przy ul. Górnośląskiej w Kaliszu, uczniowie Szkoły Podstawowej nr 7, od września 2013 r., otoczyli opieką zabytkowy krzyż przy zbiegu ulic Zagorzynek, Sulisławickiej i Piwonickiej. Uczniowie w ciągu całego roku szkolnego dbali o porządek wokół krzyża, malowali ogrodzenie, posadzili kwiaty i zatroszczyli się o otoczenie tego miejsca.

Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 14 zbierali informacje o kaliskim „Domu pod aniołami”, przygotowali plakaty, ulotki i prezentacje multimedialne, aby przybliżyć społeczności szkolnej jeden z bardziej zapomnianych i zaniedbanych zabytków Kalisza. Powstała również wystawa zdjęć, które uczniowie wykonali podczas wycieczki do „Domu pod aniołami”.

W innym programie Centrum Edukacji Obywatelskiej pt. **„Mapa kultury. Ludzie. Miejsca. Klimaty”**, uczestniczy Szkoła Podstawowa nr 23 im. E. Kor-Walczaka. Jego celem jest rozbudzenie zainteresowania swoim regionem, poznanie jego kultury i historii, wzmocnienie tożsamości lokalnej oraz budowanie świadomości historycznej. Ideą podejmowanych w szkole działań było przybliżenie dziejów kilku miejsc znajdujących się w najbliższej okolicy – dworów w Sulisławicach, Chotowie i Żydowie, systemu umocnień znanych pod nazwą „Kaliskiej Linii Maginota”, Ochotniczej Straży Pożarnej. Uczniowie wraz z nauczycielami wyszukiwali informacji o historii dworów, nawiązywali kontakty z właścicielami i przeprowadzali z nimi wywiady. W projekcie korzystali też ze wspomnień rodziców i dziadków oraz starych fotografii. Zebrane materiały były systematyzowane i przygotowywane do umieszczenia na portalu internetowym (www.mapakultury.pl), którego głównym narzędziem jest interaktywna mapa Polski.

Uczniowie kaliskich szkół współtworzą corocznie największy w Europie projekt społeczno-edukacyjny jakim są **Europejskie Dni Dziedzictwa** (dalej EDD). W 2013 r. XXI. EDD odbyły się one pod hasłem „Nie od razu Polskę zbudowano”, ta edycja zbiegła się ze 150. rocznicą

wybuchu Powstania Styczniowego. W 2014 r. motywem przewodnim **XXII. Europejskich Dni Dziedzictwa** było hasło: „Dziedzictwo – źródło tożsamości”. W obchodach EDD uczestniczyli m.in. uczniowie III LO, V LO, Zespołu Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich, Zespołu Szkół Ekonomicznych, Zespołu Szkół Nr 7. Młodzież szkolna była organizatorem imprez w ramach kalendarza obchodów EDD – w 2013 r. V LO przy współpracy z PTH Oddział w Kaliszu, przygotowało sesję historyczną w 330. rocznicę bitwy pod Wiedniem.

W latach 2013-2014 uczniowie kaliskich szkół brali udział w organizowanym przez Archiwum Państwowe w Kaliszu – we współpracy z Urzędem Miejskim i Starostwem Powiatowym – **konkursie historycznym „Ad fontes! Odkrywamy tajemnice Kalisza i regionu kaliskiego”**. Celem corocznego konkursu jest m.in. zainteresowanie młodzieży z Kalisza i powiatu historią miasta i regionu kaliskiego, odkrywanie nieznanych tajemnic tych terenów, popularyzacja zasobu Archiwum Państwowego w Kaliszu. W dwóch edycjach konkursu w gronie laureatów znaleźli się uczniowie reprezentujący następujące placówki edukacyjne: Zespół Szkół Ekonomicznych, I, II i III Licea Ogólnokształcące w Kaliszu, Gimnazja Nr 3, Nr 4, Nr 7, Nr 9, Niepubliczne Gimnazjum KSO „Eduktor”, Zespół Szkół Nr 7, Szkoły Podstawowe Nr 14, 16 i 22 oraz Zespół Szkół w Rajsku.

Dużą popularnością w kaliskim środowisku uczniowskim cieszą się **gry miejskie organizowane przez Stowarzyszenie im. Heleny Sutarzewicz**. Podczas IV Literackiej Gry „**Kaliszanie piszący – Srebrna Natalia**” młodzież poznała losy związanej z Kaliszem Natalii Gałczyńskiej, autorki książek dla dzieci i młodzieży. Gra polegała na odwiedzeniu ważnych w życiu pisarki miejsc w mieście, stanowiących trasę gry.

V edycja gry miejskiej pod hasłem „**Kaliszanie Piszący – Kaliniec utracony**” odbyła się w 2014 r., a jej kanwą była powieść Marii Dąbrowskiej „Noce i dnie”. Gra wpisana się w obchody Święta Miasta i setną rocznicę zburzenia Kalisza w 1914 r. Na potrzeby plenerowej zabawy wykorzystane zostały fragmenty, w których autorka opisuje miasto i tragedię, jaka spotkała je w 1914 roku.

W organizację tego przedsięwzięcia włączyli się również m.in.: Gimnazjum nr 7, I LO, III LO, IV LO, Zespół Szkół Zawodowych im. Zesłańców Sybiru w Kaliszu, Młodzieżowy Dom Kultury im. Władysława Broniewskiego w Kaliszu.

V edycja gry miejskiej „Kaliniec utracony”. Uczestniczki gry na dziedzińcu Muzeum im. J. G. Osiakowskich, (fot. ze strony www.kaliszaniepiszacy.blogspot.com).

1.2. Działania prowadzone przez Kancelarię Prezydenta Miasta Kalisza.

27 września 2013 r. Centrum Informacji Turystycznej zorganizowało wraz z kaliskim Oddziałem PTTK Światowy Dzień Turystyki w Kaliszu. W siedzibie Centrum Informacji Turystycznej prezes kaliskich przewodników PTTK, dr Piotr Sobolewski wygłosił krótką prelekcję pt: „Prośna sportowa i turystyczna”. Po wykładzie odbyła się inauguracja pierwszego kaliskiego quesa „Początki lokacyjnego Kalisza”. Nietypowe zwiedzanie miasta, połączone z zabawą, zgromadziło liczne grono uczestników, którzy odkrywali tajemnice lokacyjnego Kalisza – odbywało się to pod opieką wykwalifikowanych przewodników. Uczestnicy po ukończeniu wędrówki otrzymywali gadżety z Miasta Kalisza z zasobów własnych Biura ds. Promocji i Współpracy Międzynarodowej. W 2014 roku Centrum Informacji Turystycznej zorganizowało następujące konkursy:

- konkurs plastyczny podczas ferii zimowych „Moje ulubione miejsce w Kaliszu” oraz „Kaliski Komiks”,
- plastyczny Dzień Dziecka przy panelu edukacyjnym „Zbuduj mnie – Twój Kalisz”,
- konkurs plastyczny „Odbudowa Kalisza”,
- konkurs wakacyjny „Kaliskie Puzzle 1914-2014”,
- quiz wiedzy o Kaliszu z okazji Światowego Dnia Turystyki.

Ponadto w CIT zaprezentowane były dwie wystawy: „Monochromatyczny Kalisz – fotografie Agnieszki Dymalskiej” oraz – w ramach cyklu „Pasje Kaliszan” – zegary typu „Schwarzwald” autorstwa Wiesława Giery.

1.3. Działania prowadzone przez Wydział Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki we współpracy z innymi podmiotami.

Ważnym elementem upowszechniania wiedzy historycznej oraz kształtowania zainteresowań dziedzictwem kulturowym wśród dzieci i młodzieży są konkursy. Najstarszym jest konkurs wiedzy, organizowany najpierw przez Miejską Bibliotekę Publiczną im. A. Asnyka pod hasłem „Co wiesz o Kaliszu i regionie kaliskim”, a następnie kontynuowany przez Archiwum Państwowe we współpracy z Urzędem Miejskim i Starostwem Powiatowym od 2009 r. pod nowym hasłem „Ad fontes! Odkrywamy tajemnice Kalisza i regionu kaliskiego”. Celem tego przedsięwzięcia jest m.in. zainteresowanie młodzieży z Kalisza i powiatu, historią miasta i regionu kaliskiego, odkrywanie nieznanych tajemnic regionu, a także popularyzacja zasobu Archiwum Państwowego w Kaliszu. W dwóch edycjach konkursu w latach 2013-2014 w gronie laureatów znaleźli się uczniowie reprezentujący następujące placówki edukacyjne: Zespół Szkół Ekonomicznych, I, II i III Licea Ogólnokształcące w Kaliszu, Gimnazja Nr 3, Nr 4, Nr 7, Nr 9, Niepubliczne Gimnazjum KSO „Edukator”, Zespół Szkół Nr 7, Szkoły Podstawowe Nr 14, 16, 22 oraz Zespół Szkół w Rajsku.

Pogłębianiu zainteresowań i poszerzaniu wiedzy historycznej służą konferencje i sesje popularno-naukowe poświęcone dziejom Kalisza, realizowane przy wsparciu samorządu przez instytucje, organizacje pozarządowe oraz ośrodki badawcze na terenie naszego miasta.

Mecenat Miasta pozwala także na realizację innych równie interesujących inicjatyw. Wielu sympatyków ma cykl „Fotoplastikon. Kalisz na fotografiach XIX i XX wieku”, realizowany przez kaliskich regionalistów Annę Tabakę i Macieja Błachowicza.

Ogromnym zainteresowaniem mieszkańców i turystów cieszą się: „Kaliszobranie” i „Kaliszobranie ekstra” – comiesięczne spacer i otwarte warsztaty krajoznawcze, wzbogacające ofertę edukacyjną i popularyzujące wiedzę o Kaliszu. Począwszy od 2009 r. koordynowane przez dr Piotra Sobolewskiego, prezesa Koła Przewodników Miejskich i Terenowych PTTK w Kaliszu, a w tym roku organizowane przez Towarzystwo Opieki nad Zabytkami – Oddział w Kaliszu. Oba te projekty otacza mecenatem finansowym kaliski samorząd.

Aleksander Bartosik ze SP nr 14 w Kaliszu nagrodzony w kategorii szkół podstawowych w konkursie „Ad fontes”. Od lewej: dr Grażyna Schlender, dyrektor Archiwum Państwowego w Kaliszu, Aleksander Bartosik, dr Janusz Pęcherz, Prezydent Miasta Kalisza oraz mgr Joanna Musiał, opiekun nagrodzonego ucznia; (fot. I. Cieślak, www.kalisz.pl).

Agnieszka Kasprzak, Justyna Nowak i Anita Zybala z Zespołu Szkół Ekonomicznych w Kaliszu nagrodzone w konkursie „Ad fontes” w kategorii szkół ponadgimnazjalnych. Od lewej: dr Grażyna Schlender, dyrektor Archiwum Państwowego w Kaliszu, nagrodzone uczennice, między którymi dr Janusz Pęcherz, Prezydent Kalisza oraz mgr Izabella Galuba-Bryja, opiekunka nagrodzonych; (fot. I. Cieślak, www.kalisz.pl).

Zadanie 2. Realizacja zadań w dziedzinie edukacji i promocji dziedzictwa kulturowego za pośrednictwem samorządowych instytucji kultury (MBP, OKP, Galeria Sztuki im. Jana Tarasina).

2.1. Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Asnyka.

Działalność statutowa Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Adama Asnyka w dziedzinie edukacji i promocji dziedzictwa kulturowego rozwijała się w latach 2013-2014 w następujących kategoriach: wystawy, spotkania, wykłady i prelekcje, zajęcia dla dzieci, konkursy i inne.

Wystawy w 2013 r.:

- „Dziedzictwo Dwóch Narodów” – prezentacja Statutu Kaliskiego z ilustracjami Artura Szyka z 1927 roku w siedzibie UAM w Kaliszu,
- „W krwawym polu srebrne ptaszę... O czym mówią pieśni Powstania Styczniowego”,
- „Wielkanocne ozdoby świąteczne” – wystawa dziecięcych prac plastycznych,
- „Przewodnik po Kaliszu 1913 roku”,
- „Zabytkowy Kalisz” – wystawa z okazji Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków,
- „Zwierzęta w legendach miast Wielkopolski” – wystawa plastyczna przygotowana przez gimnazjalistów,
- „Historia literatury znaczkami pisana – w 175. rocznicę urodzin Adama Asnyka” – wystawa filatelistyczna,
- „Aleksander hrabia Fredro w zbiorach Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kaliszu” – wystawa w holu ratusza z okazji Narodowego Czytania,
- „Historia ulicy Niecałej w Kaliszu”,
- „Rozstępują się aleje, wchodzę w park, jak w dawne dzieje... Wanda Karczeńska Powrót do Kalińca” – Historia Parku Miejskiego w Kaliszu,
- „Eligiusz Kor-Walczak i Wanda Karczeńska miałyby dzisiaj sto lat”.

Wystawy w 2014 r.:

- „Historia Parku Miejskiego w Kaliszu”,
- „Kalisz: moje miasto” – wystawa plastyczna przygotowana przez podopiecznych Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 w Kaliszu,
- „Cicha poezja światów w głąb ludzkich spływa dusz” – kaliscy mistrzowie pędzla,
- „Oskar Kolberg 1814-1890. Kompozytor, folklorysta, etnograf” – wystawa z okazji „Roku Kolberga”,
- „Majków dawniej i dziś” – wystawa fotografii towarzysząca Rodzinnemu Piknikowi Sportowo-Rekreacyjnemu,
- „Stanisław Wojciechowski, Honorowy Obywatel Miasta Kalisza – 145. rocznica urodzin”,
- „Przyodziany kłęski chmurą i ognia purpurą”. Kalisz w 1914 roku,
- „Wtedy ... i dzisiaj. Od zburzenia Kalisza upłynął już wiek”,
- „Kolegium jezuickie w dziejach miasta Kalisza”,
- „Kalisz 1914: literatura i grafika”,
- „Moje powieści są jak latawce – ludzie patrzą jak latają i odrywają oczy od własnych marzeń” – wystawa poświęcona wizytom Henryka Sienkiewicza w Kaliszu, przygotowana z okazji Narodowego Czytania” w ratuszu,
- „Płyn pieśni po wodzie. Łącz dłonie ku zgodzie” – 120 lat działalności Kaliskiego Towarzystwa Wioślarskiego,
- „Ekspozycja dokumentów ilustrujących historię filatelistyki kaliskiej 1954-2014”,
- „125. rocznica urodzin Marii Dąbrowskiej”,
- „Kaliskie szkoły ponadgimnazjalne” – 5. edycja wystawy z cyklu Kalisiana ze zbiorów MBP,
- „50. rocznica Kaliskiego Klubu Międzynarodowej Prasy i Książki” – wystawa okolicznościowa.

Spotkania w 2013 r.:

Cykl spotkań autorami książek wydawanych przez Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk w serii „Kaliszanie”:

- z dr Agatą Walczak-Niewiadomską, autorką książki „Jan Sobczyński. Kronikarz Kalisza”,
- z dr. Piotrem Gołdynem, autorem książki „Sławomir Czerwiński. Minister oświaty, przyjaciel Kalisza”,

- z prof. dr. hab. Michałem Jarneckim, autorem książki „Stefan Szolc-Rogoziński. Z Kalisza do Kamerunu”,
- z dr. Bogumiłą Celer, autorką książki „Eligiusz Kor-Walczak 1913-2000. Autor baśni i legend kaliskich”,
- z Anetą Ponomarenko, autorką książki „Dom śmierci”,
- z dr. hab. Jackiem Kowalskim, autorem rozprawy „Gotyk wielkopolski” (wieczór historyczno-muzyczny w ramach XXI. Europejskich Dni Dziedzictwa).

Spotkania w 2014 r.

- z Iwoną Kienzler i promocja książki „Maria Konopnicka: rozwyrzona bezbożnica”,
- z Georgiem Hansenem, autorem książki „Kiedy Kalisz był niemiecki...”,
- z prof. Krzysztofem Walczakiem, prof. Ewą Andrysiak i mgr Ewą Obałą, autorami książki „Józef Radwan 1858-1936” (z serii „Kaliszanie”),
- z kaliszanką Anetą Ponomarenko i promocja książki „Ostatnie śledztwo”,
- z Arkadiuszem Błaszczkiem, autorem książki „Miasto ponad ogień i czas”,
- „Moja pasja: archeologia” – spotkanie Leszka Ziąbki z gimnazjalistami,
- „Moja pasja: dziennikarstwo” – spotkanie kaliskiej dziennikarki Agnieszki Burchackiej z gimnazjalistami,
- „Moja pasja: Kalisz i jego historia” – spotkanie Jolanty Delury z gimnazjalistami,
- spotkanie z okazji 60-lecia filatelistyki kaliskiej.

Spotkanie z kaliszanką Anetą Ponomarenko, autorką książki „Ostatnie śledztwo”,
(fot. Marcin Galant, www.mbp.kalisz.pl).

Wykłady i prelekcje w 2013 r.:

- „GLORIA VICTIS. Miejsca pamięci powstania styczniowego na terenie powstańczego województwa kaliskiego” – prelekcja dla członków Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk prowadzona przez mgr Monikę Sobczak-Waliś z Biblioteki Głównej,
- „GLORIA VICTIS. Miejsca pamięci powstania styczniowego na terenie powstańczego województwa kaliskiego” – prelekcja dla studentów Filologii Polskiej UAM w Kaliszu oraz

- 7 spotkań z uczniami kaliskich szkół,
- „Mieszkamy w mieście pełnym zabytków” – prelekcja i prezentacja zdjęć dla uczniów,
- „Maria Konopnicka: życie i twórczość” – lekcja biblioteczna dla uczniów,
- „Spacer po zabytkowych cmentarzach Kalisza” – prelekcja mgr. Stanisława Małyszki dla gimnazjalistów.

Wykłady, prelekcje i sesje w 2014 r.:

- Sesja historyczna „Przyodziały klęski chmurą i ognia purpurą. Kaliski sierpień 1914” (w ramach obchodów 100-lecia zburzenia Kalisza),
- Dziedzictwo: źródło tożsamości – prelekcje „Album de Kalisch Jana Wilhelma Diehla” mgr. Aleksandra Splitta oraz „Dzieje Kalisza w 1914” Józefa Szutkowskiego” mgr. Moniki Sobczak-Waliś (w ramach 22. Europejskich Dni Dziedzictwa),
- „Bo masz w łunach, bo masz w dymie wypalone imię” (w ramach obchodów 100-lecia zburzenia Kalisza) – prelekcja i prezentacja multimedialna,
- „Rodzinnemu miastu – pamiętajmy o Asnyku” – wykład i prezentacja multimedialna,
- „Rodzinnemu miastu – pamiętajmy o Marii Konopnickiej” – wykład i prezentacja multimedialna,
- „Tworzeniu wielu ksiąg nie ma końca” – wykład i prezentacja multimedialna poświęcona dziejom książki kaliskiej (z okazji Roku Czytelnika),
- „Zbiory specjalne w Bibliotece Głównej z uwzględnieniem zagadnień historii literatury polskiej” – prelekcja dla kaliskich studentów UAM.

Zajęcia dla dzieci w 2013 r.:

- „Zwyczaje i tradycje związane ze Świątami Wielkanocnymi” – 2 pogadanki dla przedszkolaków,
- „Zwyczaje wielkanocne” – pogadanka dla dzieci ze świetlicy SP Nr 1,
- „Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom” – mgr Stanisław Małyszko czytał wiersze Marii Konopnickiej,
- „Poznajemy nasze miasto Kalisz” – spotkanie przedszkolaków z poetką Urszulą Camborini,
- „Koncertują Mikołaje – pod choinkę zapraszają”, impreza dla dzieci poświęcona tradycjom i zwyczajom związanym z Bożym Narodzeniem.

Zajęcia dla dzieci w 2014 r.:

- „Poznajemy Marię Konopnicką” – zajęcia z przysposobienia czytelniczego dla przedszkolaków,
- „Cyfrowa Encyklopedia Wielkopolan” – zajęcia bibliograficzne dla uczniów ze Szkół Podstawowych,
- pogadanki o zwyczajach i tradycjach regionalnych związanych ze Świątami Wielkanocnymi dla przedszkolaków,
- uroczyste zakończenie całorocznych zajęć z przysposobienia czytelniczego przedszkolaków z udziałem przewodnika dra Piotra Sobolewskiego,
- „Kalisz: moje miasto” – pogadanka dla przedszkolaków,
- „Poznajemy tradycje bożonarodzeniowe” – pogadanki dla przedszkolaków o zwyczajach regionalnych,
- Spotkanie przewodnika kaliskiego Stefana Szymczaka z przedszkolakami.

Konkursy – 2013 r.:

- „Strofy znad Prosný” – XIX edycja konkursu recytatorskiego,
- „Gałązka heliotropu” – współorganizacja międzyszkolnego konkursu recytatorskiego dla uczniów szkół gimnazjalnych i średnich (poezja regionalna)

Konkursy – 2014 r.:

- konkurs na gazetę historyczną Jednodniówka Kaliska „Feniks 1914” (w ramach obchodów stulecia zburzenia Kalisza),
- „Strofy znad Prosný” – XX edycja konkursu recytatorskiego,
- współorganizacja Międzyszkolnego Konkursu Wiedzy o Kaliszu dla uczniów szkół podstawowych (w ramach obchodów stulecia zburzenia Kalisza),
- „Gałązka heliotropu” – współorganizacja międzyszkolnego konkursu recytatorskiego dla uczniów szkół gimnazjalnych i średnich (poezja regionalna).

Inne inicjatywy – 2013 r.:

- „Dążyć do dobra” – współorganizacja widowiska plenerowego w Żegocinie poświęconego Helenie Modrzejewskiej i rodzinie Chłapowskich,
- „Kaliszanie piszący” – dwukrotna współorganizacja IV edycji literackiej gry miejskiej,
- XXIV Kiermasz Książki Kaliskiej (w ramach obchodów Święta Miasta),
- „Narodowe czytanie. Aleksander Fredro” – sala recepcyjna Ratusza,
- w Filii nr 4 telewizja Amazing nakręciła kolejny odcinek programu kulturalnego „Myślnik” pt. „Przesąd” (wierzenia, zabobony, przesady, czary),
- „Choinka poetycka” – wieczór kolęd w wykonaniu Zespołu Instrumentów Dętych przy OSP w Godzieszach Wielkich oraz Chóru Kameralnego Katedry Kaliskiej „Cantate Deo”,
- Galeria Sztuki im. Jana Tarasina przewiozła z Fundacji Stradomskie Centrum Dialogu w Krakowie do Kalisza i przygotowała wystawę pt. **„Karty Statutu Kaliskiego iluminowanego przez Artura Szyka”**, która otwarta została 7 marca 2013 r. na Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Kaliszu przy ul. Nowy Świat 28-30 i towarzyszyła prezentacji reprintu Statutu Kaliskiego z ilustracjami Artura Szyka.

Inne inicjatywy – 2014 r.:

- konserwacja 22 plansz Statutu Kaliskiego autorstwa Artura Szyka z 1927 roku,
- konserwacja 22 najstarszych zachowanych fotografii Kalisza z XIX wieku autorstwa Jana Wilhelma Diehla,
- wydawnictwa (w ramach obchodów stulecia zburzenia Kalisza)
 - „Album de Kalisch” Jana Wilhelma Diehla,
 - „Dzieje Kalisza 1914 r.” Józefa Szutkowskiego,
 - „Miasto ponad ogień i czas. Echa kaliskiego sierpnia 1914 roku w literaturze, grafice i filmie” Arkadiusza Błaszczuka.

2.2. Ośrodek Kultury Plastycznej „Wieża Ciśnień”.

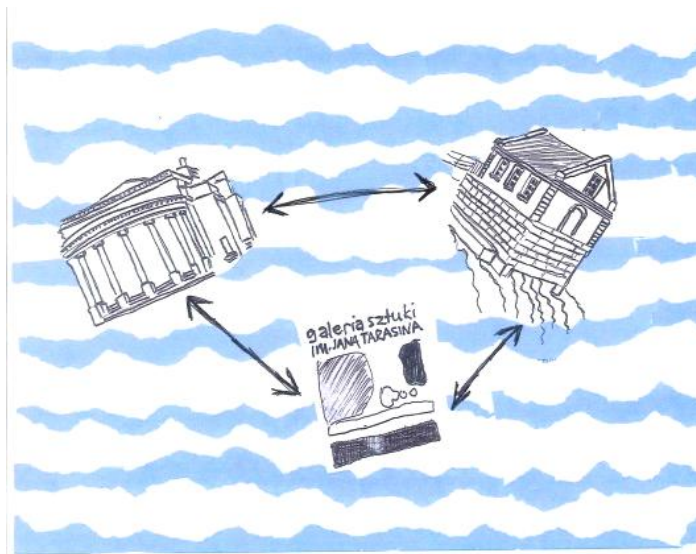
W ramach swojej działalności statutowej OKP „Wieża Ciśnień” przygotował w 2014 r. następujące wystawy:

- archiwalnych fotografii pt. „Od Rogatki do Wieży”. Ekspozycja ze zbiorów Aleksandra Żaryna obejmowała zdjęcia z początków drugiej połowy ubiegłego wieku (około 1956 r.). Prezentowane prace (28 szt. w dużych formatach) opisywały popularną główną trasę Kalisza, zawartą w samym tytule (maj 2014),

- akwareli Bartłomieja Michałowskiego pt. „Powrót do pamięci”, nawiązująca do tematyki polskich Żydów i ich tragicznych losów. Ekspozycja prezentowana w kwietniu 2014 roku, obejmowała 45 prac w formatach 60x80.
Całkowity koszt obu wystaw wyniósł **5.286,35 zł**.

2.3. Galeria Sztuki im. Jana Tarasina.

Galeria Sztuki im. Jana Tarasina, zorganizowała w dniu 3.09.2014 r., w ramach obchodów **XXII. Europejskich Dni Dziedzictwa**, akcję multimedialną o nazwie „Trójkąt Kaliski” („Transfer”) przygotowaną przez Jana Pieniżka i Dariusza Makaruka. Partnerami projektu byli: Teatr im. Wojciecha Bogusławskiego oraz Mała Elektrownia Wodna. Koszt organizacji projektu – **2.700 zł**.

Grafika promocyjna akcji multimedialnej „Trójkąt Kaliski”,
(materiały prasowe organizatora).

Zadanie 3. Kontynuacja współpracy z organizatorami przedsięwzięć przygotowywanych z okazji Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków (18.04.) oraz innych działań służących edukacji i popularyzacji dziedzictwa Kalisza (WKST).

W ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków we współpracy z Zarządem Oddziału PTTK w Kaliszu, Komisją Opieki nad Zabytkami PTTK, Kołem Przewodników PTTK, Bractwem Rycerskim Ziemi Kaliskiej, Liceum Plastycznym w ZSP Nr 2 w Kaliszu, Towarzystwem Opieki nad Zabytkami Oddział w Kaliszu, Miastem Kalisz zorganizowane zostały następujące przedsięwzięcia:

- **Rajd gwiazdzisty „Szlakiem Kaliskich Zabytków”** na trzech trasach:
 - **Trasa I:** d. budynek Kaliskiego Towarzystwa Śpiewaczego Ewangelickiego ul. Częstochowska 15 – kaplica ewangelicka – Most Rypinkowski i Most Bankowy – Teatr im. W. Bogusławskiego – Most Teatralny – Kościół Garnizonowy – dawny Hotel Europejski – Ratusz.
 - **Trasa II:** Kościół pobernardyński (ob. OO. Jezuitów) – Most Żelazny (Bernardyński) – I Liceum Ogólnokształcące im. A. Asnyka – budynek poczty głównej przy ul. Zamkowej – d. hotel Wiedeński przy ul. Grodzkiej – Katedra św. Mikołaja – Planty (dawny kanał Babinka) – Koszary Godebskiego – Ratusz.
 - **Trasa III:** Cmentarz prawosławny przy ul. Górnośląskiej (grobowiec rodziny Katasanowów, Myszkiewiczów i Grabowskich) – cmentarz rzymsko-katolicki

(grobowiec Henryka Mikołaja Milera, powstańca styczniowego) – Kościół poreformacki (ob. Parafia św. Rodziny) – dom Braci Kowalskich przy ul. Śródmiejskiej – Bank Handlowy – Most Kamienny – Most Trybunalski – Hotel Europa – Ratusz.

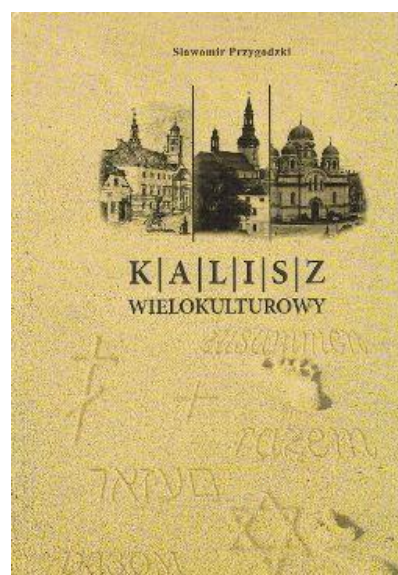
Uczniowie Liceum Plastycznego, Przewodnicy PTTK, członkowie Bractwa Rycerskiego Ziemi Kaliskiej oprowadzali grupy szkolne na wszystkich trasach oraz informowali przypadkowych przechodniów o historii wybranych obiektów zabytkowych.

- **Happening „Uroczyste oddanie Mostu Kamiennego”** – celem happeningu było szerzenie w świadomości społeczności lokalnej wiedzy o wartościach artystycznych, historycznych i użytkowych zabytków w Kaliszu. Uczniowie Liceum Plastycznego na 2-3 dni przed happeningiem rozdawali ulotki informujące kaliszian o oddaniu Mostu Kamiennego, w celu rozpropagowania tego wydarzenia. W południe 18.04. uczniowie kl. II Liceum Plastycznego wyruszyli sprzed kaliskiego ratusza z transparentami informującymi o zabytkowej wartości najstarszego mostu w Kaliszu. Chodzili po starówce z namalowaną na płótnie balustradą mostu kamiennego. Następnie rozwiesili na tymczasowej drewnianej balustradzie 20-metrowe płótno. Odegrana została scenka uroczystego oddania mostu po remoncie.

Happening “Uroczyste oddanie mostu Kamiennego”, (www.youtube.com).

- W Villi Calisia odbyła się **promocja książki Sławomira Przygodzkiego pt. „Kalisz Wielokulturowy”** wydanej przez Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, przy udziale środków finansowych Miasta Kalisza.

Okładka książki S. Przygodzkiego „Kalisz wielokulturowy”, (fot. www.ktpn.kalisz.pl).

Zadanie 4. Inicjowanie, we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa Oddział w Poznaniu, corocznych obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa oraz współdziałanie z organizatorami przedsięwzięć składających się na kaliski Program EDD (WKST).

Pod hasłem „Nie od razu Polskę zbudowano” obchodzone były **XXI. Europejskie Dni Dziedzictwa** w Polsce. Koordynator tego przedsięwzięcia – Narodowy Instytut Dziedzictwa – poświęcił 2013 r. zagadnieniu ciągłości państwowości polskiej, która ukonstytuowała się w X wieku i trwa do dzisiaj. Celem było przypomnienie jaką wartością jest własne państwo i jaki był proces jego powstawania, a także odwołanie się do wszelkich form budowy polskiej państwowości. Wybór hasła nie był przypadkowy – XXI. edycja Dni zbiegła się ze **150. rocznicą wybuchu Powstania Styczniowego**. Dlatego też obchody rocznicowe były całoroczne, a EDD niezwykle urozmaicone. Kaliski program był ciekawy i bogaty. W dniu 6 września 2013 r. Towarzystwo Opieki nad Zabytkami Oddział w Kaliszu zorganizowało konferencję popularno-naukową: „**Nie od razu Polskę zbudowano**”.

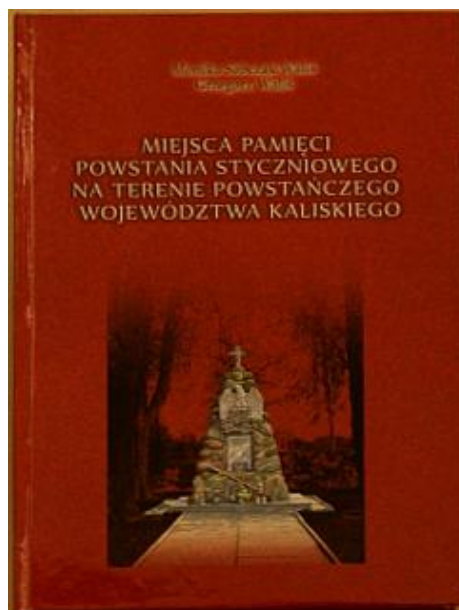
Zorganizowana wspólnie przez Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Kaliszu i V Liceum Ogólnokształcące im. Jana III Sobieskiego konferencja pt. „**Jan III Sobieski obrońcą chrześcijańskiej Europy**”, poświęcona znaczeniu wiktorii wiedeńskiej w jej 330. rocznicę, przyciągnęła gości z całego Kalisza. Przybyli przedstawiciele kaliskich szkół ponadgimnazjalnych, reprezentanci Urzędu Miasta Kalisza oraz Biblioteki Publicznej im. Adama Asnyka w Kaliszu. Obowiązki moderatora pełnił prezes PTH O/Kalisz Tadeusz Krokos. W tematykę wprowadził uczestników wykład mgr. Leszka Tomczaka – nauczyciela historii w V LO i wiceprezesa PTH Oddział w Kaliszu, połączony z prezentacją multimedialną, przedstawiający tło i przebieg odsieczy wiedeńskiej. Przybliżył on też postać Jana III Sobieskiego, jak i taktykę działań zbrojnych obydwu walczących stron. W kolejnych wystąpieniach absolwent V LO Krzysztof Cheliński zaprezentował słuchaczom jedną z najśłynniejszych polskich formacji wojskowych – husarię, a uczennice drugiej klasy V przedstawiły wystąpienie poświęcone „Odsieczy wiedeńskiej w malarstwie”. Warto podkreślić, że to nowatorska konferencja, w której głos zabierała młodzież. Jej świeże spojrzenie na niektóre zagadnienia, chęć poszukiwań nowych źródeł i dokumentów, a wreszcie pasja, pozwala patrzeć optymistycznie na dorastające pokolenia młodych i świadomych swojej historii Polaków.

Obchody **XXI. Europejskich Dni Dziedzictwa Kulturowego** w 2013 r. nie mogły obyć się bez sesji historycznej w IV Liceum Ogólnokształcącym w Kaliszu, ponieważ szkoła przy ulicy Widok, której patronuje Ignacy Jan Paderewski, od 14 lat edukuje patriotyczne młodzież licealną i gimnazjalną. Tym razem lekcja żywej historii skupiona była na powstaniu styczniowym. Sesja, która przebiegła pod hasłem „**Styczniowy zryw powstańczy**”, poruszyła trzy różne obszary tematyczne. Dr M. Kozłowski omówił życie codzienne powstańców styczniowych zesłanych na Syberię na podstawie obrazów Aleksandra Sochaczewskiego. Romantyczny malarz, zesłany na 20 lat, stworzył cykl przejmujących malarskich dokumentów katongi. Historyk wskazał słuchaczom wiele ciekawych detali, które poszerzyły wiedzę o zesłaniach i życiu na Syberii. Nauczyciel historii Paweł Pawlaczyk skupił się na postawach katolickiego duchowieństwa wobec powstania styczniowego. Polonistka Joanna Kucińska przedstawiła postać Romualda Traugutta jako bohatera „mimo woli”, który początkowo nie chciał angażować się w narodowy zryw, by wreszcie do końca walczyć za przegraną sprawę.

Dodatkową atrakcją sesji był **spektakl pt. „Rok 1863”** przygotowany przez Teatr na Widoku – grupę teatralną działającą od ponad 20 lat w IV LO. Sztuka w reżyserii **Grażyny i Włodzimierza Garszków** odwołała się do znanych motywów narodowej martyrologii. Teatralnymi obrazami prowokowała do refleksji nad polską przeszłością, a poetyckimi tekstami definiowała pojęcie patriotyzmu, poświęcenia dla ojczyzny i walki o narodową tożsamość.

Teatr na Widoku, spektakl pt. „Rok 1863”,
(fot.: <http://kalisz.naszemiasto.pl>).

Okładka książki Moniki Sobczak-Waliś i Grzegorza Walisia „Miejsca pamięci powstania styczniowego na terenie powstańczego województwa kaliskiego”;
(fot. www.ktpn.kalisz.pl).

Wydanie książki Moniki Sobczak-Waliś oraz Grzegorza Walisia **„Miejsca pamięci powstania styczniowego na terenie powstańczego województwa kaliskiego”** wpisało się także w obchody Roku Powstania Styczniowego. Autorzy swoją uwagę skierowali na obszar całego województwa kaliskiego, starając się dotrzeć do miejsc upamiętniających wydarzenia sprzed 150 lat. Lista obejmuje 299 miejsc pamięci, wśród których znajdują się groby weteranów, mogiły powstańców, pomniki, tablice pamiątkowe, krzyże i kapliczki. Promocję książki „Miejsca pamięci powstania styczniowego na terenie powstańczego województwa kaliskiego” swoim patronatem objęli: Andrzej Grzyb, poseł do Parlamentu Europejskiego, Marek Woźniak, marszałek województwa wielkopolskiego, Elżbieta Walkowiak, Wielkopolski Kurator Oświaty oraz Janusz Pęcherz, Prezydent Miasta Kalisza.

Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Asnyka w Kaliszu w ramach XXI. EDD przygotowała historyczno-muzyczny wieczór z dr. hab. Jackiem Kowalskim w roli głównej, zatytułowany **„Gotyk wielkopolski”**. Miejszem spotkania była sala kryształowa klubu „Komoda”. Jacek Kowalski jest historykiem sztuki, pieśniarzem, poetą, tłumaczem literatury starofrancuskiej, a także adiunktem w Instytucie Historii Sztuki UAM. Jego opublikowana rozprawa habilitacyjna „Gotyk wielkopolski”, to monografia średniowiecznych świątyń naszego regionu. Inne jego publikacje (książkowe i płyty CD): „Rymowane zamki”, „Niezbędnik Sarmaty”, „Niezbędnik krzyżowca”, „Na szlaku kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonka”, „Wielka księga kuchni klasztornej”, „Konfederacja barska po Kowalsku”, „Dumy staropolskie”, „Idźmy! Śpiewy powstańcze 1863”.

Spotkaniu towarzyszyła prezentacja, za pomocą której prelegent pokazywał i omawiał architektoniczne detale gotyckich zabytków Wielkopolski, m.in. katedry w Poznaniu, kościołów św. Andrzeja Apostoła w konińskich Gośławicach, oo. Franciszkanów w Kaliszu. Goście wysłuchali rozmaitych opowieści historycznych, które były przeplatane muzyką sprzed wieków.

W wykonaniu piosenek Jackowi Kowalskiemu, który śpiewał oraz grał na lirze średniowiecznej i citoli, towarzyszyli: Tomasz Dobrzański (flety, dudy, szałamaje, mandora, bęben) i Henryk Kasperczak (lutnia, teorban).

Dr hab. Jacek Kowalski podczas spotkania „Gotyk wielkopolski”,
(fot. Marcin Galant, www.mbp.kalisz.pl).

Motywy przewodnim **XXII. Europejskich Dni Dziedzictwa** było „Dziedzictwo – źródło tożsamości”. Ten uniwersalny, szeroki temat może być interpretowany i powiązany z wieloma aspektami, które czerpią z naszej wspólnej przeszłości, poczucia przynależności oraz związku z historią, językiem, tradycją, czy rodziną. Jednocześnie, poprzez występujący w haśle przewodnim termin „źródło”, Narodowy Instytut Dziedzictwa pragnął zwrócić szczególną uwagę na niedostrzegany na co dzień związek kultury i historii z wodą. Źródła wody, jako kluczowy czynnik w dziejach osadnictwa, sieć dróg wodnych, która poprzez handel i wymianę kulturalną stała się ważnym historycznie elementem rozwoju państwa, pozostawiły silny ślad w dziedzictwie materialnym – między innymi budownictwo okrętowe, przystanie rzeczne, mosty, młyny wodne, jak również niematerialnym – jak na przykład obrzędowość związana z wodą.

Obchody XXII. EDD w Kaliszu zainaugurowała w dniu 3 września sesja popularno-naukowa pt. „Badania, postacie i odkrycia”, zorganizowana pod honorowym patronatem Prezydenta Miasta Kalisza, dla uczczenia 60. rocznicy powstania kaliskiej Stacji Archeologicznej Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Wydarzenie to stała się okazją do podsumowania współpracy badaczy z samorządem oraz działającymi w mieście instytucjami, a także do podpisania listu intencyjnego wyznaczającego kierunki dalszych działań. Do Kalisza przybyło wielu znakomitych badaczy, których praca naukowa związana była na przestrzeni minionego sześćdziesięciolecia z naszym miastem. Obecni byli m.in. prof. dr hab. Andrzej Buko, dyrektor Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, prof. dr hab. Tadeusz Poklewski-Kozieł z IAI PAN w Łodzi, mgr Iwona Dąbrowska, prof. Marta Młynarska-Kaletynowa, dr Tadeusz Baranowski (były kierownik Kaliskiej Stacji Archeologicznej), dr Adam Kędzierski – kierownik Kaliskiej Stacji Archeologicznej.

Podczas spotkania przypomniana została m.in. osoba i dokonania dr. Krzysztofa Dąbrowskiego, dotychczasowe osiągnięcia badawcze dotyczące życia i kultury materialnej naszych przodków, ich znaczenia dla historii Wielkopolski i kraju; określone zostały także kierunki zainteresowań naukowo-badawczych archeologów w perspektywie kolejnych sezonów archeologicznych.

Przygotowana przez Galerię Sztuki im. Jana Tarasina akcja-instalacja o nazwie „Trójkąt Kaliski” („Transfer”) była próbą interpretacji relacji pomiędzy punktami przestrzeni należącej do jednego zbioru (przestrzeni miasta) poprzez połączenia ich wspólnym mianownikiem multimedialnym: obraz – tekst – dźwięk, przy pomocy współczesnych technik wizualnych

(projekcje na ścianach obiektów). Tymi punktami w przestrzeni miasta Kalisza były: Galeria Sztuki im. Jana Tarasina, Teatr im. Wojciecha Bogusławskiego oraz Mała Elektrownia Wodna. Aby zapoznać się z przekazem całościowym, należało odwiedzić wszystkie trzy z wymienionych miejsc. Użyta tu symbolika wody jako źródła i przepływu informacji, skonfrontowana była z przekazem treści poetyckich odnoszących się do obrazu naszego świata w naszej świadomości. Partnerami projektu byli: Teatr im. Wojciecha Bogusławskiego w Kaliszu i Mała Elektrownia Wodna.

13 września 2014 roku odbył się **VIII Rajd „Śladami Przodków”**. W imprezie zorganizowanej przez Kaliski Oddział PTTK im. Stanisława Graewego wzięło udział ponad 150 osób ze szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich. Dzieci i młodzież uczestniczyły w konkursie historyczno-etnograficznym, dot. dziejów Kalisza i regionu, a nagrody książkowe ufundował Wydział Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki Urzędu Miejskiego.

Rajd uświetniło zaangażowanie Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej, ratowników medycznych z Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, bractw rycerskich z grodu na Zawodziu oraz prezesa Kaliskiego Towarzystwa Wioślarskiego.

Na mecie VIII Raju „Śladami przodków”,
(fot. ze strony www.pttk.kalisz.pl).

Miejska Biblioteka Publiczna im. A. Asnyka zaprosiła w dniu 16 września 2014 r. na dwie prelekcje multimedialne: mgr Moniki Sobczak-Waliś „Józef Szutkowski – autor dziejów Kalisza w 1914 r.” oraz mgr. Jerzego A. Splitta „Album de Kalisch Jana Wilhelma Diehla”.

Podczas XXII. EDD III LO realizowało projekt edukacyjny, w ramach którego odbyła się interdyscyplinarna konferencja popularnonaukowa dla młodzieży szkół gimnazjalnych i średnich „Gdzie Prosna niesie wody swe, unosząc w przeszłość tamte dni...” z udziałem historyków i regionalistów oraz Młodzieżowego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, a także rajd „Gdzie Prosna niesie wody swe, unosząc w przeszłość tamte dni...”, którego trasa prowadziła wzdłuż rzeki Prosny (Rypinek – Zawodzie – Ogrody). Z rajdem związany był konkurs fotograficzny (19-22 września) i wystawa najciekawszych fotografii związanych z tematem przewodnim.

W siedzibie kaliskiego Muzeum odbyły się prelekcje na temat: „Zniszczenie Kalisza w sierpniu 1914 roku oraz odbudowa miasta”. Fundacja Rozwoju Inicjatyw Kreatywnych zrealizowała także projekt **„Wizualna strona miasta – Kalisz wczoraj i dziś” 1914-2014**, w ramach którego w Muzeum Okręgowym Ziemi Kaliskiej odbyły się dwa spotkania edukacyjne „Sierpniowa tragedia: Kalisz 1914 – jak Feniks z popiołów”.

17 września 2014 roku w Zespole Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich im. Janka Bytnara „Rudego” w Kaliszu odbyła się niezwykła wywiadówka. Było to spotkanie całej społeczności szkolnej pod hasłem „Sentymentalno – kulinarna podróż w czasie” połączone z obchodami XXII. Europejskich Dni Dziedzictwa. Zgromadzeni goście, rodzice, uczniowie oraz grono pedagogiczne uczestniczyli w prezentacji zawodów, w których kształci młodzież popularny „Gastronomik”. Punktem kulminacyjnym spotkania była część artystyczna nawiązującą do setnej rocznicy zburzenia miasta Kalisza, przygotowana przez młodzież szkolnego Koła Teatralnego. Zgromadzeni mogli także podziwiać umiejętności kulinarne swoich pociec i skosztować staropolskich specjałów przygotowanych na warsztatach szkolnych.

We wrześniu na stronie www.archiwum.kalisz.pl, Archiwum Państwowe w Kaliszu przygotowało wystawę on-line pt. „Panta rhei – wszystko płynie”, która prezentowała fotografie i dokumenty związane z rzeką Prosną (akta dot. powodzi, fotografie mostów, plany przepływu rzeki przez miasto, etc).

Zadanie 5. Współdziałanie z organizatorami różnorodnych, ogólnodostępnych przedsięwzięć (konferencje, sesje popularno-naukowe, rajdy), popularyzujących dziedzictwo kulturowe oraz potrzebę jego ochrony (WKST, KPM).

Miasto – wspólnie z różnymi stowarzyszeniami i instytucjami naukowo-badawczymi – uczestniczyło w organizacji ogólnodostępnych przedsięwzięć służących popularyzacji dziedzictwa kulturowego i jego ochrony. Przedsięwzięcia te zorganizowane w latach 2013-2014 zostały omówione powyżej, w ramach zadania dot. Europejskich Dni Dziedzictwa.

Ponadto Centrum Informacji Turystycznej gromadzi informacje od organizatorów wszelkich imprez, mających na celu propagowanie wiedzy o historii Kalisza oraz jego zabytkach i zamieszcza na stronie internetowej – w miesięcznym kalendarzu imprez kulturalnych, sportowych i turystycznych, w zestawieniach wydarzeń weekendowych. Ponadto w siedzibie CIT rozdawane były ulotki informacyjne dotyczące przedsięwzięć, a także regulaminy rajdów. Pracownicy CIT byli obecni ze swoim stoiskiem podczas rozmaitych wydarzeń masowych – rozdawali wówczas broszury informacyjne i promocyjne na temat historii Kalisza, jego zabytków i atrakcji turystycznych.

W 2014 r. realizowana była kolejna edycja akcji „Wybierz Kalisz na weekend” mającej na celu popularyzację wiedzy o zabytkach miasta i jego historii poprzez atrakcyjne formy zwiedzania Kalisza, takie jak rejs łodzią „Calisia” (tzw. Bursztynowy Rejs), spacer po śródmieściu z przewodnikami i objazd ulicami Kalisza z przystankami w miejscach najważniejszych pod względem architektonicznym, kulturalnym i historycznym.

Łódź św. Wojciecha „Calisia”, (fot. ze strony www.kalisz.pl).

Promocji tej atrakcji towarzyszyły działania takie, jak: zaprojektowanie i druk ulotek oraz wkładek z mapką prezentującą lokale gastronomiczne, oferujące kulinarne bonusy dla osób korzystających z atrakcji „Kalisz na weekend”, zapewnienie obsługi przewodnickiej, związanej z promocją historii Kalisza, podczas rejsów spacerowych po rzece Prośnie; zapewnienie obsługi linii turystycznej autobusem zabytkowym; publikacja baneru na portalu faktykaliskie.pl. Produkt turystyczny „Wybierz Kalisz na Weekend” był promowany podczas wszystkich zeszłorocznych targów turystycznych, m.in. we Wrocławiu, Łodzi, Warszawie i Toruniu (21.914,58 zł).

Zadanie 6. Wydawanie i wspieranie publikacji – folderów promocyjnych i przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego Kalisza (WKST, KPM).

W 2013 r. z uwagi na ciągłe zapotrzebowanie i niegasnące zainteresowanie publikacjami, które w latach wcześniejszych opracowało i wydało lub zakupiło Biuro Promocji, dodrukowane i dokupione zostały następujące pozycje:

- **„Kalisz Piastowski”** – folder informujący o włączeniu do Szlaku Piastowskiego Kalisza, z uwagi na znajdujące się tu zabytki z czasów piastowskich. W broszurze znajdują się więc informacje na temat Kaliskiego Grodu Piastów na Zawodziu, kościele św. Wojciecha, kościele i klasztorze oo. Franciszkanów, katedrze pw. św. Mikołaja, miejskich murach obronnych, zamku kaliskim i bazylice p.w. WNMP. W roku 2013 dodrukowanych zostało 2000 sztuk tej publikacji. Koszt dodruku wyniósł ok. **4.200 zł**.
- **„Kalisz. Warto zobaczyć”** – broszura promująca dziedzictwo kulturalne i historyczne Kalisza, w ciekawy sposób prezentująca wszystkie najważniejsze zabytki miasta oraz nakreślająca jego historię. Skierowana zarówno do dorosłego odbiorcy, jak i – poprzez ciekawą formę – do młodzieży i starszych dzieci.
- **„Kaliska malowanka”** i **„Kaliska rymowanka”**, książeczki przeznaczone dla dzieci w wieku od 3 do 7 lat, wprowadzające najmłodszego odbiorcę w tematykę historii miasta, jego zabytków, obiektów kultury. Książeczki są rozpowszechniane razem – malowanka, będąc uzupełnieniem rymowanki, wzmacnia jej przekaz. Cel, to poznawanie Kalisza i jego dziedzictwa kulturowego poprzez zabawę.

Łączny koszt druku 5000 sztuk pozycji „Kalisz. Warto zobaczyć” oraz po 3000 sztuk „Kaliskiej malowanki” i „Kaliskiej rymowanki” to **22.140 zł**.

Okładki popularyzujących dzieje miasta książeczek dla dzieci
pt. „Kaliska malowanka” i „Kaliska rymowanka”, (fot. E. Andrzejewska).

- **„Witamy w Kaliszu”** – folder ukazujący Kalisz w anturazie rozmaitych stylów architektonicznych, uwzględniający najważniejsze zabytki i miejsca stanowiące dziedzictwo kulturowe Kalisza. Choć opracowany został na zasadzie maksimum obrazu – minimum tekstu, nie pomija w opisach zdjęć najważniejszych informacji. Koszt zakupu 3000 sztuk polskiej i 1000 sztuk angielskiej wersji językowej **6.300 zł**.
- **„Kalendarz Wielkopolski”** z tekstem o zburzeniu Kalisza – opłacone zamieszczenie reklamy,
- album **„Kalisz”** 1700 sztuk – koszt zakupu **50.400 zł**,
- sfinansowanie czterech wydań magazynu „Kalisia Nowa”, w dużej mierze poświęconego dziedzictwu kulturowemu i historii Kalisza.
- w 2014 r. setna rocznica zniszczenia Kalisza, była inspiracją do stworzenia nowej publikacji pt. **„Kalisz w zwierciadle stulecia”**. Jest ona skierowana w szczególności do najmłodszej odbiorcy. Napisana rymem i zilustrowana grafiką stworzoną z autentycznych fotografii i wizerunków sprzed ponad stu lat, rozpowszechnia wiedzę i edukuje na temat tego, jak wyglądało miasto w ubiegłym wieku – życie codzienne, obyczajowość, ubiór i sama przestrzeń miejska ścisłego centrum Kalisza. Nakład: 2000 sztuk – koszt **10.402 zł**,
- w 2014 r. zlecona została **publikacja 4 legend o Kaliszu** w „Kalendarzu Wielkopolskim 2015” oraz zostało zakupionych 50 egzemplarzy tego wydawnictwa – **koszt 4.587 zł**.

Pośród innych publikacji zleconych do druku znalazły się:

- „Kalisz. Warto zobaczyć” – folder z opisami zabytków i informacjami o historii miasta 1000 szt. w j. polskim, koszt **6.810,51 zł**,
- kartki pocztowe z wizerunkami 7 obiektów Kalisza sprzed 100 lat 500 szt., koszt **3.075 zł**,
- mapy Kalisza z zaznaczonymi atrakcjami turystycznymi (zabytkami), w wersji polskiej i angielskiej, 10.000 szt., koszt **3.444,00 zł**.

Biuro Promocji kupiło również inne publikacje dotyczące zabytków i życia kulturalnego miasta, wśród nich znalazły się:

- **„Witamy w Kaliszu”**, folder prezentujący zabytkowe centrum miasta (3000 szt. w jęz. polskim; 1000 szt. w jęz. niemieckim i 1000 szt. w jęz. rosyjskim) – łączny koszt **12.450 zł**,
- promocyjny album o Kaliszu, prezentujący historie i zabytki miasta, jak również informacje dotyczące życia kulturalnego 600 szt. – koszt **15.000 zł**,
- album „Kalisz między wojnami”, 100 szt. – koszt **4.794,30 zł**,
- „Album de Kalisch”, 100 szt. – koszt: **8.000 zł**,
- książka „Ad fontes! Odkrywamy tajemnice Kalisz i regionu kaliskiego”, 60 szt. – koszt **2.079 zł**,
- płyty „Night in Calisia”, 1100 sztuk – koszt **27.060 zł**
- płyty „Night in Calisia Live”, zawierające zarejestrowany koncert, który odbył się z udziałem Włodka Pawlika i jego Tria, Randy Breckera i kaliskich filharmoników w warszawskiej Sali Kongresowej w 2014 r.; 80 sztuk – koszt **2.000,47 zł**
- książka „Ocalamy od zapomnienia” – koszt **4.173,75 zł**
- książka „Kaliska Szkoła Muzyczna. Jej dzieje, nauczyciele i wychowankowie”, 22 sztuki – koszt **1.039,50 zł**.

Zrealizowane zostały również:

- projekt ulotek i zaproszeń na otwarcie wystaw „Kalisz. Sierpień 1914” i „Wielkie dzieło odbudowy” oraz druk i montaż kalendarium obchodów – koszt **3.210,30 zł** (kwota ta jest częścią składową ogólnej kwoty podanej w Kierunku działania 5, Zadaniu 2),
- materiały promujące, informujące i zapraszające na Dni Pamięci (projekt, druk) – koszt

17.949,59 zł, (kwota ta jest częścią składową ogólnej kwoty podanej w: Kierunku działania 5, Zadaniu 2),

- materiały promujące, informujące i zapraszające na koncert „Feniks” – koszt (projekt, druk) **7.862,16 zł** (kwota ta jest częścią składową ogólnej kwoty podanej w: Kierunku działania 5, Zadaniu 2).

W związku z przyznaniem Włodkowi Pawlikowi nagrody GRAMMY AWARD za album „Night in Calisia” Biuro Promocji Miasta zredagowało i opublikowało w dodatku do Newsweeka i Telemagazynie artykuł promujący Kalisz poprzez suitę Pawlika. Dzieło to zostało przedstawione jako muzyczna opowieść o starożytnym Kaliszu, a więc krainie o nazwie Kalisia, która niegdyś leżała na obszarze dzisiejszej ziemi kaliskiej. Treść artykułu zawierała również objaśnienie, dlaczego Kalisz jest uważany za najstarsze miasto w Polsce i ogólnie informuje o historii naszego miasta pod kątem jego obecności na szlaku bursztynowym. Łączny koszt: **18.327,00 zł**.

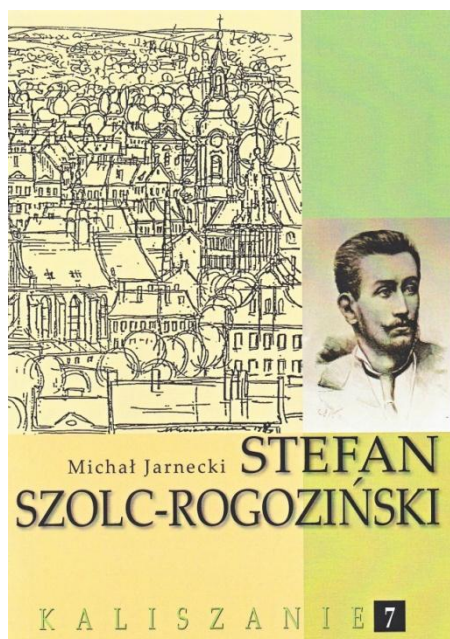
Zadanie 7. Wspieranie wydawnictw popularno-naukowych dotyczących materialnego i niematerialnego dziedzictwa historyczno-kulturowego i tradycji miasta Kalisza (WKST, KPM).

W 2013 r. dzięki finansowemu wsparciu kaliskiego samorządu w ramach mecenatu nad kulturą, ukazało się szereg publikacji popularno-naukowych dot. środowiska kulturowego i tradycji miasta Kalisza.

Najbardziej interesujące oferty wyłoniono w ramach otwartego konkursu, ogłoszonego przez Prezydenta Miasta Kalisza, zgodnie z ustawą z dnia 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na realizację działań pn. „Wspieranie rozwoju kultury i ochrony dóbr kultury oraz podtrzymania tradycji narodowej poprzez realizację następujących niekomercyjnych przedsięwzięć jak wydawanie niekomercyjnych i niskonakładowych książek i czasopism, związanych tematem lub osobą twórcy z Kaliszem”.

Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, w 2013 r. wydało publikację autorstwa prof. dr hab. Michała Jarneckiego, „Stefan Szolc-Rogoziński” w serii „Kaliszanie” jako 7 wydawnictwo (dotacja w wysokości **5.700,00 zł**) oraz – we współpracy z **Polskim Towarzystwem Historycznym Oddziałem w Kaliszu – XXXIX tom Rocznika Kaliskiego** (dotacja w wysokości **15.000 zł**).

Okładka publikacji prof. dr hab. Michała Jarneckiego poświęconej Stefanowi Szolc-Rogozińskiemu, (fot. www.mbp.kalisz.pl).

Towarzystwo pracowało także nad przygotowaniem następujących publikacji:

- „Encyklopedii książki kaliskiej” – dotacja w wysokości **5.000 zł**,
- w ramach prac nad wydaniem monografii „Kaliska Ochotnicza Straż Pożarna 1864-2014” przygotowany został tekst autorski rozdziałów obejmujących l.1864-1945 – dotacja w wysokości **6.000 zł**.

W ramach mecenatu nad kulturą jako wspólne przedsięwzięcie Miasta Kalisza z Instytutem Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie w 2013 r. zrealizowane zostało wydawnictwo pokonferencyjne „Kalisz na przestrzeni wieków” (konferencja pod tym tytułem, pod przewodnictwem naukowym prof. Henryka Samsonowicza, odbyła się 19 listopada 2010 r.). Wkład Miasta wyniósł **22.000 zł**.

Przy udziale środków finansowych Miasta Kalisza w wysokości **2.999,85 zł** w 2013 r. wydane zostały „Materiały źródłowe do dziejów Powstania Styczniowego w zasobie Archiwum Państwowego w Kaliszu”, opracowane przez Grzegorza Walisia.

W związku z 100. rocznicą zburzenia Kalisza w 2014 r., przy wsparciu Miasta, ukazało się szereg publikacji. Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk na wydanie książek: **M. Drewicza „Wypadki kaliskie 1914. Reinterpretacje obrazu wydarzeń”** oraz **„Katastrofa Kaliska 1914. Wybór materiałów źródłowych”**, otrzymało dotację w wysokości **25.000 zł**; Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Kaliszu na XL tom Rocznika Kaliskiego – **17.000 zł**; Ochotnicza Straż Pożarna w Kaliszu na przygotowanie monografii pt.: „Kaliska Ochotnicza Straż Pożarna 1864-2014” (tekst autorski rozdziałów obejmujących lata 1989-2014) – dotację w wys. **5.000 zł**.

Miejska Biblioteka Publiczna im. A. Asnyka wydała poemat **„Dzieje Kalisza w 1914 roku”** Józefa Szutkowskiego, reprint pierwszego albumu Kalisza **„Album de Kalisch”** z 22 fotografiami z widokami miasta Kalisza autorstwa Jana Wilhelma Diehla z lat 60. XIX w., a także **„Miasto ponad ogień i czas. Echa katastrofy kaliskiej”**, Arkadiusza Błaszczyka. Natomiast nakładem Archiwum Państwowego w Kaliszu ukazał się **„Inwentarz zespołu akt Naczelnika Powiatu Kaliskiego (*Deutscher Kreischef in Kalisch*)”** z lat 1914-1918 w opracowaniu Edyty Pietrzak.

Zadanie 8. Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy obiektach zabytkowych i zagospodarowania obszarów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo (WKST, WSRK).

Na stronie internetowej www.kalisz.pl oraz za pośrednictwem mediów systematycznie upowszechniane są informacje dotyczące przeprowadzonych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy obiektach zabytkowych i zagospodarowaniu obszarów cennych kulturowo i przyrodniczo na terenie miasta Kalisza – np. wykonanych pod nadzorem pracach remontowych i konserwatorskich w budynkach użyteczności publicznej, elementach infrastruktury, obiektach sakralnych, budynkach mieszkalnych, na zabytkowych cmentarzach, a także na terenach zielonych – w parkach.

Od 18 lat organizowany jest przez UM konkurs „Zielony Kalisz”, dzięki czemu w mieście jest coraz więcej pięknych, zadbanej, zielonych i ukwieconych miejsc, o które dbają sami mieszkańcy. Jego laureaci otrzymują nagrody i wyróżnienia, a zwycięskie ukwiecone ogrody i ogródki, balkony i loggie oglądać można na wystawie fotograficznej w ratuszu.

Zadanie 9. Kontynuacja działań zmierzających do wyróżniania najlepszych właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych oraz osób i podmiotów zaangażowanych w działania na rzecz zachowania i popularyzacji dziedzictwa historyczno-kulturowego Kalisza Nagrodą Prezydenta Miasta Kalisza za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury i ochronę dziedzictwa narodowego (WKST).

W 2013 r. w kategorii „Ochrona **zabytków i zachowanie dziedzictwa kulturowego**” Nagrody Prezydenta Miasta Kalisza otrzymali:

- **dr Iwona Barańska**, historyk sztuki, absolwentka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego; w swych badaniach zajmuje się zagadnieniami związanymi z zabytkoznawstwem, historią architektury nowożytnej, zwłaszcza klasycystycznej; w minionym sezonie aktywnie popularyzowała dziedzictwo kulturowe Kalisza poprzez zaangażowanie w liczne konferencje, wykłady i spotkania poświęcone historii architektury, sztuce czy zabytkom Kalisza,
- **Grzegorz Waliś**, archiwista, badacz dziejów regionu, pracownik Archiwum Państwowego w Kaliszu, autor kilkudziesięciu tekstów: wydań książkowych oraz artykułów prasowych, zainteresowany głównie okresem powstania styczniowego, w sezonie 2012/2013 bardzo aktywnie zajmował się popularyzowaniem historii Kalisza i regionu kaliskiego, wydając m.in. książkę „Miejsca pamięci powstania styczniowego na terenie powstańczego województwa kaliskiego”,
- **Fundacja Króla Salomona** na ręce Andrzeja Banerta, prezesa Fundacji, pomysłodawcy, twórcy i założyciela Muzeum im. G. J. Osiańskich w Kaliszu (2012 r.),
- **Stefan Szymczak**, nestor kaliskich przewodników, aktywny członek Zarządu Kaliskiego Oddziału PTTK, w 2013 r. obchodził jubileusz 25-lecia działalności przewodnickiej, służącej propagowaniu dziedzictwa historyczno- kulturowego Kalisza.

Laureaci Nagrody Prezydenta Miasta Kalisza w podczas inauguracji Roku Kulturalnego 2013/2014, (fot. Iwona Cieślak).

Natomiast **w 2014 r.** w tej kategorii uhonorowani zostali:

- **dr Ewa Andrzejewska** historyk sztuki, specjalista w zakresie sztuki sakralnej i rzemiosła artystycznego oraz **ks. prałat dr Jacek Plota**, kustosz Bazyliki św. Józefa w Kaliszu, za zorganizowanie i udostępnienie szerokiej publiczności „Skarbca Sanktuarium św. Józefa” w zabytkowych pomieszczeniach bazyliki kolegiackiej w Kaliszu,
- **dr Adam Kędzierski**, specjalista wczesnośredniowiecznej numizmatyki, kierownik Kaliskiego Stanowiska Archeologicznego Instytutu Archeologii i Etnologii PAN z okazji 60-lecia stacji w Kaliszu,
- **Edyta Pietrzak**, kierownik Oddziału opracowania i udostępniania materiałów archiwalnych Archiwum Państwowego w Kaliszu, za wkład i szczególne zaangażowanie

popularyzację historii Kalisza i regionu kaliskiego oraz udział w życiu kulturalno-naukowym Miasta.

Zadanie 10. Podjęcie współpracy z Wydziałem Pedagogiczno-Artystycznym w Kaliszu UAM im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) i innymi uczelniami w celu podejmowania, w ramach prac licencjackich i magisterskich, tematów dotyczących dziedzictwa historyczno-kulturowego Kalisza (WKST).

Zadanie to znajduje się na etapie przygotowania – jego realizację zaplanowano na lata 2015-2016.

Zadanie 11. Propagowanie idei społecznej opieki nad zabytkami oraz współdziałanie i współpraca ze społecznymi opiekunami zabytków działającymi na terenie Kalisza (WKST).

W 2013 r. na wniosek Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu, działającego poprzez Kierownika Delegatury w Kaliszu, zarządzeniem nr 214/2013 Prezydenta Miasta Kalisza z dnia 16.05.2013 r. społecznym opiekunem zabytków ustanowione zostało Stowarzyszenie „Miłośnicy Historii Wojen – Kalisz”.

Miasto współpracowało ze Stowarzyszeniem w zakresie ochrony i upowszechniania wiedzy o umocnieniach bojowych z 1939 r. wchodzących w skład tzw. „Kaliskiej Linii Maginota”.

Zadanie 12. Dążenie do tworzenia wizualizacji przestrzennej obiektów zabytkowych (3D) w odniesieniu do przestrzeni miejskiej (WKST, WGK).

W latach 2013-2014 prowadzono działania zmierzające do wprowadzenia do MSIP fotografii obiektów zabytkowych. Wizualizacje obiektów w 3D pozostają w planach na kolejne lata.

Kierunek działań 5.

Promocja dziedzictwa kulturowego Kalisza służąca budowaniu tożsamości i kreacji produktów turystyki kulturowej.

Zadanie 1. Coroczna organizacja Święta Miasta Kalisza jako elementu budowania poczucia wspólnoty społeczności lokalnej (WKST, KPM).

Począwszy od 1991 r., corocznie 11 czerwca dla upamiętnienia nadania Kaliszowi przywileju lokacyjnego przez Księcia Bolesława Pobożnego oraz jego odnowienia i potwierdzenia w dniu 11 czerwca 1282 r. przez księcia Przemysła II, organizowane jest Święto Miasta Kalisza. W programie znajdują się tradycyjnie organizowane w tym czasie przedsięwzięcia. Podczas uroczystej sesji Rady Miejskiej z udziałem gości z miast partnerskich wręczane są godności Honorowych Obywateli Miasta oraz tytuły Zasłużonych dla Miasta, a także odznaki Przyjaciół Miasta Kalisza. Odbywa się m.in. Europejskie Strzelanie Bractw Kurkowych o „Lilię św. Józefa”, festiwal teatrów ulicznych „La Strada”, jarmark archeologiczny na terenie „Kaliskiego Grodu Piastów” na Zawodziu, koncert plenerowy z cyklu „Pod niebem Kalisza”.

Kancelaria Prezydenta Miasta Kalisza w ramach projektu „Europa dla obywateli” zorganizowała w 2013 roku **III Kaliski Festiwal Smaków**, który był jednym z głównych punktów Święta Miasta Kalisza. Impreza trwała dwa dni. Zorganizowana została na terenie Parku Miejskiego. Swoje regiony promowali przedstawiciele z miast partnerskich i zaprzyjaźnionych z Kaliszem w ramach projektu Europa dla Obywateli: Ptuj (Słowenia), Erfurt (Niemcy), Martin (Słowacja), Heerhugowaard (Holandia), La Louviere (Belgia) oraz Preston (Wielka Brytania).

Celem tego przedsięwzięcia jest budowanie poczucia wspólnoty kaliszan, jak również promocja – zarówno wśród kaliszan, jak i turystów – sztuki, kultury i kuchni z terenu naszego regionu. W realizacji tego celu niewątpliwie już od trzech lat pomagają prezentacje tego, co w Kaliszu jest najlepsze, a więc tradycyjnych potraw, wyrobów i produktów typowych dla Kalisza i jego okolic. Ponadto odwiedzający korzystali z dodatkowej oferty – m.in. miasteczka dla rodzin, miasteczka literackiego i dla kobiet. Podziwiali także występy artystyczne i pokazy sportowe odbywające się na kilku scenach. Podobnie jak poprzednie i ta edycja Festiwalu cieszyła się ogromnym zainteresowaniem.

W roku 2014 w ramach Świąta Miasta Kalisza został zorganizowany **IV Kaliski Festiwal Smaków**, w którym – we współpracy z portalem produkty-lokalne.com oraz calisia.pl – wprowadzony został konkurs na najlepszy produkt lokalny oraz na najlepsze stoisko. W festiwalu wzięło udział wielu wystawców – wytwórców produktów lokalnych, ukazując tym samym kaliszanom i turystom bogactwo kulinarne i rękodzielnicze regionu. Realizacja tego przedsięwzięcia obejmowała następujące działania: organizację i obsługę, wynajem domków, usługę sprzątnięcia, obsługę elektryczną, agregaty chłodnicze i in., ochronę, usługę medyczną, reklamy w Radio Centrum i Radio Eska, w „Ziemi Kaliskiej”, „Życiu Kalisza”, „Expressie Kaliskim”, druk plakatów i ich rozklejenie w Kaliszu, Ostrowie, Turku, a także realizację koncertu przez Szkołę Muzyczną w Kaliszu (koszt **34. 897,30 zł**)

Zadanie 2. Inicjowanie i współdziałanie z organizatorami przedsięwzięć dotyczących obchodów wydarzeń i rocznic historycznych ważnych dla budowania tożsamości lokalnej – w tym m.in. programu przypadających w 2014 r. obchodów stulecia zburzenia Kalisza podczas I wojny światowej w 1914 r. oraz 750. rocznicy nadania społeczności żydowskiej „Statutu Kaliskiego” przez księcia Bolesława Pobożnego (WKST, KPM).

7 marca 2013 r. na Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Kaliszu przy ul. Nowy Świat 28-30 odbyła się **prezentacja reprintu Statutu Kaliskiego z ilustracjami Artura Szyka** oraz otwarcie wystawy pt. **„Karty Statutu Kaliskiego iluminowanego przez Artura Szyka”**. Uroczystość w auli Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza miała niezwykle znaczenie. Przypomniała, iż „Statutem Kaliskim” Bolesław Pobożny nadał Żydom prawa, które obowiązywały przez kilkaset lat, aż po kres I Rzeczypospolitej. Artur Szyk, pochodzący z Łodzi polsko-żydowski artysta malarz, mistrz miniatury, zafascynowany ważnymi wydarzeniami dziejowymi i wielkimi postaciami historii, postanowił nadać „Statutowi Kaliskiemu” postać dzieła sztuki – bogato iluminowanej księgi, wykwintej i wzniosłej, na wzór średniowiecznych ksiąg opatrzonej wieloma miniaturami ilustrującymi życie kraju i ludzi. Dla artysty dokument był symbolem tego, co we wspólnych dziejach obu narodów najcenniejsze. Statut z iluminacjami powstał w latach 1926-1928, podczas pobytu artysty w Paryżu. Tworzy go 45 luźnych kart, na których A. Szyk przedstawił w formie iluminowanych miniatur polsko-żydowskie dzieje od XI do XX wieku.

Po raz pierwszy iluminowaną księgę „Statutu” zaprezentowano na wystawie w Paryżu w 1928 r., a rok później w Warszawie i Kaliszu. Pierwsze i jedyne dotąd wydanie „Statutu” ukazało się w 1932 roku w drukarni F. Brückmanna S. A. w Monachium. Wydrukowano wtedy 525 egzemplarzy.

Obecnie wydany Reprint „Statutu Kaliskiego” oparty jest o odnaleziony w 2011 r. w Instytucie Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, jeden z niewielu zachowanych w komplecie na terenie Polski, oryginalnych egzemplarzy. Wydanie to, oznaczone numerem 176, było darem Artura Szyka dla pierwszego premiera Polski Odrodzonej, Ignacego Jana Paderewskiego. Reprint ukazał się dzięki zaangażowaniu wielu osób i instytucji: Uniwersytetu Jagiellońskiego, „Arthur Szyk Society”, badaczy takich jak prof. Aleksander B. Skotnicki, prof. Marian Fuks, osób zaangażowanych w ocalanie historii, wszelkich dokumentów mówiących o współistnieniu społeczności polskiej i żydowskiej, jak Joanna Podolska, Marek Szukalak.

Wydanie reprintu wsparło również Miasto Kalisz, czego potwierdzeniem jest herb naszego

miasta umieszczony na okładce przewodnika po „Statucie”. Wydawcą tej unikatowej pozycji, wydrukowanej w nakładzie 1000 egzemplarzy, jest Wydawnictwo Grafika w Warszawie. Reprint ma szczególną oprawę. Zachowano oryginalny format 386/321 mm. 45 kart umieszczono w wykonanej ręcznie oprawie introligatorskiej, w płóciennym etui. Na czerwonym tle wybito złote litery. Do plansz „Statutu” została dołączona, oprawiona w ekoskórę, prawie 200 stronicowa księga pt. „Historia Statutu Kaliskiego księcia Bolesława Pobożnego z roku 1264 oraz jego iluminacji przez Artura Szyka w latach 1926-1928”. Opracowanie to, przygotowane przez wybitnych znawców twórczości Artura Szyka: prof. Mariana Fuka z Warszawy, prof. Aleksandra B. Skotnickiego z Krakowa oraz Joannę Podolską i Marka Szukalaka z Łodzi, omawia historię powstania oraz poszczególne paragrafy „Statutu Kaliskiego”. Zawiera również wszystkie 45 kolorowych reprodukcji Kart Statutu z interpretacją symboli iluminacji, tak wspaniale dokonanej przez A. Szyka.

Prezydent Janusz Pęcherz wspólnie z Grzegorzem Sapińskim – przewodniczącym Rady Miejskiej Kalisza – w sposób szczególny uhonorowali osoby, które wnoszą ogromny wkład w szerzenie wspólnego dziedzictwa narodów polskiego i żydowskiego. Wręczyli im egzemplarze reprintów Statutu Kaliskiego w artystycznej wizji Artura Szyka. Dzieła otrzymali Szewach Weiss – były ambasador Izraela w Polsce i Honorowy Obywatel Miasta Kalisza, rabin Michael Schudrich – naczelny rabin Polski, Piotr Kadłčik - przewodniczący Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Polsce, rabin Yeshey Schlesinger z Londyńskiego Komitetu Ochrony Cmentarzy Żydowskich w Europie, Aleksander Gleichgewicht – przewodniczący oddziału wrocławskiego Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich, Chana i Józef Rosenfeldowie – honorowi przyjaciele naszego miasta, Andrzej Rogowski – prezes zarządu Multimedia Polska, posłowie Rafał Grupiński i Mariusz Witczak, Marek Woźniak – marszałek województwa wielkopolskiego, prof. dr hab. Hanna Zaremska – specjalistka z zakresu średniowiecznych dziejów Żydów z Europy Środkowo-Wschodniej, prof. dr hab. Mirosław Śmiałek – dziekan Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego UAM, dr Elżbieta Steczek-Czerniawska – dyrektor III Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Kopernika i Zenon Sroczyński – fundator izby pamięci w domu przedpogrzebowym na nowym cmentarzu żydowskim przy ulicy Podmiejskiej. Wyróżnionym, przedstawicielom władz Kalisza oraz mieszkańcom za opiekę nad dziedzictwem żydowskim w Polsce podziękował Szewach Weiss. Uroczystość uświetniły wykłady dotyczące „Statutu Kaliskiego” i społeczeństwa żydowskiego w naszym mieście. Wygłosili je prof. dr hab. Hanna Zaremska, prof. dr hab. med. Aleksander Skotnicki i mgr Sławomir Przygodzki. Zwieńczeniem promocji było otwarcie wystawy prezentującej karty reprintu „Statutu” bogato ozdobione przez Artura Szyka, a pochodzące z kolekcji Fundacji Stradomskie Centrum Dialogu w Krakowie.

Prof. dr hab. Aleksander Skotnicki podczas otwarcia wystawy prezentującej karty reprintu „Statutu Kaliskiego” z ilustracjami Artura Szyka, pochodzące z kolekcji Fundacji Stradomskie Centrum Dialogu w Krakowie, (fot. K. Zachara, J. Kowalczyk).

Wszystkie działania mające na celu organizację prezentacji reprintu „Statutu Kaliskiego” wyniosły **35.548,55 zł** (w tym 32.000 zł, to m.in. koszty przygotowania wystawy realizowanej przez Galerię Sztuki im. Jana Tarasina, jej transport z Krakowa i do Krakowa, honoraria autorskie prelegentów, opłacone ze środków będących w dyspozycji WKST, natomiast 3.548,55 zł, to koszty przygotowania projektów graficznych plakatu i zaproszeń oraz druku zaproszeń, plakatów, opłacone ze środków będących w dyspozycji KPM).

W 2013 r. przystąpiono także do prac nad koncepcją i założeniami programowymi obchodów setnej rocznicy zburzenia Kalisza podczas I wojny światowej, przypadającej w 2014 r. Wydział Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki w ramach otwartego konkursu na realizację zadań publicznych zaplanował środki finansowe w wysokości **70.000 zł** na przedsięwzięcia podejmowane przez organizacje pozarządowe w celu upamiętnienia stulecia zburzenia Miasta. Kancelaria Prezydenta Miasta w końcu 2013 r. podjęła działania związane z przygotowaniem strony internetowej, poświęconej zniszczeniu Kalisza w 1914 roku. W tym celu zlecone zostało przygotowanie projektu graficznego i układu kompozycyjnego całej strony, a następnie programowanie strony z użyciem przygotowanej wcześniej grafiki. Wykupiona została domena www.1914kalisz.pl. Przygotowane zostały również rozbudowane opisy zdjęć przedstawiających zniszczony, zburzony Kalisz – teksty przygotował mgr Maciej Błachowicz. Opisy wraz ze zdjęciami prezentują najważniejsze miejsca i budynki w Kaliszu, informując o ich historii. Z kolei mgr Arkadiusz Błaszczak przygotował zbiór tekstów, które są literackim lub quasi-literackim zapisem recepcji wydarzeń z sierpnia 1914 r. Teksty te zostały wykorzystane w podstronie „Kalisz w literaturze”.

Łączna kwota wszystkich tych działań wyniosła ok. **8.900 zł**.

W kalendarzu kulturalnym na 2014 rok najważniejsze miejsce zajęły wydarzenia służące upamiętnieniu tragedii Kalisza, zburzonego w sierpniu 1914 roku, i późniejszej odbudowy miasta. Głównym celem projektu, realizowanego pod hasłem: „**Kalisz – Feniks 1914-2014**”, było przywrócenie pamięci o tragicznych wypadkach tamtych dni i upamiętnienie wielkiej determinacji wszystkich, którzy nie pozwalając unicestwić miasta, przyczynili się do podźwignięcia Kalisza oraz odnowienia jego życia społecznego i kulturalnego, również w kontekście odzyskania przez Polskę Niepodległości po I wojnie światowej i po 123 latach zaborów. Wiedza społeczeństwa o zburzeniu podczas I wojny światowej najstarszego z polskich miast jest niewielka. Edukacyjna rola obchodów przejawiała się podczas licznych wystaw, koncertów, happeningów czy wykładów. W ich przygotowanie włączyło się wiele podmiotów, instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych. Trwające kilka miesięcy działania wpisane zostały w szeroki, interdyscyplinarny projekt kierowany do różnych grup odbiorców. Aby nadać obchodom jak najgodniejszą rangę, Prezydent Miasta Kalisza powołał Komitet Organizacyjny obchodów rocznicy stulecia zburzenia Kalisza. Przygotowaniem programu i koordynacją jego realizacji zajęł się powołany w tym celu Pełnomocnik, Ryszard Bieniecki, wspierany przez Zespół złożony z kierujących merytorycznymi komórkami Urzędu oraz liderów rocznicowych projektów.

Wsparciu zadań ujętych w Programie służyć miały środki w wys. **480.000 zł**, wydzielone na ten cel w budżecie Kalisza, zaplanowane przez WKST, a znajdujące się w dyspozycji Pełnomocnika. Ponadto, projekt „Kalisz – Feniks 1914 – 2014” finansowany był z funduszy będących w dyspozycji Kancelarii Prezydenta Miasta. Ogółem realizacja działań wyniosła: **498.133,18 zł**.

Z budżetu Pełnomocnika Prezydenta przy Kancelarii Prezydenta Miasta na realizację powyższych zadań zostało przeznaczone: **399.973,80 zł**. Z budżetu KPM na powyższe działania przeznaczone zostało **98 159,38 zł** (brutto).

Wśród okolicznościowych przedsięwzięć, przy których WKST współdziałał merytorycznie, organizacyjnie i finansowo, znalazły się realizacje projektów: Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej: „**Gdy dymy opadły został wielki cmentarz, wymarła ruina...**”, wystawa na którą

złożyły się trzy sekwencje „Koniec czasu oswojonego”, „Sierpniowa tragedia i wojenny czas”, „Jak Feniks z popiołów”. Ekspozycja wieńczyła obchody **Dni Pamięci (2-4 sierpnia 2014 r.)**, a jej przygotowanie możliwe było dzięki pomocy finansowej, udzielonej przez Miasto Kalisz samorządowi Województwa Wielkopolskiego.

Współpraca Wydziału z kreatorami okolicznościowych wydarzeń zaowocowała także wyjątkowym akcentem muzycznym. 22 sierpnia na pl. W. Bogusławskiego odbyło się wielkie wydarzenie artystyczne – Koncert Plenerowy **Suita „Feniks”**, a wśród wykonawców znaleźli się znani artyści polskiej sceny: wokaliści **Dawid Podsiadło** i **Monika Borzym**, **Mariusz Obijalski** – fortepian, **Paweł Pańta** – kontrabas, **Paweł Dobrowolski** – perkusja. Solistom towarzyszyła **Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Kaliskiej** pod batutą **Adama Klocka**. Suitę skomponował Adam Kłoczek, autorami tekstów są **Ewa Lipska** i **Dawid Podsiadło**. Widowisko zostało zarejestrowane dla telewizji publicznej oraz utrwalone na płytach DVD.

W kręgu partnerów Miasta w realizacji okolicznościowego programu ważne miejsce miała także Miejska Biblioteka Publiczna im. A. Asnyka, która przy udziale WKST wykreowała dwa liczące się, bogate projekty kulturalne. W dniu 6 września br. uczestniczyliśmy w **Święcie Książki**. Wydarzenie to połączyło **Narodowe Czytanie „Trylogii” Henryka Sienkiewicza** i obchody **Roku Czytelnika** pod patronatem Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego oraz prezentację wydawnictw związanych z 100. rocznicą zburzenia Kalisza. Święto było okazją do spotkania z autorami oraz organizacji **25. Kiermaszu Książki Kaliskiej**. Niezwykle poruszającym akcentem stało się odczytanie tekstu odezwy H. Sienkiewicza „Do narodów cywilizowanych”. W kalendarz wydarzeń wpisało się także podsumowanie konkursu na gazetę historyczną – Jednodniówkę „Feniks”. Natomiast w dniu 14 listopada w Ratuszu odbyła się sesja pt. **„Przyodziały kłęski chmurą i ognia purpurą. Kalisz w 1914 roku”**, która zakończyła rocznicowe obchody.

Wystawa w Muzeum Okręgowym ziemi Kaliskiej „Gdy dymy opadły został wielki cmentarz, wymarła ruina...”, (fot. ze strony www.1914kalisz.pl).

Wart odnotowania jest również projekt, przygotowany we współpracy z WKST, a zainicjowany przez Galerię Sztuki im. Jana Tarasina: polsko-angielska strona internetowa **„Artyści kaliscy. Siła tworzenia silniejsza jest niż siła niszczenia”**. Jego celem jest ukazanie ciągłości życia kulturalnego w Kaliszu poprzez utworzenie zasobu biogramów prezentujących sylwetki i dokonania artystów różnych dziedzin – malarzy, rzeźbiarzy, grafików, fotografików, architektów, którzy na przestrzeni różnych epok, a także współcześnie tworzyli i pracują w naszym mieście i dla Kalisza. W 2014 r. zrealizowany został I etap projektu – opracowanych zostało 25 sylwetek artystów.

Wśród okolicznościowych przedsięwzięć, koordynowanych przez WKST, znalazł się również projekt Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego w Kaliszu UAM w Poznaniu pt. **„Mosty Sztuki – Kalisz 2014”**. Na jego szeroki interdyscyplinarny charakter złożyły się: **Międzynarodowy Plener Artystyczny** „Kalisz jako miejsce konfrontacji artystycznych i naukowych, miejsce rodzących się nowych idei i możliwości” z udziałem artystów polskich oraz gości z USA, Turcji, Białorusi i Anglii, **wykonanie muralu „Kalisz-Feniks”** na ścianie budynku WPA (ul. Nowy Świat – od strony parkingu), odsłoniętego 6 czerwca przed uroczystą sesją Rady Miejskiej, przygotowanego przez studentów i młodzież kaliską pod kierunkiem Hanka Foremana z USA oraz prof. Moniki Kostrzewy, a także **wystawa poplenerowa** w Muzeum Okręgowym Ziemi Kaliskiej i Galerii WPA UAM.

Ogromnym zainteresowaniem kaliszan i turystów cieszyły się dwie wystawy, ważne w przestrzeni społeczno-kulturalnej miasta: **„Kalisz. Sierpień 1914”** – wielkoformatowa plenerowa ekspozycja fotograficzna, a także **„Wielkie Dzieło Odbudowy”** – wystawa prac nadesłanych na konkurs ogłoszony w 1915 r. przez Uniwersytet Warszawski i Koło Architektów, a także zrealizowane w sierpniu z okazji Dni Pamięci widowisko światła i dźwięku w przestrzeni miasta **„I narodzę się znowu, jak Feniks”**. Nad przygotowaniem ww. projektów czuwał bezpośrednio Pełnomocnik ds. obchodów oraz Kancelaria PMK.

Otwarcie Wystaw Plenerowych „Kalisz. Sierpień 1914”
oraz „Wielkie Dzieło Odbudowy”, (fot. ze strony www.kalisz.naszemiasto.pl).

Trwałym śladem odbywających się obchodów jest otwarty w dniu 3 sierpnia, z udziałem **Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego**, **Skwer Historyczny ROZMAREK** – Miejsce Pamięci o tragedii sierpnia 1914 r. W jego podłożu zamontowano odlew – medalion przedstawiający logo projektu „Kalisz – Feniks 1914 – 2014”.

W trakcie obchodów **Dni Pamięci**, odwołujących się bezpośrednio do początku tragedii Kalisza sprzed 100 lat, stanowiących kulminacyjny punkt obchodów, złożono **kwiaty i zapalono znicze** pod pomnikiem Sierpnia 1914 przy ul. Podmiejskiej. W **intencji Kalisza i Jego Obywateli**, ofiar bestialskiego niszczenia naszego miasta przez Prusaków, a także wszystkich, którzy przyczynili się do odbudowy Kalisza, odprawiona została **uroczysta Msza święta w kościele parafialnym Świętej Rodziny**.

Zadanie 3. Rozwój produktu turystyki kulturowej „Kalisz – Miasto na Szlaku Bursztynowym” (WKST, KPM).

W 2013 r. rozwój produktu turystyki kulturowej **„Kalisz – Miasto na Szlaku Bursztynowym”** obejmował następujące przedsięwzięcia:

- w związku z nominacją płyty albumu „Night in Calisia” do Nagrody Grammy (ang. *Grammy Award*) rozpowszechniliśmy informację o tym, że jest to muzyczna pamiątka wielkiego jubileuszu 1850-lecia istnienia Kalisza oraz starożytnej historii kaliskiego centrum osadniczego, która toczyła się na terenach dzisiejszej ziemi kaliskiej. Takie informacje wysłaliśmy również do wszystkich miast partnerskich, z prośbą o rozpropagowanie tej informacji wśród ich mieszkańców,
- promowanie Kalisza poprzez pryzmat jego najstarszej historii, opartej na metryce wystawionej przez Ptolemeusza, upowszechnianie informacji o *Kalisii*, jako krainy na starożytnym szlaku bursztynowym podczas rejsów łodzią „Calisia”. Promocja ta, została przeprowadzona zarówno wśród turystów i mieszkańców w ramach akcji weekendowej „Kalisz na weekend”, ale również część rejsów była specjalnie dedykowana tylko i wyłącznie dzieciom i młodzieży z kaliskich szkół, świetlic socjoterapeutycznych i Domu Dziecka. Łączny koszt wsparcia rejsów to **5.000 zł**,
- wymianę zniszczonego pylonu na Trasie Bursztynowej, informującego o tym, że Kalisz leży na słynnym szlaku bursztynowym (**5.608,80 zł**),
- promocji Kalisza na szlaku bursztynowym służył również drobny gadżet – zakładka do książki, na powierzchni której umieściliśmy – na zasadzie ciekawostki – informacje na temat *Kalisii* na bursztynowym szlaku, metryki wystawionej przez Ptolemeusza Kaliszowi, tłumacząc w ten sposób zasadność promowania Kalisza jako najstarszego w Polsce. Zakładka w nakładzie 3000 sztuk została rozdana na targach turystycznych, podczas rozmaitych imprez w Kaliszu i poza miastem (**2.760,00 zł**),
- w 2013 r. upowszechniano starożytną historię naszego miasta podczas specjalnego seminarium, które odbyło się w Święto Miasta Kalisza, w ramach projektu unijnego „Witamy w Krainie Błękitu”. Podczas tego spotkania mgr Leszek Ziąbka wygłosił wykład i przedstawił prezentację multimedialną pt. „Szlaki handlowe na przełomie er – Kalisia”. (koszt opracowania materiałów archeologicznych i przygotowania tegoż wykładu **370 zł**).

Niepowtarzalną i bezprecedensową w skali kraju okazją do promocji Kalisza przez pryzmat jego najstarszej pisanej metryki spośród wszystkich polskich miast i – co za tym idzie – w kontekście jego usytuowania na historycznym szlaku bursztynowym, była nagroda **GRAMMY AWARD** przyznana w 2014 r. albumowi „Night in Calisia” kompozycji Włodek Pawlika, w wykonaniu Włodek Pawlik Trio, Randy Breckera i orkiestry symfonicznej Filharmonii Kaliskiej pod batutą Adama Klocka. Nagroda ta pociągnęła za sobą wiele sytuacji i wydarzeń, podczas których Kalisz promowany był w kontekście dzieła Pawlika z wyraźnym podkreśleniem, że suita jest muzyczną opowieścią o starożytnym Kaliszu – *Kalisii*. Ponadto wiele wydarzeń wykorzystanych zostało do tego, aby przy ich okazji promować Kalisz w ogóle – jako najstarsze polskie miasto, wspaniałe, ciekawe, przychylne artystom i projektom kulturalnym. Promocja Kalisza, która otrzymała nazwę „Mamy Grammy” odbyła się podczas:

- pobytu Włodek Pawlika w Stanach Zjednoczonych, związanego z udziałem w ceremonii wręczenia nagród „Grammy Award 2014” w Los Angeles oraz jego recitalem, zorganizowanym przez Polski Konsulat w Los Angeles. Artysta informował publiczność i media o tym, że KALISZ współfinansował polską edycję płyty „Night in Calisia”, promował nasze miasto i informował o nim w wywiadach i podczas konferencji z udziałem międzynarodowych mediów; prezentował Kalisz i dystrybuował materiały promocyjne na temat Kalisza podczas spotkań i konferencji,
- Gali Wręczenia Nagród Fryderyk 2014 (m.in. reklama Kalisza w Programie Gali, prezentacja multimedialna z ekspozycją logotypu miasta, promocja miasta podczas transmisji telewizyjnej, ekspozycja miasta jako Partnera Gali we wszystkich informacjach prasowych),
- Koncertu „Night in Calisia” w Sali Kongresowej Warszawie (m.in. logo miasta

umieszczone było we wszystkich materiałach promocyjnych, prezentacja multimedialna z ekspozycją logotypu miasta na ekranach podczas koncertu, bannery promujące miasto na widowni, kampania radiowa (Radio ZET i Chilli ZET), miesięczna kampania outdoorowa w Warszawie, kampania prasowa i internetowa.

W ramach obchodów setnej rocznicy zniszczenia Kalisza w 1914 r. ze środków finansowych będących w dyspozycji KPM przygotowano i zrealizowano szereg działań, mających na celu upowszechnienie wśród mieszkańców i turystów wiedzy na temat wydarzeń sprzed stu lat, a także obrazu Kalisza i życia społecznego mieszkańców w czasach poprzedzających sierpniową katastrofę. Wiele działań i przedsięwzięć kulturalnych zostało zainicjowanych, opracowanych i przeprowadzonych z osobnego budżetu przez pełnomocnika Prezydenta Miasta Kalisza. Łącznie tworzyły one spójny przekaz informacyjno-promocyjny obchodów setnej rocznicy katastrofy kaliskiej. Całość obchodów sygnowana była specjalnie stworzonym na tę okoliczność znakiem Feniksa, który wraz z podpisem „Kalisz-Feniks” informował o symbolice miasta uwikłanego w katastrofę, porównując je do legendarnego Feniksa, który po spaleniu powstał z popiołów. Ekspozycja miasta jako partnera koncertu we wszystkich informacjach prasowych i reklama w TV Amazing oraz w Radio Centrum wyniosła **69.838,86 zł**.

W 2014 roku przygotowana została również koncepcja projektu „Bursztynowy diadem” (**3.936 zł**), w ramach którego Kalisz promowany był przez pracowników CIT podczas VIII Europejskiego Święta Bursztynu w Wieluniu, trwającego w dniach 9-10.08.2014 r., w kontekście usytuowania na historycznym szlaku bursztynowym.

Zadanie 4. Rozwój produktu turystyki kulturowej „Kalisz – początki Państwa Polskiego” poprzez współdziałanie z organizatorami jarmarków archeologicznych, biesiad piastowskich i innych plenerowych imprez rycerskich (WKST, KPM).

W celu rozwoju produktu turystyki kulturowej „Kalisz – początki Państwa Polskiego” na terenie Rezerwatu Archeologicznego „Kaliski Gród Piastów na Zawodziu” organizowane są różne imprezy plenerowe służące kultywowaniu wartości historycznych związanych z rolą jaką Kalisz odegrał w dziejach państwa wczesnopiastowskiego.

26 maja 2013 r. tysiące gości odwiedziło grodzisko na Zawodziu, które na cały dzień zamieniło się w **Zagrodę Piasta Kołodzieja**. Nie zabrakło więc średniowiecznego jadła i napitków, którymi za darmo częstowano przybyłych gości, pokazów codziennych zajęć i dawnych rzemiosł, atrakcji, jakie dostarczały niegdysiejsze rozrywki oraz zabaw dla dzieci. Przy okazji zaprezentowano największe w Polsce koło Piasta Kołodzieja, które ubiegać się będzie o miejsce w Księdze Rekordów Guinnessa, i któremu poświęcono tę imprezę. Ogromnych rozmiarów koło o średnicy 330 cm, obwodzie prawie 10,5 m i średnicy piasty 38 cm, zrobione z dębowego pnia, wyszło spod ręki Jana Rąckiego. Rzemieślnik – kołodziej ze Stawiszyna, aczkolwiek związany z Kaliszem, wykonał koło w autentycznym, starym warsztacie kołodziejskim, posługując się technologią i narzędziami używanymi do tego celu przed ponad pięćdziesięciu laty.

Mieszkańcy Kalisza, regionu oraz turyści mogli przenieść się w zamierzchłe, średniowieczne czasy, korzystając z licznych atrakcji przygotowanych przez organizatorów. Podczas imprezy odbyły się inscenizacje i widowiska historyczne „Chrzest Neofitów” – inscenizacja nad brzegiem rzeki, przemarsz orszaku książęcego z nad rzeki do kościoła św. Wojciecha na uroczystą sumę odpustową z udziałem orszaku książęcego przy ołtarzu polowym w Kolegiacie św. Pawła. „Narodziny Wodza” – widowisko plenerowe w zagrodzie Piasta Kołodzieja, pożegnanie biskupa Wojciecha – powierzenie misji chrystianizacyjnej w Prusach, przemarsz orszaku książęcego i biskupiego nad rzekę i „odpłynięcie do Prus”, „Postrzyżyny” – finałowe widowisko plenerowe oraz „Średniowieczny Majowy Teatr Kuglarzy” o charakterze konkursu z udziałem grup historycznych i szkolnych prezentujących wizualizację średniowiecznych legend, pieśni i podań.

Kościółek św. Wojciecha stał się średniowiecznym skryptorium Galla Anonima, gdzie działała szkołka pisania gęsim piórem dla dzieci. W wieży obronnej na grodzisku odbyły się pokazy prasy Gutenberga i czerpania papieru.

Przybyłym zaprezentowano również zajęcia przodków: pieczenie chleba i podpłomyków, ziołolecznictwo, wędzenie potraw, produkcję dziegiu, garncarstwo, plecionkarstwo czy kowalstwo. Odwiedzający „Kaliski Gród Piastów” mogli posilić się potrawami przygotowanymi według starych receptur, spróbować wytwarzanych przez dawną ludność napojów, ale też posmakować chleba i ciasta wypieku kaliskiego piekarza Stanisława Paraczyńskiego.

Organizacja i promocja plenerowej imprezy „Kalisz Piastowski. W zagrodzie Piasta Kołodzieja”, która już po raz drugi odbyła się na terenie „Kaliskiego Grodu Piastów” wyniosła **29.576,46 zł** (druk ulotek, inscenizacje historyczne, wykupienie spotów w Radio Centrum Kalisz i Radio Eska, nagłośnienie – ze środków w dyspozycji KPM).

Corocznie, począwszy od 1995 r., przy udziale środków finansowych Miasta Kalisza, organizowane są przez MOZK na terenie „Kaliskiego Grodu Piastów” – w ramach czerwcowego Święta Miasta Kalisza – Jarmarki Archeologiczne. Festyn przybliża i popularyzuje wybrane dziedziny życia sprzed wieków. Imprezę plenerową poprzedza konkurs plastyczny o charakterze edukacyjno-oświatowym, skierowany do dzieci i uczącej się młodzieży.

XVIII Jarmark Archeologiczny odbył się 15 czerwca 2013 r. W tym roku przypadła 780. rocznica najazdu śląskiego księcia Henryka Brodatego na gród w Kaliszu. Organizatorzy chcieli przypomnieć to istotne wydarzenie dla historii miasta. Podczas Jarmarku zaprezentowana została inscenizacja zdobycia kaliskiego grodu przez książęce wojska. Nie zabrakło też warsztatów tkackich, garncarskich, pokazów hafciarstwa, ziołolecznictwa i kuchni wczesnośredniowiecznej. Chętni mogli przymierzyć średniowieczne stroje, a nawet wypożyczyć je na czas trwania imprezy. Oprócz warsztatów zwiedzający próbowali swoich sił w strzelaniu z łuku czy rzucie oszczepem.

Dla najmłodszych przygotowano archeologiczne poszukiwania skarbów ukrytych w specjalnym wykopie. Podczas zabawy można było zrekonstruować odnalezione gliniane naczynie i układać archeologiczne puzzle. Kaliscy archeolodzy zaprezentowali swój warsztat pracy i sprzęt wykopaliskowy. Nie zabrakło też ciekawych opowieści o kulturze, uzbrojeniu, strojach i zwyczajach epoki średniowiecza.

Natomiast w zabytkowej „białej chacie” odbyły się, przygotowane przez Zespół Folklorystyczny „Piwonice” tradycyjne zajęcia gospodarskie, m.in. ubijanie masła, pranie i maglowanie oraz wykonywanie papierowych ozdób. Impreza dotowana była przez Miasto Kalisz kwotą **5.000 zł** ze środków w dyspozycji WKST.

Biesiady Piastowskie, organizowane od lat przez Bractwo Rycerskie Ziemi Kaliskiej oraz Stowarzyszenie Kalisz XXI, są już trwałym elementem życia grodziska na Zawodziu oraz kalendarza poważnych imprez historyczno-rekonstrukcyjnych w naszym kraju. Najlepszym dowodem na to są setki kaliszian i turystów oraz członków bractw rycerskich z całej Polski, bawiących na Biesiadach Piastowskich.

W 2013 r. impreza przebiegała pod hasłem „**Przyłbice i kaptury**”. Przygotowane z tej okazji scenki i inscenizacje odnosiły się do związków Kalisza z historią zmagania polsko-krzyżackich. Kaliszanom i przybyłym na tę imprezę turystom przypomniano najazd Krzyżaków na teren grodu na Zawodziu w roku 1331, kiedy to oddział krzyżacki prawdopodobnie ostatecznie położył kres osadnictwu kaliszian na tym terenie oraz zniszczył kolegiatę pw. św. Pawła. Zainscenizowano również próbę zdobycia bramy nowego miasta. Ponadto przedstawiono publiczności historię zawarcia pokoju z Zakonem Krzyżackim w czasach Kazimierza Wielkiego. Nie zabrakło też prezentacji walki rycerzy z okresu grunwaldzkiego, jako że w wielkiej wojnie brała udział kaliska chorągiew. Impreza dotowana była przez Miasto Kalisz kwotą **5.000 zł** ze środków w dyspozycji WKST, w ramach otwartego konkursu ofert, natomiast promocję tego przedsięwzięcia poprzez dofinansowanie druku plakatów, wsparła KPM (**1.000 zł**).

Biesiada Piastowska na Zawodziu w 2013 r., (fot. ze strony www.kalisz.naszemiasto.pl).

Miejscem Biesiady Piastowskiej w sierpniu 2014 r. było otoczenie baszty Dorotki. Średniowieczni wojowie i rycerze zaprezentowali dawne uzbrojenie i stroje, po czym stoczyli pokazowe walki rycerskie. Członkowie kaliskiego bractwa wraz ze swoimi gośćmi zaprezentowali uzbrojenie z okresu rozbicia dzielnicowego oraz panowania pierwszych Jagiellonów. Impreza stanowiła zaproszenie do odwiedzenia w sobotę 6 września „Kaliskiego Grodu Piastów” na Zawodziu, który stał się wielki placem bitewnym. Bractwo Rycerskie Ziemi Kaliskiej, Stowarzyszenie Kalisz XXI i Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej przygotowywały widowisko „**Calisia 1383**”, odwołujące do wojny domowej w Wielkopolsce w XIV wieku, toczonych między rycerskimi rodami Grzymalitów i Nałęczów. W czasie walk Kalisz był dwukrotnie oblegany. Impreza dotowana przez Miasto Kalisz kwotą **5.000 zł** ze środków w dyspozycji WKST. KPM wsparła Biesiadę Piastowską poprzez druk plakatów, ich wyklejenie i ekspozycję kwotą **1.480 zł**.

Ponadto w sezonie wiosenno-letnim 2013 r. ogromną popularnością cieszył się produkt turystyczny „**Wybierz Kalisz na weekend**”. Akcja ta, skierowana zarówno do turystów jak i mieszkańców miasta, realizuje cele związane z propagowaniem dziedzictwa kulturowego Kalisza, zapewniając przy tym wyśmienitą zabawę.

W ramach akcji można zwiedzić nasze miasto na trzy różne sposoby. Każdy z nich dostarczał uczestnikom wielu ciekawych informacji na temat historii Kalisza, która opowiadana jest przez przewodników PTTK. Rejs łodzią „Calisia”, to wyprawa do starożytnej *Kalisii*, jak również do czasów grodu wczesnośredniowiecznego, który usytuowany był na terenach dzisiejszego Zawodzia. Z kolei przejażdżka zabytkowym autobusem z lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku, to znakomita forma poznania piękna Kalisza, architektury jego najważniejszych zabytków i miejsc oraz wysłuchania ciekawych opowieści, związanych z każdym z tych punktów. Wejście na wieżę związane ze zwiedzaniem budynku ratusza także zapewnia solidną dawkę informacji na temat historii naszego miasta.

W 2013 roku udało nam się porozumieć z lokalami gastronomicznymi w centrum miasta, które dla każdego, kto okazał bilet wstępu na wieżę lub bilet na rejs lub przejażdżkę jedną z atrakcji turystycznych, przygotowały niespodzianki kulinarne w formie rabatów na wybrane potrawy, albo bezpłatnych dodatków do zamówionych posiłków. Akcję doceniła Polska Organizacja Turystyczna, przyznając jej certyfikat „Najlepszy Produkt Turystyczny”, co oznacza, że ten

produkt znalazł się wśród dziesięciu najlepszych produktów w Polsce w 2013 roku i był promowany i rekomendowany przez Polską Organizację Turystyczną.

Biuro Promocji wsparło także realizację zdjęć do filmu dokumentalnego o wczesnośredniowiecznych dziejach Kalisza pt. „Początki dynastii Piastów” w ramach cyklu emitowanego w TVP „Tajemnice początków Polski” – naszym wkładem było zabezpieczenie konnego zaprzęgu do obsługi wozu rzymskich kupców oraz opłacenie grupy legionistów rzymskich w historycznych strojach. Prapremiera filmu odbyła się w marcu 2015 r. (2.500 zł).

Na planie filmu „Początki dynastii Piastów”,
(fot. Maciej Kaliński, www.archeowiesci.pl).

Ponadto w roku 2014 Centrum Informacji Turystycznej informowało o Nocy Muzeów w Muzeum Okręgowym Ziemi Kaliskiej, Dniu z Celtami, warsztatach historycznych, widowisku historycznym „Calisia 1383”, odbywających się na terenie „Kaliskiego Grodu Piastów”, Biesiadzie Piastowskiej przy Baszcie Dorotce. Uzyskane od organizatorów plakaty prezentowane były w siedzibie CIT oraz w infokiosku witrynowym. Ponadto przekazywaliśmy informacje o nowo powstałej koncepcji wspólnego zarządzania Szlakiem Piastowskim.

Zadanie 5. Rozwój produktu turystyki kulturowej „Kalisz Wielokulturowy” – w tym m.in. prowadzenie i systematyczne uzupełnianie na stronie internetowej Miasta zakładki „Kalisz wielokulturowy i wielowyznaniowy”, współpraca z organizatorami Dni Kultury mniejszości narodowych i wyznaniowych (WKST).

W 2013 r. na terenie miasta Kalisza żadne podmioty nie podejmowały inicjatyw zmierzających do organizacji monograficznych Dni Kultury poświęconych poszczególnym mniejszościom narodowym i wyznaniowym. W dniu 18 kwietnia 2013 r. Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk zorganizowało w Villi Calisia promocję książki autorstwa Sławomira Przygodzkiego „Kalisz Wielokulturowy”, będącą pierwszą publikacją tak szeroko i wnikliwie podejmującą problematykę wielokulturowej i wielowyznaniowej przeszłości miasta. Książka ukazała się w 2012 r. dzięki wsparciu finansowemu samorządu Kalisza.

Zadanie 6. „Wielkopolska Piastów wraz z Kaliszem, najstarszym z polskich miast” – realizacja wspólnie z Urzędem Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego, produktu wizerunkowego ujętego w głównych dokumentach strategicznych Wielkopolski: WRPO 2007–2013, w Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim oraz Programie Operacyjnym Rozwoju Produktów Turystycznych Wielkopolski Wielkopolskiej Organizacji Turystycznej (KPM).

Ze względu na fakt, że zadanie 6 i 7 są z sobą powiązane patrz – działania omówione zostały w zadaniu 7 poniżej.

Zadanie 7. Realizacja kompleksowej kampanii promocyjnej produktów turystycznych i wizerunku turystycznego Wielkopolski „Wielkopolska Piastów z Kaliszem – Najstarszym Miastem w Polsce” – region Kujawsko-Pomorski i Wielkopolska. Kalisz będzie promowany w regionie, kraju i za granicą jako ośrodek, w którym rodziła się polska państwowość, jako miasto najstarsze w Polsce posiadające interesującą ofertę turystyczną, zarówno pod względem obiektów historycznych, jak i wydarzeń (KPM).

W 2013 r. Kalisz promowany był w ramach kampanii reklamowej „**Wielkopolska – wielka historia, wielka przygoda**”. Miała ona na celu prezentację walorów Wielkopolski, jako miejsca spędzania wolnego czasu. W ramach kampanii został nakręcony spot promujący Wielkopolskę, w którym jedną z głównych ról odegrało nasze miasto. Zdjęcia do filmu były realizowane w centrum Kalisza w ciągu dwóch dni. Kampania promocyjna kosztowała 1,8 mln zł. Prowadzony przez Wielkopolską Organizację Turystyczną (WOT) projekt był współfinansowany ze środków unijnych.

Kampania skierowana była zarówno do turystów z Polski – przede wszystkim z województw sąsiadujących z Wielkopolską, jak i zza granicy – z takich państw, jak Niemcy, Hiszpania, Holandia oraz Wielka Brytania. Gotowy spot (30 sekund) wyemitowany został w blokach reklamowych wielu stacji telewizyjnych polskich i zagranicznych, m.in.: ATM Rozrywka, BBC Entertainment, BBC Knowledge, BBC Lifestyle, History, Czwórka, Polsat Cafe, Polsat 2, Polsat Film, TVP INFO, Polsat News, Polsat Sport, Polsat Sport Extra, ESKA TV, National Geographic.

Przedsięwzięcie to spotkało się z następującym odbiorem:

- display w Polsce i za granicą (Niemcy, Wielka Brytania, Hiszpania, Holandia) – ponad 124 mln odsłon reklamy,
- retargetowanie – ponad 16,5 mln odsłon,
- SEM w wyszukiwarkach internetowych w Polsce i za granicą (Niemcy, Wielka Brytania, Hiszpania, Holandia) – ponad 3,7 mln odsłon,
- Facebook – ponad 3500 polubień fanpage, prawie 14,5 mln odsłon reklamy.

W ramach realizacji eventów szacunkowe wskaźniki dotarcia do odbiorców kampanii przedstawiają się następująco:

- Strefy Relaksu w Warszawie, Wrocławiu, Gdańsku, Łodzi oraz Katowicach – ok. 20 000 odbiorców,
- Targi Turystyki i Wypoczynku „Lato” w Warszawie – ok. 25 000 odwiedzających,
- Międzynarodowe Targi Turystyczne we Wrocławiu – ok. 12 000 odwiedzających.

W 2014 r. kierownik Biura Promocji uczestniczyła w rozmowach z przedstawicielami jednostek samorządów terytorialnych z obszaru Wielkopolski związanymi ze Szlakiem Piastowskim. Rozmowy te zakończyły się podpisaniem „**Porozumienia samorządowego w sprawie koordynacji Szlaku Piastowskiego na terenie województwa wielkopolskiego**”. Sygnatariuszami porozumienia są: Województwo Wielkopolskie, Powiat Gnieźnieński, Miasto Kalisz, Powiat Kościański, Powiat Słupecki, Powiat Wągrowiecki, Miasto Gniezno, Miasto Konin, Miasto Wągrowiec, Miasto i Gmina Kłecko. Miasto i Gmina Krzywiń, Miasto i Gmina Pobiedziska, Gmina i Miasto Pyzdry, Gmina Trzemeszno, Miasto i Gmina Września, Gmina Łądek, Gmina Łubowo, Gmina Wągrowiec, Powiat Średzki i Gmina Dominowo. Dokument ten zobowiązuje jego sygnatariuszy do podjęcia wszelkich starań, mających na celu poprawę stanu i dostępu do obiektów Szlaku Piastowskiego, zgodnie z obszarem działania samorządów terytorialnych z województwa wielkopolskiego, a więc także kaliskiego, w tym szczególnie do ustanowienia

wszystkich obiektów szlaku jako gwarantowanych.

Liderem działań mających na celu wdrożenie idei wspólnej koordynacji **Szlaku Piastowskiego** jest powiat gnieźnieński. Miasto Kalisz – tak jak pozostali sygnatariusze porozumienia – udzieli w 2015 r. powiatowi gnieźnieńskiemu dotacji celowej w wysokości 7.654 zł z przeznaczeniem na zatrudnienie koordynatora Szlaku Piastowskiego, który został już wybrany w trybie konkursowym.

Zadanie 8. Współpraca z Wielkopolską Organizacją Turystyczną i zainteresowanymi podmiotami (w zakresie produktów: turystyka kulturowa, aktywna, przemysłowa i biznesowa) przy wydaniu folderu pt. „Katalog Produktów Turystycznych Wielkopolski” (KPM, CIT).

Współpraca z Wielkopolską Organizacją Turystyczną i zainteresowanymi podmiotami w zakresie produktów: turystyka kulturowa, aktywna, przemysłowa i biznesowa przy wydaniu folderu pt. „Katalog Produktów Turystycznych Wielkopolski”, obejmowała następujące działania:

- opracowanie i przekazanie wykazu imprez zaplanowanych na 2013 rok, które zostały zamieszczone w publikacji „**Wielkopolska – imprezy kulturalne, rekreacyjne i sportowe 2013**”,
- przygotowanie i wysłanie materiałów archiwalnych dotyczących Centrum Informacji Turystycznej, które zostały wykorzystane podczas wystawy z okazji 50-lecia Informacji Turystycznej w Polsce,
- przygotowanie materiału do publikacji „Turystyka biznesowa w Wielkopolsce”.

CZĘŚĆ II - Tabelaryczna

**Monitoring realizacji „Gminnego programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kalisza na lata 2013 -2016”
za okres 2013 - 2014**

Priorytet I	Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element społeczno-gospodarczego rozwoju miasta Kalisza	
KIERUNEK 1	Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania	
Zadanie 1	Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność Miasta Kalisza:	stan zaawansowania zadania w l. 2013-2014
1.1	Przeprowadzenie prac remontowych w budynkach zabytkowych będących w zarządzie MZBM.	ciągłe
1.2	Przeprowadzenie prac remontowych w placówkach oświatowych zlokalizowanych w budynkach zabytkowych: <ul style="list-style-type: none"> wpisanych do rejestru zabytków: I Liceum Ogólnokształcące im. Adama Asnyka przy ul. Grodzkiej 1 	w trakcie realizacji
	<ul style="list-style-type: none"> ujętych w gminnej ewidencji zabytków: II Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki, przy ul. Szkolnej 5, Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 3, przy ul. św. Michała 3, Gimnazjum Nr 4 im. Marii Dąbrowskiej, przy ul. Polnej 17 	w trakcie realizacji
1.3	Przeprowadzenie kompleksowych prac remontowo-konserwatorskich Mostu Kamienno na rzece Prośnie objętego wpisem do rejestru zabytków, zgodnie z opracowaną dokumentacją konserwatorską i remontową.	zrealizowane
1.3.a	Prowadzenie prac inwestycyjnych i remontowych na obiektach mostowych oraz drogach położonych na obszarze objętym ochroną konserwatorską.	ciągłe
1.4.	Przeprowadzenie prac remontowych w budynku objętym wpisem do rejestru zabytków przy ul. Śródmiejskiej 34, mieszczącym Przychodnię lekarskie, polegających na: <ul style="list-style-type: none"> renowacji elewacji frontowej etap IV, V i VI obiektu; bieżącym odnawianiem malatury wewnętrznej ścian obiektu oraz konserwacji instalacji wod.-kan., gaz, elektrycznej (MSOZ) 	w trakcie realizacji
1.5.	Bieżące utrzymanie zabytkowych budynków Ratusza oraz Villi Calisia, objętych wpisem do rejestru zabytków, stanowiących siedziby Urzędu Miejskiego w Kaliszu.	ciągłe
1.5.a	Dążenie do przeprowadzenia zadań inwestycyjnych dotyczących zabytkowego budynku ratusza – w miarę zabezpieczonych środków finansowych w budżecie miasta w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> wymiany posadzki na korytarzu i holu III piętra w budynku; opracowania projektu remontu elewacji ratusza oraz osuszenia przyziemia i piwnic budynku; opracowania dokumentacji technicznej i przeprowadzenia remontu pokrycia dachu na budynku; remontu pomieszczeń sanitariatów; remontu pomieszczeń wieży ratuszowej wraz z wymianą stolarki. 	w trakcie realizacji

1.6.	Prowadzenie rewaloryzacji zespołów zabytkowej zieleni, objętych wpisem do rejestru zabytków: <ul style="list-style-type: none"> • Park Miejski, • park podworski w Szczypiornie, • park podworski na Majkowie, • Planty Miejskie (WSRK) 	ciągłe
1.7.	Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy zachowanych fragmentach murów miejskich objętych wpisem do rejestru zabytków, zlokalizowanych na działkach, których właścicielem jest Miasto. (WKST)	ciągłe
1.8.	Podjęcie działań zmierzających do rewaloryzacji budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej przy ul. Łaziennej 6, objętego wpisem do rejestru zabytków.	w przygotowaniu
Zadanie 2.	Dążenie do opracowania programu rewaloryzacji zabytkowego Parku Miejskiego (WSRK)	w trakcie realizacji
Zadanie 3.	Dążenie do rewitalizacji kaliskiej Starówki (zmiana zakresu I etapu zadania – zamiast rewitalizacji płyty Rynku Głównego remont zabytkowego budynku ratusza) (WRI)	w trakcie realizacji
3.1.	Opracowanie, zgodnie z wytycznymi WKZ dokumentacji historyczno-architektonicznej, a następnie dokumentacji projektowej. Zmiana zakresu I etapu zadania – opracowanie, zgodnie z wytycznymi WKZ, dokumentacji projektowej remontu zabytkowego budynku ratusza (WRI)	zrealizowane
3.2.	Przystąpienie do realizacji projektu rewitalizacji (zgodnie ze zmianą zakresu I etapu zadania – remont zabytkowego budynku ratusza) (WRI)	w trakcie realizacji
Zadanie 4.	Dążenie do rewitalizacji obszarów i obiektów przemysłowych zlokalizowanych na terenie miasta (WRI – zmiana, w listopadzie 2014 r. powstało stanowisko ds. rewitalizacji)	w przygotowaniu
Zadanie 5.	Utrzymanie ograniczenia ruchu kołowego w obrębie kaliskiej Starówki (ZDM)	ciągłe
Zadanie 6.	Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych będących własnością Miasta (WGM, WRI, MZBM)	cykliczne
Zadanie 7.	Opracowanie i realizacja planu systematycznych kontroli stanu zachowania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych – w porozumieniu i z udziałem przedstawicieli Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków (WKST i PINB)	ciągłe
Zadanie 8.	Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków stanowiących własność Miasta (Wydziały i BOIPS)	ciągłe
Zadanie 9.	Zapewnienie właściwego utrzymania grobownictwa wojennego i miejsc pamięci narodowej, w szczególności prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy historycznych nagrobkach i miejscach pamięci narodowej na kaliskich cmentarzach (WSRK)	ciągłe
Zadanie 10.	Wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli zabytków poprzez dofinansowanie prowadzonych przez nich prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych w ramach uchwały Nr XLIX/687/2010 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 27 maja 2010 roku w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków (WKST)	ciągłe

Zadanie 11.	Współpraca samorządu ze związkami wyznaniowymi, będącymi właścicielami i zarządcami zabytków sakralnych (kościół, zespoły kościelno-klasztorne, cmentarze), umożliwiającą wspieranie ich działań przy podejmowaniu niezbędnych prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych (WKST)	ciągłe
Zadanie 12.	Współpraca z właścicielami zabytkowych cmentarzy położonych przy kaliskiej Rogatce, stowarzyszeniami zajmującymi się statutowo ochroną i opieką nad dziedzictwem kulturowym oraz WUOZ w celu wypracowania skutecznych form zachowania i ochrony integralności tych nekropolii. (WKST)	ciągłe
KIERUNEK 2	Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami	
Zadanie 1.	Stosowanie zwolnień od podatku od nieruchomości w odniesieniu do budynków i gruntów wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej (zgodnie z art. 7 ust 1 pkt 6 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (tj.: Dz. U. z 2006r. Nr 121, poz. 844 z późn. zm.) (WF)	ciągłe
Zadanie 2.	Stosowanie zwolnień od podatku od nieruchomości budynków wielorodzinnych stanowiących zabytkową substancję Miasta, w których dokonano remontu co najmniej jednej ściany zewnętrznej lub dachu pokrytego dachówką (w ramach uchwały Nr LVI/758/2010 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 28 października 2010 r. w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości) (WF)	ciągłe
Zadanie 3.	Współpraca z organizacjami pozarządowymi, mająca na celu realizację zadań ważnych dla społeczności lokalnej o charakterze gospodarczym, społecznym, kulturalnym, sportowym, czy innym (BOIPS)	ciągłe
Zadanie 4.	Poszukiwanie inwestorów i funduszy dla rozwoju miasta (BOIPS)	ciągłe
Zadanie 5.	Współpraca organizacyjna i merytoryczna z organizatorami zbiorów publicznych przeznaczonych na ratowanie zabytkowych kaliskich cmentarzy (WKST)	cykliczne
KIERUNEK 3	Współpraca z właścicielami zabytków położonymi na terenie Kalisza mająca na celu poprawę ich stanu zachowania	
Zadanie 1.	Bieżące zamieszczanie na stronie internetowej Miasta dostępnych samorządowi informacji dotyczących możliwości pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, ułatwiających właścicielom i zarządcom obiektów zabytkowych terminowe i prawidłowe składanie stosownych wniosków w dziedzinie dziedzictwa kulturowego miasta (BOIPS i WKST)	cykliczne
Zadanie 2.	Doradztwo dla właścicieli i zarządców obiektów zabytkowych w zakresie możliwości pozyskania środków finansowanych z budżetu Miasta Kalisza w trybie uchwały Nr XLIX/687/2010 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 27 maja 2010 roku w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków (WKST)	ciągłe
Zadanie 3.	Doradztwo dla organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych za zachowanie i utrzymywanie dziedzictwa kulturowego (BOIPS)	ciągłe
Zadanie 4.	Współpraca z zarządcami obiektów zabytkowych położonych na terenie Kalisza, będących własnością samorządu Województwa Wielkopolskiego, w których prowadzona jest działalność kulturalna – Teatr im. W. Bogusławskiego, Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej, Centrum Kultury i Sztuki – mająca na celu należyte ich utrzymanie i wyeksponowanie (WKST)	cykliczne

KIERUNEK 4	Podjęmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne.	
Zadanie 1.	Bieżące utrzymanie zabytkowych zespołów zieleni miejskiej, zgodnie z Programem ochrony środowiska dla Kalisza na lata 2011-2014 z perspektywą do roku 2018 r. w części dotyczącej ochrony zasobów przyrody, w tym zieleni miejskiej (str. 59-61 Programu) (WSRK)	ciągłe
Zadanie 2.	Dążenie do wyeksponowania zabytków w przestrzeni miejskiej poprzez zagospodarowanie ich otoczenia i iluminację (WRI)	w trakcie realizacji
KIERUNEK 5	Podjęmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.	
Zadanie 1.	Podjęcie współpracy z Wydziałem Pedagogiczno-Artystycznym w Kaliszu UAM im. A. Mickiewicza w Poznaniu w celu włączenia studentów i absolwentów kierunku „ochrona dóbr kultury” w działania zmierzające do upowszechniania i ochrony dziedzictwa kulturowego Kalisza. (WKST)	w przygotowaniu
Zadanie 2.	Kontynuacja współpracy z Liceum Plastycznym wchodzącym w skład Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 w Kaliszu w zakresie zatwierdzania kierunków kształcenia związanych z opieką nad zabytkami: renowacja elementów architektury i architektura krajobrazu. (WE)	ciągłe
Zadanie 3.	Wspieranie i promowanie inicjatyw dotyczących powstania i rozwoju nowych prywatnych muzeów czy ekspozycji. (WKST)	cyklicznie
Zadanie 4.	W przypadku wystąpienia zapotrzebowania na pracowników związanych z tradycyjną sztuką budowlaną - podjęcie przez PUP, w ramach posiadanych możliwości merytorycznych i finansowych, przeznaczonych na aktywne formy zwalczania bezrobocia, działań zmierzających do organizacji szkoleń, jak i ewentualnego tworzenia miejsc pracy. (PUP)	cyklicznie
Priorytet II	Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego miasta	
KIERUNEK 1	Realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami, jako potwierdzenia uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.	
Zadanie 1.	Przyjęcie przez Radę Miejską „Programu Opieki nad Zabytkami na Miasta Kalisza lata 2013-2016” oraz okresowe monitorowanie jego realizacji (WKST)	w trakcie realizacji
Zadanie 2.	Przyjęcie przez Radę Miejską aktualizacji Zintegrowanego Planu Rozwoju Obszarów Miejskich i Poprzemysłowych dla Miasta Kalisza do roku 2020 oraz kolejne aktualizacje Planu w przypadku wystąpienia takiej konieczności, w celu ukierunkowania działań rewitalizacyjnych i stworzenia warunków do równoważenia struktury przestrzennej i społecznej miasta (WRI, BOIPS)	zrealizowane
Zadanie 3.	Coroczne wydzielanie w budżecie miasta Kalisza środków finansowych umożliwiających realizację zadań własnych samorządu w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, objętych Programem Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kalisza na lata 2013-2016 (wszystkie Wydziały, MZOS, MZBM, ZDM)	ciągłe
Zadanie 4.	Prowadzenie i bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków nieruchomości Miasta Kalisza (WKST)	ciągłe
Zadanie 5.	Stała współpraca samorządu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (wszystkie Wydziały i jednostki organizacyjne)	ciągłe
Zadanie 6.	Zawieranie w umowach sprzedaży, dzierżawy zabytków nieruchomości warunków nakładających obowiązek przeprowadzenia niezbędnych prac remontowych i konserwatorskich (WGM, MZBM)	cykliczne

Zadanie 7.	Okresowa kontrola, zgodnie z art. 62 Prawa budowlanego wszystkich obiektów (w tym również obiekty zabytkowe poddawane są okresowej kontroli raz na 5 lat). W przypadku instalacji gazowej oraz przewodów kominowych obowiązek ten dotyczy okresu rocznego. (MZBM, MZOS, WA-G)	ciągłe
Zadanie 8.	Okresowa kontrola właściwego oznakowania zabytków wpisanych do rejestru zabytków, znakiem informacyjnym przekazanym przez samorząd (znak Konwencji Haskiej) (WKST)	cykliczne
Zadanie 9.	Coroczna aktualizacja <i>Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Miasta Kalisza</i> sporządzonego na podstawie otrzymanych aktualizacji od właścicieli lub zarządców obiektów zabytkowych (WZKO, WKST)	cykliczne
KIERUNEK 2	Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.	
Zadanie 1.	Uwzględnianie ochrony zabytków nieruchomych ujętych w gminnej ewidencji zabytków, zasad ochrony odnoszących się do stref ochrony konserwatorskiej, w tym stref występowania zabytków archeologicznych oraz zasad ochrony odnoszących się do stref ochrony przyrody, w opracowywanych dla terenu Miasta Kalisza dokumentach studialnych dot. polityki przestrzennej – np. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”, w dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, a ponadto w decyzjach o warunkach zabudowy (WBUA, WSRK, WKST)	ciągłe
Zadanie 2.	W odniesieniu do wszelkich opracowywanych dla terenu Miasta Kalisza dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego” oraz we wszelkich dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, a ponadto w decyzjach o warunkach zabudowy, wprowadzanie zapisów zapewniających ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz innych obszarów chronionych, tj. historycznych obszarów urbanistycznych, założeń dworsko-parkowych, zabytkowych cmentarzy oraz obiektów wpisanych do rejestru i ujętych w gminnej ewidencji zabytków (WBUA)	ciągłe
Zadanie 3.	Dążenie do wytypowania obszaru miasta, który ze względu na jego cechy wymaga opracowania mpzp. (WBUA i Wydziały merytoryczne)	cykliczne
Zadanie 4.	Podejmowanie działań eliminujących samowole budowlane, zwłaszcza w granicach stref ochrony konserwatorskiej miasta Kalisza (wymiana stolarki i witryn na PVC, malowanie przyziemi, szpecące elewacje szylidy) oraz wzmożona kontrola stanu technicznego obiektów o wartości historycznej (PINB)	ciągłe
KIERUNEK 3	Ochrona historycznych układów przestrzennych na terenie Kalisza.	
Zadanie 1.	Poprawa ładu przestrzennego miasta poprzez: a) ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy, b) wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarze centrum miasta oraz historycznych siedlisk, w zgodzie z historyczną kompozycją układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy (WBUA)	ciągłe
Zadanie 2.	Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną, określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, zwłaszcza w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji (WBUA)	ciągłe

KIERUNEK 3	Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy.	
Zadanie 1.	Uzupełnianie gminnej ewidencji zabytków o obiekty przewidziane do ochrony na podstawie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także aktualizowanie ich o dane uzyskane w wyniku przeprowadzonych prac naukowo-badawczych (WKST)	cykliczne
Zadanie 2.	Wystąpienie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków cennych obszarów, układów urbanistycznych, ruralistycznych i obiektów zabytkowych, w celu zapewnienia tym obszarom i obiektom pełnej ochrony prawnej (WKST)	w trakcie realizacji
Priorytet III	BADANIE I DOKUMENTACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO KALISZA ORAZ EDUKACJA I PROMOCJA SŁUŻĄCE BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI	
KIERUNEK 1	Opracowanie pełnej dokumentacji zasobu kulturowego Kalisza.	
Zadanie 1.	Stałe prowadzenie monitoringu i weryfikacji gminnej ewidencji zabytków nieruchomości, z zastosowaniem komputerowej bazy danych (WKST)	ciągłe
Zadanie 2.	Przystąpienie do sporządzenia gminnej ewidencji zabytków archeologicznych w formie kart stanowisk archeologicznych, na podstawie wykazu przekazanego przez Miasto przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WKST)	zrealizowane
Zadanie 3.	Przystąpienie do sporządzenia elektronicznej, systematycznie aktualizowanej bazy informacji o stanowiskach archeologicznych wytypowanych do wpisania do rejestru zabytków na podstawie informacji uzyskiwanych od WKZ (WKST)	w trakcie realizacji
Zadanie 4.	Dążenie do sporządzenia mapy dziedzictwa kulturowego miasta Kalisza z naniesioną lokalizacją obiektów i obszarów chronionych oraz stref ochrony stanowisk archeologicznych, systematycznie uaktualnianą, na podstawie informacji uzyskiwanych od WKZ (WKST, WBUA, WSRK)	w trakcie realizacji
Zadanie 5.	Dążenie do opracowania pełnej dokumentacji historycznej, konserwatorskiej i archeologicznej zachowanych fragmentów murów miejskich (WKST)	w trakcie realizacji
Zadanie 6.	Finansowanie inwentaryzacji architektoniczno-konserwatorskiej zagrożonych obiektów zabytkowych, stanowiących właściwość Miasta Kalisza (WKST, MZBM i WGM)	w trakcie realizacji
KIERUNEK 2	Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych, związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.	
Zadanie 1.	Prowadzenie corocznych wizji lokalnych z udziałem przedstawicieli państwowych służb konserwatorskich i samorządu, w celu monitorowania stanu zachowania istniejących na terenie Kalisza fragmentów fortyfikacji oraz określenia bieżących potrzeb remontowo-konserwatorskich (WKST)	ciągłe
Zadanie 2.	Prowadzenie prac inwestycyjnych i drogowych pod nadzorem archeologicznym (WRI, ZDM)	ciągłe
Zadanie 3.	Współpraca z Instytutem Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie w zakresie opracowania programów archeologicznych badań ratowniczych na terenie miasta, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego (WKST)	ciągłe

Zadanie 4.	Współfinansowanie przez Miasto ratowniczych badań archeologicznych prowadzonych (przez Instytut Archeologii i Etnologii PAN) na terenie Kalisza (WKST)	ciągłe
KIERUNEK 3	Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym Kalisza.	
Zadanie 1.	Zamieszczenie na stronie www.kalisz.pl „Programu Opieki nad Zabytkami na Miasta Kalisza lata 2013-2016” oraz wydanie dokumentu drukiem.	zrealizowane
Zadanie 2.	Udostępnienie i systematyczna aktualizacji na stronie ww.kalisz.pl Miasta wykazu obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków Miasta Kalisza (WKST)	ciągłe
Zadanie 1.	Systematyczne zamieszczanie na stronach www.kalisz.pl, www.cit.kalisz.pl, informacji dot. historii i dziedzictwa kulturowego Kalisza (WKST, KPM, CIT)	ciągłe
Zadanie 4.	Wykorzystanie tworzonego obecnie Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej (MSIP Kalisz) dla udostępnienia informacji dotyczących obiektów zabytkowych (WGK, WKST)	w trakcie realizacji
Zadanie 5.	Stała współpraca z lokalnymi mediami w celu prezentacji środowiska kulturowego Kalisza (Wydziały i Komórki org.)	ciągłe
Zadanie 6.	Utrzymanie i bieżąca konserwacja 10 infokiosków zainstalowanych w Kaliszu (KPM)	ciągłe
KIERUNEK 4	Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym Kalisza.	
Zadanie 1.	Organizowanie i wspieranie konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych związanych z dziedzictwem kulturowym regionu, np. konkursów wiedzy, plastycznych i fotograficznych (WE, KPM, WKST)	ciągłe
Zadanie 2.	Realizacja zadań w dziedzinie edukacji i promocji dziedzictwa kulturowego za pośrednictwem samorządowych instytucji kultury (MBP, OKP, Galeria Sztuki im. Jana Tarasina)	cykliczne
Zadanie 3.	Kontynuacja współpracy z organizatorami przedsięwzięć przygotowywanych z okazji Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków (18.04.) oraz innych działań służących edukacji i cykliczne popularyzacji dziedzictwa Kalisza (WKST)	cykliczne
Zadanie 4.	Inicjowanie, we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa Oddział w Poznaniu, corocznych obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa oraz współdziałanie z organizatorami przedsięwzięć składających się na kaliski Program EDD (WKST)	ciągłe
Zadanie 5.	Współdziałanie z organizatorami różnorodnych, ogólnodostępnych przedsięwzięć (konferencje, sesje popularno-naukowe, rajdy), popularyzujących dziedzictwo kulturowe oraz potrzebę jego ochrony (WKST, KPM)	cykliczne
Zadanie 6.	Wydawanie i wspieranie publikacji – folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego Kalisza (WKST, KPM)	ciągłe
Zadanie 7.	Wspieranie wydawnictw popularno-naukowych dotyczących materialnego i niematerialnego dziedzictwa historyczno-kulturowego i tradycji miasta Kalisza (WKST, KPM)	ciągłe
Zadanie 8.	Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy obiektach zabytkowych i zagospodarowania obszarów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo (WKST, WSRK)	ciągłe

Zadanie 9.	Kontynuacja działań zmierzających do wyróżniania najlepszych właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych oraz osób i podmiotów zaangażowanych w działania na rzecz zachowania i popularyzacji dziedzictwa historyczno-kulturowego Kalisza Nagrodą Prezydenta Miasta Kalisza za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury i ochronę dziedzictwa narodowego (WKST)	ciągłe
Zadanie 10.	Podjęcie współpracy z Wydziałem Pedagogiczno-Artystycznym w Kaliszu UAM im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) i innymi uczelniami w celu podejmowania, w ramach prac licencjackich i magisterskich, tematów dotyczących dziedzictwa historyczno-kulturowego Kalisza (WKST)	w przygotowaniu
Zadanie 11.	Propagowanie idei społecznej opieki nad zabytkami oraz współdziałanie i współpraca ze społecznymi opiekunami zabytków działającymi na terenie Kalisza (WKST)	ciągłe
Zadanie 12.	Dążenie do tworzenia wizualizacji przestrzennej obiektów zabytkowych (3D) w odniesieniu do przestrzeni miejskiej (WKST, W GK)	w przygotowaniu
KIERUNEK 3	Promocja dziedzictwa kulturowego Kalisza służąca budowaniu tożsamości i kreacji produktów turystyki kulturowej.	
Zadanie 1.	Coroczna organizacja Święta Miasta Kalisza jako elementu budowania poczucia wspólnoty społeczności lokalnej. (WKST, KPM)	ciągłe
Zadanie 2.	Inicjowanie i współdziałanie z organizatorami przedsięwzięć dotyczących obchodów wydarzeń i rocznic historycznych ważnych dla budowania tożsamości lokalnej – w tym m.in. Programu przypadających w 2014 r. obchodów 100. lecia zburzenia Kalisza podczas I wojny światowej w 1914 r., 750. rocznicy nadania społeczności żydowskiej Statutu Kaliskiego przez księcia Bolesława Pobożnego (WKST, KPM)	cykliczne
Zadanie 3.	Rozwój produktu turystyki kulturowej „Kalisz – Miasto na Szlaku Bursztynowym” (WKST, KPM)	ciągłe
Zadanie 4.	Rozwój produktu turystyki kulturowej „Kalisz-początki Państwa Polskiego” poprzez współdziałanie z organizatorami jarmarków archeologicznych, biesiad piastowskich i innych plenerowych imprez rycerskich. (WKST, KPM)	ciągłe
Zadanie 5.	Rozwój produktu turystyki kulturowej „Kalisz Wielokulturowy” – w tym min. Prowadzenie i systematyczne uzupełnianie na stronie internetowej Miasta zakładki „Kalisz wielokulturowy i wielowyznaniowy”, współpracę z organizatorami Dni Kultury mniejszości narodowych i wyznaniowych (WKST)	cykliczne
Zadanie 6.	„Wielkopolska Piastów wraz z Kaliszem, najstarszym z polskich miast” – realizacja wspólnie z Urzędem Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego, produktu wizerunkowego ujętego w głównych dokumentach strategicznych Wielkopolski: WRPO 2007 – 2013, w Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim oraz Programie Operacyjnym Rozwoju Produktów Turystycznych Wielkopolski Wielkopolskiej Organizacji Turystycznej (KPM)	w trakcie realizacji
Zadanie 7.	Realizacja kompleksowej kampanii promocyjnej produktów turystycznych i wizerunku turystycznego Wielkopolski „Wielkopolska Piastów z Kaliszem – Najstarszym Miastem w Polsce” – region Kujawsko-Pomorski i Wielkopolska. Kalisz będzie promowany w regionie, kraju i zagranicą jako ośrodek, w którym rodziła się polska państwowość, jako miasto najstarsze w Polsce posiadające interesującą ofertę turystyczną, zarówno pod względem obiektów historycznych, jak i wydarzeń (KPM)	w trakcie realizacji
Zadanie 8.	Współpraca z Wielkopolską Organizacją Turystyczną i zainteresowanymi podmiotami (w zakresie produktów turystyka kulturowa, aktywna, przemysłowa i biznesowa) przy wydaniu folderu pt. „Katalog Produktów Turystycznych Wielkopolski” (KPM-CIT)	zrealizowane

załącznik 1:

Budynki zarządzane przez MZBM ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków – wydatki na prace remontowe w 2013 r.

Lp.	Ulica	Nr domu	Zakres zleconych robót	Wartość robót z podatkiem VAT (w zł)	Źródło finansowania
1	Al. Wojska Polskiego	98	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM*
2	Al. Wojska Polskiego	130	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 700,00	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 2)	4 758,64	
3	Al. Wojska Polskiego	181	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 860,00	MZBM
4	Al. Wolności	9a	remont pustostanu	33 172,55	MZBM
5	Al. Wolności	27	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 320,00	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 572,00	
			wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	1 932,80	
6	Asnyka	5	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 860,00	MZBM
7	Babina	1	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 800,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	4 428,00	
8	Babina	1b	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 200,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	4 550,04	
9	Babina	10	montaż dodatkowej rozmównicy	2 280,32	MZBM
			montaż przeciwpożarowego wyłącznika prądu	2 070,03	
10	Babina	11	wymiana stolarki okiennej (szt. 8)	5 853,45	MZBM
			montaż przeciwpożarowego wyłącznika prądu	2 775,47	
11	Babina	17	remont pustostanów (szt. 2)	21 680,00	dotacja**
12	Babina	18	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	2 699,87	MZBM
13	Bankowa	3	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 566,36	dotacja
			pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	3 800,00	MZBM
14	Bankowa	4	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 626,20	MZBM
15	Bankowa	5	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	2 056,60	MZBM
16	Bolesława Pobożnego	43	remont pustostanu	10 844,29	MZBM
17	Browarna	3	wymiana stolarki okiennej (szt. 5)	4 741,40	MZBM
			remont pustostanu	6 685,02	
			remont pieców kaflowych (szt. 2)	5 370,00	
18	Browarna	4	wymiana instalacji elektrycznej i rozbiórka pieca kaflowego w lokalu mieszkalnym	864,08	MZBM
19	Browarna	8	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 400,00	MZBM
20	Chodyńskiego	5	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 380,00	MZBM
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 900,00	
			wymiana stolarki okiennej (szt. 7)	5 333,10	
			remont dachu	168 740,50	

21	Chopina	4	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 870,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	3 763,90	
22	Chopina	14	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	1 884,10	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 675,08	dotacja
			remont pieców kaflowych (szt. 2)	6 200,00	MZBM
23	Ciasna	2	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	1 796,60	MZBM
24	Ciasna	4	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 100,00	MZBM
25	Ciasna	5	remont pustostanu	23 754,83	dotacja
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 500,00	MZBM
26	Ciasna	6	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 780,20	MZBM
			remont pustostanu	17 994,81	
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 803,91	
27	Ciasna	8	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	314,35	MZBM
			wymiana instalacji domofonowej	3 705,29	
28	Ciasna	10	montaż instalacji domofonowej	2 310,94	MZBM
29	Ciasna	11	zmiana napięcia obwodu administracyjnego	972,16	MZBM
			remont dachu oraz stropu i podłogi w lokalu mieszkalnym	63 321,64	
30	Ciasna	12	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 600,00	MZBM
			pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	3 100,00	
31	Ciasna	19	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 822,20	MZBM
			remont pustostanu	38 518,47	dotacja
32	Ciasna	21	remont pieców kaflowych (szt. 2)	5 650,00	MZBM
			remont pustostanów (szt. 4)	82 949,38	
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	3 216,69	
33	Cmentarna	14	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 810,00	MZBM
34	Czarna Droga	15	wymiana stolarki okiennej (szt. 6)	4 281,70	MZBM
35	Czaszkowska	4	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
			pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 850,00	
			remont pustostanu (szt. 5)	93 899,37	dotacja
36	Częstochowska	11	remont pustostanu	26 310,47	dotacja
37	Częstochowska	32	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 330,00	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 112,15	
			pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	3 600,00	
38	Częstochowska	40	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
39	Częstochowska	45	remont elewacji	177 000,00	MZBM
40	Częstochowska	85	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 969,03	MZBM
			remont pustostanu	7 899,66	dotacja
41	Częstochowska	177-179	wymiana i przebudowa wewnętrznej instalacji c.o.	29 390,61	MZBM
42	Długosza	3	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 850,00	MZBM
43	Długosza	5	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 380,00	MZBM

44	Długosza	6	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	1 225,80	MZBM
			remont pustostanu	20 870,52	dotacja
45	Długosza	8	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 850,00	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 370,66	
46	Dobrzecka	5	remont budynku	446 446,46	MZBM
47	Dobrzecka	11	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	775,90	MZBM
48	Dobrzecka	12	remont pustostanu	4 851,69	MZBM
49	Dobrzecka	23	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 750,00	MZBM
50	Dobrzecka	47	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 700,00	MZBM
51	Dobrzecka	62a	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 963,50	MZBM
			remont pustostanu	26 604,94	dotacja
52	Fabryczna	6-8	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	1 168,60	MZBM
53	Fabryczna	14	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 570,00	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	2 157,12	
54	Garncarska	18	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 800,00	MZBM
			remont pustostanu	55 548,88	
			pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	3 100,00	
55	Główny Rynek	1	remont pustostanów (szt. 2)	29 257,93	dotacja
56	Główny Rynek	8	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 700,00	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 652,93	
57	Główny Rynek	13	remont budynku oraz wykonanie nawierzchni z kostki betonowej na terenie podwórza	213 441,16	MZBM
58	Główny Rynek	15	remont pustostanów (szt. 2)	5 043,94	MZBM
				27 857,37	dotacja
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalach mieszkalnych	5 264,80	
59	Gołębia	1	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 330,00	MZBM
			remont pieców kaflowych (szt. 3)	9 010,00	
			wymiana stolarki okiennej (szt. 7)	5 551,40	
60	Górna	3	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 850,00	MZBM
			remont dachu	19 413,66	
61	Górna	15	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 568,47	MZBM
62	Górnośląska	13	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
63	Górnośląska	14a	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	1 274,35	MZBM
64	Górnośląska	18	remont pieców kaflowych (szt. 5)	11 810,00	MZBM
			remont pustostanu	12 892,63	dotacja
			pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	3 100,00	MZBM
65	Górnośląska	35	remont pustostanu	12 205,53	dotacja
66	Górnośląska	42	remont pustostanu	24 717,60	dotacja
67	Górnośląska	52	wymiana stolarki okiennej (szt. 5)	4 593,20	MZBM
68	Górnośląska	76	montaż oświetlania w piwnicy	1 820,12	
69	Grodzka	3	montaż instalacji domofonowej	4 290,17	MZBM

70	Grodzka	5	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 10)	7 142,50	
			remont pustostanu	21 332,44	dotacja
71	Grodzka	8	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	7 627,50	MZBM
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 400,00	
			remont pustostanu	24 144,43	dotacja
72	Grodzka	10	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 125,66	
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 200,00	
			pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	3 100,00	
73	Grodzka	11	wymiana stolarki okiennej (szt. 5)	8 094,60	MZBM
74	Grodzka	16	montaż instalacji domofonowej	5 658,30	MZBM
			remont dachu	153 554,52	
			pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	3 100,00	
			wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	2 559,60	
75	Handlowa	8	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 380,00	MZBM
			wykonanie pionu kanalizacji sanitarnej dla lokalu mieszkalnego	504,66	
76	Handlowa	26	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
			wymiana instalacji domofonowej	4 991,33	
			remont pustostanu	11 761,20	
			montaż oświetlenia zewnętrznego i modernizacja obwodu administracyjnego	2 304,72	
77	Hoża	1	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	1 825,73	MZBM
			remont pustostanu	24 183,49	
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 332,47	
78	Hoża	3	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 7)	4 760,85	
			remont dachu	84 574,61	
79	Hoża	4	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	332,20	MZBM
			remont podłogi w lokalu mieszkalnym i wspólnym korytarzu	2 627,82	
80	Hoża	5	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 028,90	MZBM
81	Hoża	10	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	690,95	MZBM
82	Hoża	12	remont pustostanów (szt. 2)	47 121,83	dotacja
83	Jabłkowskiego	7	remont pustostanu	26 804,89	dotacja
84	Jabłkowskiego	10	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	2 699,87	MZBM
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 750,00	
85	Jabłkowskiego	11	remont pustostanu	9 314,09	dotacja
86	Jabłkowskiego	15	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 810,00	MZBM
			pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 650,00	
87	Jabłkowskiego	16	remont pustostanów (szt. 2)	32 679,22	dotacja
			pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	3 100,00	MZBM

88	Jabłkowskiego	18	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 750,00	
			remont pustostanu	23 422,65	dotacja
89	Jabłkowskiego	22	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 850,00	MZBM
90	Kanonicka	6	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	1 744,20	MZBM
91	Kanonicka	8	wymiana stolarki okiennej (szt. 7)	9 371,90	MZBM
			remont pieców kaflowych (szt. 2)	5 100,00	
92	Kopernika	9	wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	1 610,00	MZBM
			remont pieców kaflowych (szt. 2)	7 050,00	
93	Kopernika	11	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 096,34	MZBM
94	Kościuszki	8	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 679,00	MZBM
95	Kościuszki	14	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 600,00	MZBM
			remont pieców kaflowych (szt. 5)	12 810,00	
			remont klatki schodowej	73 565,51	
96	Kościuszki	17	remont pieców kaflowych (szt. 4)	11 590,00	MZBM
97	Kościuszki	22	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 600,00	MZBM
98	Krótka	3	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 650,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	1 228,10	
			remont dachu	79 115,35	
			remont podłogi w lokalu mieszkalnym	1 752,82	
99	Legionów	9	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 160,60	MZBM
			remont podłogi w lokalu mieszkalnym	5 914,83	
100	Lipowa	11	remont dachu oraz bramy wjazdowej	63 819,99	MZBM
			remont pustostanu	15 662,68	dotacja
101	Lipowa	24	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 076,40	MZBM
			pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	3 600,00	
102	Lipowa	40	wymiana stolarki okiennej (szt. 8)	5 619,15	MZBM
103	Lotnicza	2	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 950,06	MZBM
104	Lubelska	29-33	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	3 155,18	MZBM
105	Łazienna	4	wymiana stolarki okiennej (szt. 5)	2 918,35	MZBM
			remont pustostanu	31 312,84	dotacja
106	Łazienna	5	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 594,80	MZBM
107	Łazienna	11	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	746,50	MZBM
108	Łazienna	13	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 600,00	MZBM
			remont pustostanu	5 638,00	dotacja
109	Łódzka	6	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 026,60	MZBM
110	Łódzka	8	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	4 190,40	MZBM
111	Łódzka	10	remont pustostanów (szt. 2)	66 799,59	dotacja
			remont klatki schodowej oraz montaż instalacji domofonowej	44 833,38	MZBM
			montaż instalacji odgromowej i przeciwpożarowego wyłącznika prądu	16 961,59	
112	Łódzka	14	remont pustostanu	15 729,35	dotacja
113	Łódzka	45	remont dachu	31 591,04	MZBM

114	Majkowska	2	wymiana stolarki okiennej (szt. 12)	14 289,98	MZBM
			remont pustostanów (szt. 2)	32 568,61	
115	Majkowska	6	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 600,00	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 503,35	
			montaż instalacji domofonowej	2 772,50	
116	Mariańska	5	wymiana stolarki okiennej (szt. 8)	9 552,48	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	3 033,43	
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 200,00	
117	Młynarska	1	wymiana stolarki okiennej (szt. 6)	4 405,70	MZBM
118	Narutowicza	4	remont pieców kaflowych (szt. 3)	7 900,00	MZBM
119	Narutowicza	5	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 546,62	dotacja
120	Nowy Świat	2	wymiana stolarki okiennej (szt. 9)	6 084,90	MZBM
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 573,97	
121	Nowy Świat	23	remont dachu	66 056,45	MZBM
122	Nowy Świat	35	utwardzenie terenu przed budynkiem	44 999,33	MZBM
123	Ogrodowa	16	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 2)	2 560,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 864,40	
			remont pustostanów (szt. 2)	12 138,67	dotacja
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 614,76	
124	Ostrowska	13	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 2)	5 288,31	
125	Parczewskiego	2-3	remont pustostanu	8 254,84	dotacja
126	Parczewskiego	4	remont pieców kaflowych (szt. 2)	6 300,00	MZBM
127	Parczewskiego	5-6	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 2)	17 631,00	MZBM
			montaż instalacji domofonowej	4 159,89	
128	Parczewskiego	7	wykonanie pionu kanalizacji sanitarnej dla lokalu mieszkalnego	1 387,21	MZBM
			wymiana drzwi wejściowych do lokalu mieszkalnego (szt. 1)	1 280,00	
129	Parczewskiego	8	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 947,00	dotacja
130	Parkowa	2	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	1 810,60	MZBM
131	Parkowa	3	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	881,10	MZBM
132	Piekarska	6	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 850,00	MZBM
			remont dachu	59 107,71	
			remont pustostanu	25 164,77	
133	Piekarska	7	remont pustostanu	44 413,75	
134	Piekarska	8	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 380,00	MZBM
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 400,00	
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 105,28	
135	Piekarska	12	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 814,39	MZBM
136	Piskorzewie	12	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 248,50	MZBM

137	Piskorzewie	17	remont pustostanu	12 043,44	dotacja
			remont pieców kaflowych (szt. 2)	4 500,00	MZBM
138	Piskorzewska	1	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 850,00	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 426,70	MZBM
			remont pustostanu	12 881,52	dotacja
139	Piskorzewska	3	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 100,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	6 069,60	MZBM
140	Piskorzewska	8	wymiana stolarki okiennej (szt. 7)	4 022,50	MZBM
141	Piskorzewska	10	montaż instalacji domofonowej	3 578,43	MZBM
142	Piskorzewska	14	remont pieców kaflowych (szt. 4)	11 350,00	MZBM
143	Piskorzewska	14	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	1 282,70	MZBM
144	Podgórze	6	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	1 233,80	MZBM
145	Podgórze	8	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 930,99	MZBM
146	Podgórze	11	remont pieców kaflowych (szt. 3)	9 600,00	MZBM
147	Podgórze	12	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	3 300,00	MZBM
			remont pieców kaflowych (szt. 2)	6 400,00	MZBM
148	Podgórze	16	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	778,00	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 152,53	MZBM
149	Podgórze	24	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 500,00	MZBM
			remont pustostanu	18 050,62	dotacja
			montaż instalacji domofonowej	5 941,06	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	1 684,96	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 498,31	MZBM
			remont dachu	52 636,73	MZBM
150	Pogodna	2	remont dachu	60 710,86	MZBM
151	Pogodna	4	remont dachu	38 703,63	MZBM
152	Polna	15	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 810,00	MZBM
153	Poznańska	3	remont pustostanu	9 251,26	dotacja
154	Poznańska	5	remont pustostanu	9 689,72	dotacja
155	Prusa Bolesława	2-4	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 2)	3 888,18	MZBM
			montaż oświetlenia w piwnicy	1 785,86	MZBM
156	Prusa Bolesława	3	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 200,00	MZBM
157	Prusa Bolesława	5	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 909,16	MZBM
158	Prusa Bolesława	6-8	remont dachu	68 858,49	MZBM
159	Prusa Bolesława	12	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	1 975,00	MZBM
160	Prusa Bolesława	17	remont pustostanu	3 346,75	dotacja
161	Prusa Bolesława	19	remont pustostanu	12 154,71	dotacja
			remont pieca kaflowego	3 200,00	MZBM
162	Przechodnia	4	wymiana stolarki okiennej (szt. 14)	10 287,70	dotacja
			remont instalacji elektrycznej w lokalach mieszkalnych	6 450,43	dotacja

			wykonanie wewnętrznej instalacji gazowej i c.o.	55 063,27	
163	Pułaskiego	7	remont pustostanu	6 125,24	dotacja
164	Pułaskiego	22	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
165	Pułaskiego	25	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	840,10	MZBM
166	Pułaskiego	30	remont pustostanu	10 659,21	dotacja
167	Pułaskiego	32-40	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
168	Pułaskiego	33	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 300,00	MZBM
169	Pułaskiego	47	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 650,00	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 556,67	
170	Pułaskiego	56	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	1 905,34	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 330,00	
171	Robotnicza	3	remont pustostanu	13 228,01	dotacja
172	Rzemieślnicza	1	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 800,00	MZBM
173	Smolna	1	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	2 269,13	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 810,00	
			wymiana stolarki okiennej (szt. 7)	4 975,40	
174	Smolna	3	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 793,70	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 580,89	
175	Staszica	1	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	1 690,03	MZBM
			remont pustostanu	15 664,59	dotacja
176	Staszica	4	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	2 509,86	MZBM
177	Staszica	21	remont dachu	27 795,15	MZBM
			wymiana instalacji domofonowej	3 598,24	
178	Staszica	31	remont pieców kaflowych (szt. 2)	6 357,14	MZBM
179	Staszica	57	wymiana drzwi wejściowych do lokalu mieszkalnego (szt. 1)	1 280,00	MZBM
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 200,00	
180	Stawiszyńska	11	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 775,10	MZBM
181	Stawiszyńska	13	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
			pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 850,00	
			remont dachu	50 650,82	
182	Stawiszyńska	29	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	3 100,00	MZBM
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 200,00	
183	Stawiszyńska	31	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 850,00	MZBM
			remont pustostanu	23 886,37	dotacja
184	Stawiszyńska	33	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 2)	2 560,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	1 020,60	
185	Stawiszyńska	48	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 200,00	MZBM
186	Stawiszyńska	51	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 479,90	MZBM
			remont pustostanu	15 044,70	

187	Stawiszyńska	53	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 800,00	MZBM
			remont pustostanu	17 131,27	
188	Strzelecka	6	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	3 600,00	MZBM
189	Szkolna	6	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 919,90	MZBM
			remont klatek schodowych, wykonanie ogrodzenia oraz montaż instalacji domofonowej	78 058,43	
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 400,00	
190	Szwedzka	3	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
191	Śródmiejska	2	wymiana stolarki okiennej (szt. 7)	7 297,00	MZBM
192	Śródmiejska	12	wymiana stolarki okiennej (szt. 5)	4 489,85	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 380,00	
193	Śródmiejska	16	wymiana stolarki okiennej (szt. 6)	5 348,00	MZBM
194	Śródmiejska	19	wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	2 831,25	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 809,87	
195	Śródmiejska	23	wymiana instalacji domofonowej	2 652,61	MZBM
196	Śródmiejska	26	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	2 557,30	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 786,28	dotacja
197	Śródmiejska	31	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	476,31	
198	Śródmiejska	35	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	2 493,20	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	3 203,54	dotacja
199	Śródmiejska	39	wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	3 362,20	MZBM
			remont pieców kaflowych (szt. 2)	5 400,00	
200	Targowa	24	wymiana instalacji domofonowej	2 239,49	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej zewnątrznej (szt. 1)	7 141,50	
201	Toruńska	8	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 2)	4 725,82	MZBM
201	Tuwima	12	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	1 178,80	MZBM
			remont pustostanów (szt. 2)	35 399,35	dotacja
203	Wał Staromiejski	12	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 2)	2 560,00	MZBM
			remont pustostanu	14 682,12	dotacja
204	Wał Staromiejski	14	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 568,60	MZBM
205	Wał Staromiejski	16	remont pustostanu	19 147,55	dotacja
206	Wał Staromiejski	18	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	1 256,90	MZBM
			remont pustostanu	16 812,21	dotacja
207	Warszawska	7	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 100,00	MZBM
208	Widok	27	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 810,00	MZBM
209	Widok	29	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	833,60	MZBM
210	Widok	90	remont elewacji oraz ogrodzenia	84 546,40	MZBM
211	Wioślarska	11	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 810,00	MZBM
212	Wodna	2	montaż przeciwpożarowego wyłącznika prądu	4 807,13	
213	Wrocławska	189	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 984,70	MZBM
214	Wrocławska	191	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 545,70	MZBM
			remont pustostanu	8 509,75	dotacja

215	Wrocławska	301	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	4 500,00	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 903,58	
216	Wronia	1	pobudowanie pieców kaflowych (szt.2)	5 700,00	MZBM
217	Zagorzynek	32	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 280,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 5)	3 643,30	
218	Zamkowa	5	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 439,90	MZBM
219	Zamkowa	11	wymiana instalacji domofonowej	3 292,13	MZBM
220	Zamkowa	12	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 330,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 5)	5 037,65	
			remont dachu i klatek schodowych	374 251,07	
			remont pieców kaflowych (szt. 2)	6 400,00	
221	Złota	5	montaż instalacji domofonowej	3 005,23	MZBM
222	Złota	13	remont pustostanu	7 984,91	dotacja
			montaż instalacji domofonowej i remont instalacji elektrycznej na klatce schodowej	5 263,02	MZBM
223	Złota	15	montaż instalacji domofonowej	2 738,07	MZBM
224	Złota	18	remont pieców kaflowych (szt. 2)	6 200,00	MZBM
225	Złota	19	wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	2 906,80	MZBM
			remont pustostanu	7 867,29	dotacja
226	Złota	20	wymiana stolarki okiennej (szt. 10)	7 303,70	MZBM
227	Złota	22	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 600,00	MZBM
			wykonanie chodnika z kostki brukowej	11 918,52	
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 100,00	
228	Złota	24	remont pieców kaflowych (szt. 2)	6 300,00	MZBM
229	Złota	33	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	410,50	MZBM
			remont pustostanu	19 519,20	dotacja
			pobudowanie pieców kaflowych (szt. 2)	5 900,00	MZBM
230	Złota	35	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 200,00	MZBM
231	Złota	37	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 191,30	MZBM
232	Żwirki i Wigury	1	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	1 134,80	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 684,96	
233	Żwirki i Wigury	7	remont pustostanu	19 292,75	dotacja

*MZBM - środki własne Miejskiego Zarządu Budynków Mieszkalnych

**dotacja - dotacja przedmiotowa na rok 2013 na remonty pustostanów – Uchwała Nr XXIX/396/2012 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 29 listopada 2012 r.

załącznik 2:

Budynki zarządzane przez MZBM ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków – wydatki na prace remontowe w 2014 r.

Lp.	Ulica	Nr domu	Zakres zleconych robót	Wartość robót z podatkiem VAT (w zł)	Źródło finansowania
1	Al. Woj. Polskiego	98	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 700,00	MZBM
2	Al. Woj. Polskiego	130	remont dachu	167 447,69	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 779,77	
4	Al. Woj. Polskiego	181	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 900,00	MZBM
5	Al. Wolności	27	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	850,25	MZBM
6	Asnyka	28	remont pustostanów (szt. 3)	36 683,72	MZBM
7	Asnyka	41	wymiana stolarki okiennej (szt. 5)	4 026,95	MZBM
8	Babina	11	remont klatek schodowych	170 232,86	MZBM
			remont pustostanu	15 620,47	dotacja przedmiotowa
9	Bankowa	9	remont pustostanu	15 449,06	dotacja przedmiotowa
10	Bolesława Pobożnego	43	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 000,00	MZBM
11	Bolesława Prusa	3	remont pustostanu	26 358,39	dotacja przedmiotowa
12	Bolesława Prusa	6	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 926,27	MZBM
13	Bolesława Prusa	8	Wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	3 043,98	MZBM
14	Bolesława Prusa	9	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 689,87	MZBM
15	Bolesława Prusa	21	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 400,00	MZBM
16	Browarna	3	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	1 177,24	MZBM
17	Browarna	4	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 024,00	MZBM
18	Chodyńskiego	5	remont pustostanu	17 313,59	dotacja przedmiotowa
19	Chopina	4	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 728,00	MZBM
			remont pustostanów (szt. 2)	31 393,76	dotacja przedmiotowa
			wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	3 585,62	MZBM
20	Chopina	14	remont pustostanu	24 805,89	MZBM
21	Chopina	25	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	815,08	MZBM
22	Ciasna	5	remont pustostanów (szt. 2)	38 786,59	dotacja przedmiotowa
23	Ciasna	8	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 728,00	MZBM
24	Ciasna	10	remont pustostanu	28 374,36	dotacja przedmiotowa
25	Ciasna	12	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 434,10	MZBM
26	Ciasna	21	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 862,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	2 027,84	
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 829,48	

27	Cmentarna	14	pobudowanie pieca kaflowego	1 728,00	MZBM
28	Czaszkowska	4	remont pieców kaflowych (szt. 2)	5 900,00	MZBM
			remont pustostanu	10 880,79	dotacja przedmiotowa
			wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 250,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 475,91	
29	Czaszkowska	14	wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	3 530,63	MZBM
30	Częstochowska	7	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 728,00	MZBM
31	Częstochowska	32	remont pieca kaflowego (szt. 1)	4 100,00	MZBM
32	Długosza	3	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 450,00	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 949,32	
33	Długosza	5	remont pustostanów (szt. 2)	30 556,88	dotacja przedmiotowa
34	Długosza	8	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 450,00	MZBM
35	Dobrzecka	11	remont pustostanów (szt. 2)	12 114,06	MZBM
36	Dobrzecka	23	remont pustostanu	4 717,81	MZBM
37	Fabryczna	14	wymiana instalacji elektrycznej w budynku	6 004,73	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	418,22	
38	Fabryczna	16	remont pustostanu	23 704,59	dotacja przedmiotowa
			remont elewacji wraz z termomodernizacją	127 555,11	dotacja celowa
39	Franciszkańska	7	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 862,00	MZBM
40	Główny Rynek	8	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 138,68	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 300,00	
41	Główny Rynek	10	wymiana stolarki okiennej (szt. 9)	5 866,43	MZBM
42	Główny Rynek	15	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	4 976,64	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	3 000,00	
43	Gołębia	1	remont pustostanu	19 267,73	dotacja przedmiotowa
			wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	3 200,00	MZBM
44	Górna	4	remont pustostanu	25 909,60	dotacja przedmiotowa
45	Górnośląska	1	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	2 800,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 321,62	
46	Górnośląska	9	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 000,00	MZBM
47	Górnośląska	12	remont pustostanów (szt. 5)	9 913,53	MZBM
				154 039,49	dotacja przedmiotowa
			remont klatki schodowej, balkonów i bramy	120 676,05	MZBM
48	Górnośląska	18	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 250,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 860,71	
49	Górnośląska	26	remont pustostanu	20 768,17	dotacja przedmiotowa
50	Górnośląska	35	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 750,00	MZBM
51	Górnośląska	36A	remont pustostanu	17 254,38	dotacja przedmiotowa
52	Górnośląska	47	remont dachu i elewacji	145 165,37	MZBM
				136 834,63	dotacja celowa

53	Graniczna	13	remont pustostanu	24 994,51	dotacja przedmiotowa
54	Grodzka	5	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 500,00	MZBM
			remont bramy wjazdowej wraz z montażem instalacji domofonowej	22 000,68	
			wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	1 745,06	
55	Grodzka	8	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 000,00	MZBM
56	Grodzka	10	remont bramy wjazdowej wraz z montażem instalacji domofonowej	19 640,89	MZBM7
57	Handlowa	8	remont dachu	45 368,90	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 300,00	
			wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 437,49	
58	Handlowa	21	remont pustostanu	15 810,56	dotacja przedmiotowa
59	Handlowa	26	termomodernizacja ścian szczytowych	54 122,30	dotacja celowa
60	Harcerska	15	remont pustostanu	7 311,39	dotacja przedmiotowa
61	Hoża	1	remont dachu	63 710,14	MZBM
62	Hoża	2-4	wymiana instalacji elektrycznej w budynku	5 170,54	MZBM
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 785,74	
63	Hoża	3	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 234,17	MZBM
64	Hoża	5	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	912,83	MZBM
65	Hoża	10	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 856,33	MZBM
66	Hoża	12	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 850,00	MZBM
67	Hoża	17	remont pustostanu	19 434,17	dotacja przedmiotowa
68	Jabłkowskiego	8	remont pieców kaflowych (szt. 2)	5 000,00	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	3 200,00	
69	Jabłkowskiego	10	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 000,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 6)	3 202,95	
70	Jabłkowskiego	12	remont pieców kaflowych (szt. 2)	6 400,00	MZBM
71	Jabłkowskiego	15	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 200,00	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 250,00	
72	Jabłkowskiego	20	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 800,00	MZBM
73	Kopernika	9	remont pustostanu	18 443,47	dotacja przedmiotowa
74	Kordeckiego	33	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 249,11	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	801,31	
75	Kościuszki	8	remont pustostanu	8 456,21	dotacja przedmiotowa
			montaż ogrzewania elektrycznego w lokalu mieszkalnym	5 507,00	MZBM
76	Kościuszki	14	remont pustostanów (szt. 4)	101 480,94	dotacja przedmiotowa
77	Kościuszki	22	pobudowanie pieców kaflowych (szt. 2)	4 700,00	MZBM
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 800,00	
78	Krótką	3	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 300,00	MZBM
			remont elewacji wraz z termomodernizacją	208 248,00	dotacja celowa
				20 473,36	MZBM

			wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 350,00	MZBM
79	Legionów	9	remont pustostanów (szt. 2)	22 739,42	dotacja przedmiotowa
80	Legionów	19	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 100,00	MZBM
81	Lipowa	2	remont pustostanu	14 415,78	dotacja przedmiotowa
82	Lipowa	40	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 3)	6 900,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 16)	6 919,88	
83	Lubelska	29-33	remont pustostanu	27 705,22	dotacja przedmiotowa
84	Łazienna	5	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	3 200,00	MZBM
85	Łazienna	11	remont pustostanu	7 194,30	dotacja przedmiotowa
86	Łączna	3	remont bramy wjazdowej wraz z montażem instalacji domofonowej	19 699,20	MZBM
87	Łódzka	8	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	4 426,92	MZBM
88	Majkowska	2	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 099,85	MZBM
			remont dachu	249 482,70	
			remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 800,00	
89	Majkowska	5	remont pustostanu	10 428,60	dotacja przedmiotowa
90	Majkowska	6	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	3 256,03	MZBM
91	Majkowska	7	remont pustostanu	15 230,42	dotacja przedmiotowa
92	Majkowska	22	remont pustostanu	25 332,63	dotacja przedmiotowa
93	Mariańska	5	wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	3 041,71	MZBM
94	Mazurska	1	remont płyt balkonowych (szt. 3)	9 228,21	MZBM
95	Mazurska	5	remont pustostanów (szt. 2)	17 687,40	dotacja przedmiotowa
96	Młynarska	7	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 000,00	MZBM
			remont dachu	19 860,61	
97	Młynarska	15	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	492,38	MZBM
98	Narutowicza	6	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 2)	8 800,00	MZBM
99	Nowy Rynek	3	remont pieców kaflowych (szt. 3)	7 452,00	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 2)	5 600,00	
			wymiana stolarki okiennej (szt. 8)	6 404,64	
100	Nowy Świat	2	remont pustostanu	8 958,61	MZBM
			wymiana stolarki okiennej	1 113,83	MZBM
101	Nowy Świat	33	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 250,00	MZBM
102	Nowy Świat	35	remont pustostanu	21 275,08	dotacja przedmiotowa
			wymiana stolarki okiennej (szt. 6)	2 522,01	MZBM
103	Nowy Świat	44	montaż ogrzewania elektrycznego w lokalu mieszkalnym	2 233,20	MZBM
104	Ogrodowa	3	remont pustostanu	9 611,00	dotacja przedmiotowa
105	Ogrodowa	16	remont pustostanu	37 273,88	MZBM
106	Ogrodowa	32	wymiana instalacji elektrycznej w budynku	870,06	MZBM
107	Ostrowska	13	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 463,70	MZBM

108	Ostrowska	15	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 750,00	MZBM
			remont pustostanu	17 491,34	dotacja przedmiotowa
			wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 489,55	MZBM
109	Parczewskiego	4	remont pieców kaflowych (szt. 2)	5 580,00	MZBM
110	Parczewskiego	8	remont pustostanu	30 268,43	MZBM
111	Parkowa	2	remont płyt balkonowych (szt. 7)	11 069,53	MZBM
112	Parkowa	3	remont płyt balkonowych (szt. 4)	7 417,05	MZBM
113	Piekarska	12	wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 2)	6 000,00	MZBM
114	Piskorzewie	17	remont pustostanów (szt. 2)	57 047,39	dotacja przedmiotowa
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 725,63	MZBM
115	Piskorzewska	14	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 549,90	MZBM
116	Podgórze	3	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 300,00	MZBM
117	Podgórze	5	remont pustostanu	13 384,98	dotacja przedmiotowa
			wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	297,99	MZBM
118	Podgórze	16	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	1 420,31	MZBM
119	Podgórze	17	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	1 446,49	MZBM
120	Podgórze	24	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 000,00	MZBM
			remont pustostanu	12 733,41	dotacja przedmiotowa
			wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 850,67	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej (szt. 1)	2 800,00	
121	Pogodna	4	remont pustostanów (szt. 2)	58 208,97	dotacja przedmiotowa
122	Polna	15	remont pustostanu	17 634,52	dotacja przedmiotowa
123	Poznańska	5	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 800,00	MZBM
			wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 250,00	
124	Przechodnia	4	remont pustostanu	22 590,04	dotacja przedmiotowa
125	Pułaskiego	5	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	927,94	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 7)	4 132,82	
126	Pułaskiego	14	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	1 972,12	MZBM
127	Pułaskiego	32-40	wymiana stolarki okiennej (szt. 1)	848,21	MZBM
128	Robotnicza	1	wymiana stolarki drzwiowej (szt. 1)	1 250,00	MZBM
129	Rzemieślnicza	1	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 738,33	MZBM
130	Smolna	1	remont pustostanów (szt. 2)	43 556,17	dotacja przedmiotowa
131	Staszica	1	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	916,01	MZBM
132	Staszica	21	remont płyty balkonowej	3 604,72	MZBM
133	Staszica	31	remont płyt balkonowych (szt. 2)	13 179,08	MZBM
134	Stawiszyńska	7	remont płyty balkonowej	5 532,95	MZBM
135	Stawiszyńska	8	remont pieców kaflowych (szt. 2)	5 600,00	MZBM
			remont pustostanu	11 726,14	dotacja przedmiotowa
136	Stawiszyńska	11	remont dachu	180 791,56	MZBM

137	Stawiszyńska	13	remont pustostanu	13 871,34	dotacja przedmiotowa
			wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 134,49	MZBM
138	Stawiszyńska	19	remont płyt balkonowych (szt. 2)	11 882,59	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 898,82	
139	Stawiszyńska	24	remont pustostanów (szt. 2)	49 522,82	dotacja przedmiotowa
140	Stawiszyńska	33	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 450,00	MZBM
141	Śródmiejska	2	wymiana stolarki okiennej (szt. 6)	7 681,92	MZBM
142	Śródmiejska	12	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 728,00	MZBM
143	Śródmiejska	19	remont dachu	193 044,66	MZBM
144	Śródmiejska	23	remont dachu	69 561,49	MZBM
145	Śródmiejska	31	remont pieca kaflowego (szt. 1)	3 200,00	MZBM
146	Śródmiejska	35	remont pustostanu	27 297,74	dotacja przedmiotowa
147	Św. Stanisława	7	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 862,00	MZBM
148	Toruńska	8	wymiana instalacji elektrycznej w budynku	2 189,38	MZBM
149	Urzędnicza	1	wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	2 568,37	MZBM
150	Wał Staromiejski	18	wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	669,47	MZBM
151	Warszawska	3	remont pustostanu	14 466,62	dotacja przedmiotowa
			wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	2 292,77	MZBM
152	Warszawska	9	remont pustostanów (szt. 3)	25 091,10	dotacja przedmiotowa
153	Warszawska	26	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 800,00	MZBM
154	Widok	13	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	1 899,01	MZBM
155	Widok	15	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	2 348,04	MZBM
156	Widok	17	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	1 381,73	MZBM
157	Widok	27	remont dachu	29 450,11	MZBM
158	Widok	29	wymiana stolarki okiennej (szt. 6)	5 137,88	MZBM
159	Winiarska	2	remont pieców kaflowych (szt. 2)	4 280,00	MZBM
160	Wodna	2	remont pieców kaflowych (szt. 3)	7 560,00	MZBM
			pobudowanie trzonu kuchennego	2 376,00	
			remont dachu oraz klatki schodowej	208 284,58	
			wymiana stolarki okiennej (szt. 4)	3 026,47	
161	Wrocławska	177-179	pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 750,00	MZBM
162	Wrocławska	188	remont pustostanu	8 688,18	dotacja przedmiotowa
163	Wrocławska	189	remont pustostanów (szt. 2)	27 801,37	dotacja przedmiotowa
			wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 668,95	MZBM
164	Zagorzynek	32	wymiana stolarki okiennej (szt. 10)	7 543,21	MZBM
			remont pustostanu	29 624,76	dotacja przedmiotowa
165	Zamkowa	5	wymiana instalacji elektrycznej w lokalu mieszkalnym	576,94	MZBM
166	Zamkowa	7	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 400,00	MZBM
167	Zamkowa	12	wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 662,75	MZBM
168	Zamkowa	16	remont pustostanu	21 879,44	dotacja przedmiotowa

169	Złota	19	remont pustostanów (szt. 2)	25 504,21	dotacja przedmiotowa
			wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	2 003,87	MZBM
170	Złota	20	remont pustostanów (szt. 4)	93 373,40	dotacja przedmiotowa
171	Złota	22	remont pieców kaflowych (szt. 2)	5 832,00	MZBM
			pobudowanie pieca kaflowego (szt. 1)	2 970,00	MZBM
			remont pustostanów (szt. 2)	44 188,50	dotacja przedmiotowa
			wymiana stolarki okiennej (szt. 2)	1 862,35	MZBM
172	Złota	33	remont pieca kaflowego	2 862,00	MZBM
			pobudowanie pieca kaflowego	2 970,00	
			remont pustostanu	20 905,62	dotacja przedmiotowa
				957,76	MZBM
173	Złota	35	remont pieca kaflowego (szt. 1)	1 728,00	MZBM
			wymiana stolarki okiennej (szt. 3)	2 954,56	
174	Żwirki i Wigury	1	remont pieca kaflowego (szt. 1)	2 800,00	MZBM
			remont dachu	53 689,55	